

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÇEVRESEL SANAT UYGULAMALARININ SANAT EĞİTİMCİLERİ
GÖRÜŞLERİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ**

RÜVEYDA ÖNLER

DANIŞMAN

DOÇ. DR. ESRA YILDIRIM

BARTIN-2025

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**ÇEVRESEL SANAT UYGULAMALARININ SANAT EĞİTİMCİLERİ
GÖRÜŞLERİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rüveyda ÖNLER

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman : Doç. Dr. Esra YILDIRIM

Üye : Doç. Dr. Bahar KARAMAN GÜVENÇ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Fatih TAŞÇI

BARTIN-2025

KABUL VE ONAY

Rüveyda ÖNLER tarafından hazırlanan “ÇEVRESEL SANAT UYGULAMALARININ SANAT EĞİTİMCİLERİ GÖRÜŞLERİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ ” başlıklı bu çalışma, 29.08.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Esra YILDIRIM

Üye : Doç. Dr. Bahar KARAMAN GÜVENÇ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Fatih TAŞÇI

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitimi Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Zafer CEYLAN
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç. Dr. Esra YILDIRIM danışmanlığında hazırlamış olduğum “ÇEVRESEL SANAT UYGULAMALARININ SANAT EĞİTİMCİLERİ GÖRÜŞLERİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

29.08.2025

Rüveyda ÖNLER

ÖN SÖZ

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde, tüm içtenlikleriyle benimle değerli vaktini ve fikirlerini paylaşan Bartın ilinde görev yapmakta olan katılımcı sanat eğitimcilerine çok teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde yol gösterici önerileri, sabrı ve desteğiyle her aşamada yanımda olan saygıdeğer hocam Doç. Dr. Esra YILDIRIM'a ve bilgi birikimlerini benimle paylaşan tüm hocalarıma minnettarım.

Son olarak, beni her koşulda maddi, manevi destekleyen ve bana inanan aileme ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Rüveyda ÖNLER

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ÇEVRESEL SANAT UYGULAMALARININ SANAT EĞİTİMCİLERİ GÖRÜŞLERİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

Rüveyda ÖNLER

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Esra YILDIRIM

Bartın-2025, sayfa: 89

Bu araştırma, doğa-insan ilişkisini merkeze alarak ekolojik farkındalık, sürdürülebilirlik ve çevre bilinci kavramlarını sanatsal üretim sürecine entegre eden çevresel sanat uygulamalarının görsel sanatlar eğitimindeki yerini incelemektedir. Özellikle sanat eğitimcilerinin bu konudaki bakış açıları ve deneyimlerine ilişkin literatürde yeterli sayıda çalışmanın bulunmadığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda araştırma, çevresel sanatın sanat eğitimi süreçlerinde nasıl değerlendirilebileceğini, eğitim programlarında ne ölçüde yer bulduğunu ve bu sanat anlayışının öğrencilere kazandırılmasında sanat eğitimcilerinin yaklaşım, deneyim ve görüşlerinin belirleyici rol oynayıp oynamadığını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamalarına yönelik farkındalıkları ve bilinç düzeyleri, çevresel sanatın eğitimde kuramsal düzeyde kalması durumu ve bu sanat anlayışının geleceğine dair öngörülerini kapsamlı bir biçimde araştırılmıştır.

Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle yapılandırılan bu çalışma, Bartın ilinde ortaöğretim ve lise düzeylerinde görev yapan sanat eğitimcileri ile yürütülmüştür. Sanat eğitimcilerinin belirlenmesinde ölçüt örnekleme ve elverişli örnekleme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla

toplanmış; elde edilen görüşmeler yazılı hale getirilerek içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir.

Elde edilen bulgular, sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamalarına ilişkin bilgi düzeylerinde farklılıklar bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu farklılığın temel nedenleri arasında çevresel sanatın öğretim programlarında yeterince yer bulamaması ve bireysel ilgi düzeylerindeki çeşitlilik yer almaktadır. Bununla birlikte, sanat eğitimcilerinin büyük çoğunluğu çevresel sanatın gelecekte yaygınlaşacağını ve görsel sanatlar eğitiminde daha fazla yer bulması gerektiğini düşünmektedir. Öte yandan çevresel sanat uygulamalarının derslere entegre edilmesi halinde; ulaşım ve mekân yetersizliği, ders süresinin kısıtlılığı ve öğrenciler arasındaki ilgi farklılıkları gibi çeşitli zorluklara da dikkat çekilmiştir.

Tüm bu bulgular doğrultusunda, gerekli altyapı sağlandığı takdirde çevresel sanat uygulamalarının görsel sanatlar eğitimine dahil edilmesi; öğrencilerin doğayla bağ kurmasını teşvik edecek, sürdürülebilirlik bilinci kazandıracak, yaratıcılığı destekleyecek disiplinler arası düşünme becerilerini geliştirecek ve gözlem yoluyla yerinde öğrenme ortamları sunacaktır. Bu yönleriyle çevresel sanatın görsel sanatlar eğitimine anlamlı bir çeşitlilik katacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arazi sanatı, çevresel sanat uygulamaları, ekolojik sanat, görsel sanatlar, sanat eğitimi , sürdürülebilirlik.

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

EXAMINATION OF ENVIRONMENTAL ART PRACTICES IN THE FRAME OF ART EDUCATORS' VIEWS

Rüveyda ÖNLER

Bartın University

Graduate School

Department of Fine Arts Education

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Esra YILDIRIM

Bartın-2025, pp: 89

This research focuses on the place of environmental art practices in visual arts education by centering on the human–nature relationship and integrating concepts such as ecological awareness, sustainability, and environmental consciousness into the artistic production process. It is noteworthy that there is an insufficient number of studies in the literature addressing art educators’ perspectives and experiences on this subject. In this context, the study aims to examine how environmental art can be integrated into art education processes, to what extent it is represented in curricula, and whether art educators’ approaches, experiences, and opinions play a decisive role in imparting this artistic understanding to students. For this purpose, the study comprehensively investigates art educators’ awareness and level of knowledge about environmental art practices, the issue of environmental art remaining at a theoretical level in education, and their predictions regarding its future.

Structured within the case study design, one of the qualitative research methods, this study was conducted with art educators working at middle and high school levels in Bartın, Türkiye. Criterion sampling and convenience sampling methods were used in selecting the participants. Data were collected through a semi-structured interview form, and the interviews were transcribed and analyzed using content analysis.

The findings reveal that art educators display varying levels of knowledge regarding environmental art practices. Among the primary reasons for this difference are the limited representation of environmental art in curricula and the diversity of individual interest levels. Nevertheless, the majority of art educators believe that environmental art will become more widespread in the future and that it should occupy a larger place in visual arts education. On the other hand, participants also highlighted several challenges that might arise when integrating environmental art into lessons, including transportation and space limitations, restricted lesson time, and differences in student interest levels.

In light of these findings, it is concluded that, provided the necessary infrastructure is established, the inclusion of environmental art practices in visual arts education would encourage students to connect with nature, foster sustainability awareness, support creativity, develop interdisciplinary thinking skills, and offer hands-on learning opportunities through direct observation. In this respect, environmental art is considered to contribute meaningful diversity to visual arts education.

Keywords: Art education, environmental art practices, ecological art, land art, visual arts, sustainability.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	ii
BEYANNAME	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
EKLER DİZİNİ	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	4
1.1.2. Alt Problemler	4
1.1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.1.4. Araştırmanın Önemi.....	5
1.1.5. Sayıtlılar	6
1.1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.1.7. Tanımlar	7
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. Çevresel Sanat Nedir?	10
2.2. Çevresel Sanat Teriminin Kökeni	12
2.3. Çevresel Sanat Türleri.....	13
2.3.1. Arazi Sanatı	13
2.3.2. Ekolojik Sanat	13
2.3.3. Doğa Sanatı.....	13
2.3.4. Biyo Sanat	13
2.3.5.Yerleştirme Sanatı.....	14
2.3.6. Sürdürülebilir Sanat	14
2.3.7.Katılımcı Çevresel Sanat	14
2.3.8. Kentsel Ekolojik Sanat	14
2.4. Çevresel Sanat ve Ekolojik Sanat Ayrımı.....	15

2.5. Sergi Mekânı Olarak Yeryüzü.....	15
2.6. Çevresel Sanat Bağlamında Uluslararası Sanatçılar ve Çalışmaları.....	16
2.6.1. Çevresel Sanat Bağlamında Ulusal Sanatçılar ve Çalışmaları	30
2.7. Sanat Eğitimi ve Tarihsel Süreci	34
2. 8. Çevresel Sanat Eğitiminin Önemi	36
2.8.1. Çevresel Sanatın Yurt içi ve Yurt dışı Müfredatındaki Yeri.....	37
2.9. İlgili Araştırmalar	39
2.9.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	39
2.9.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	40
3. YÖNTEM	42
3.1.Araştırma Modeli.....	42
3.2. Çalışma Grubu	44
3.3. Veri Toplama Araçları	46
3.4. Verilerin Toplanması.....	47
3.5. Verilerin Analizi.....	47
4. BULGULAR VE YORUM	49
4.1. Sanat Eğitimcilerinin Çevresel Sanat Uygulamaları Hakkındaki Bilgi Düzeylerine Dair Bulgular ve Yorumlar	49
4.1.1. Çevresel Sanat Türleri? Nasıl ve Hangi Ortamlarda Yapıldığı? Kullanılan Malzemeler Nelerdir?	50
4.1.2. Bireysel Olarak Çevresel Sanat Uygulamalarıyla İlgileniyor Musunuz?.....	52
4.2. Sanat Eğitimcilerinin Çevresel Sanat Uygulamalarını Görsel Sanatlar Alanına Dahil Edilmesine Dair Bulgular ve Yorumlar	53
4.2.1. Çevresel Sanat Uygulamalarının Olumlu- Olumsuz Yönlerine Dair Görüşler ve Yorumlar.....	56
4.4. Çevresel Sanat Uygulamalarının Gelecekte Edineceği Konum Hakkında Sanat Eğitimcilerinin Görüşlerine Dair Bulgular ve Yorumlar	62
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	64
5.1. Sonuç ve Tartışma	64
5.1.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Sonuç ve Tartışma	64
5.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Sonuç ve Tartışma	66
5.1.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Yönelik Sonuç ve Tartışma	67
5.1.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Yönelik Sonuç ve Tartışma.....	68
5.2. Öneriler.....	70

Bu araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda, çevresel sanatın görsel sanatlar eğitiminde daha etkin biçimde kullanılabilmesi için şu öneriler sunulmaktadır: ..	70
5.2.1. Eğitim ve Müfredat nerileri	70
5.2.2. Sanat Eğitimcilerine Yönelik neriler	70
5.2.3. Gelecek Araştırmalara Yönelik neriler	71
KAYNAKLAR.....	72
İTERNET KAYNAKLARI	76
şEKİL KAYNAKLARI	78
EKLER	80
ZGEMİş	89

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
2.1: Robert Smithson, “Spiral Mendirek” 1970, Büyük Tuz Gölü	17
2.2: Robert Smithson, Spiral Mendirek Eskiz Çalışması	17
2.3: Nancy Holt, “Sun Tunnels”, 1973-1976	18
2.4: Agnes Denes, “Wheatfield” Battery Park Çöplüğü, Manhattan şehir merkezi.....	19
2.5: Agnes Denes Wheatfield’ da gezerken, Battery Park Çöplüğü, Manhattan şehir merkezi.....	20
2.6: Alan Sonfist, “Time Landscape” 1965.....	21
2.7: Andy Goldsworthy “Rain Shadow” çalışması için yerde uzanırken.	22
2.8: Andy Goldsworthy “Rain Shadow”	23
2.9: Andy Goldsworthy “Ice Arch”.....	23
2.10: Andy Goldsworthy Londra’daki Ice Arch’ı yaparken	24
2.11: Andy Goldsworthy “Ice Ball” 1985	24
2.12: Andy Goldsworthy, Ice Ball’u yaparken	25
2.14: Andy Goldsworthy, “Touching North” 1989.....	26
2.15: Christo ve Jeanne Claude “ Surrounded Islands”.....	27
2.16: Christo ve Jeanne Claude “Surrounded Islands Taslak Çizimi”	28
2.17: Christo ve Jeanne Claude “ The Pont Neuf Wrapped”	29
2.18: Christo ve Jeanne Claude “ The Pont Neuf Wrapped”	29
2.19: Mehmet Ali Uysal, “Skin 2”	30
2.20: Mehmet Ali Uysal, “Paper Plane”	31
2.21: Mehmet Ali Uysal, “Cappadox”	31
2.22: Mehmet Kavukçu “Buz ve Nakış”.....	32
2.23: Tamer Serbay “ Kürelerin Uyumu ”	33
2.24: Tamer Serbay “ Doğal Mucize”	33
2.25: AEE’nin bileşenleri.....	38
3.1: Araştırma aşamaları	44

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
3.1: Sanat eğitimcilerinin demografik özellikleri.....	45
4.1: Çevresel sanat uygulamaları hakkında çağrışımlarına dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu	49
4.2: Çevresel sanat uygulamalarının, gerçekleştirildiği ortam hakkındaki çağrışımlarına dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu	50
4.3: Çevresel sanat uygulamalarında kullanılan malzeme hakkında yöneltilen sorulara verilen cevaplara dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu	51
4.4: Daha önce bireysel olarak çevresel sanat üretimi yapıp-yapmadıklarına dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu	52
4.5: Çevresel sanat uygulamalarının müfredatta yer alma durumuna ilişkin tema, kod ve frekans tablosu	54
4.6: Çevresel sanatın görsel sanatlar alanına dahil edilmesine dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu	55
4.7: Çevresel sanatın olumlu-olumsuz yönlerine dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu	56
4.8: Öğrencilerin çevresel sanata ilgisine dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu....	58
4.9: Sanat eğitimcilerinin öğrencilerine okul dışı ortamlarda çevresel sanat çalışmaları yapması hakkında destekleyici olmalarına dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu	59
4.10: Çevresel sanatın sanatsal niteliğine dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu.....	60
4.11: Çevresel sanatın devamlılığına dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu.....	62

Drahna OİŞ'nin 1967 yılından günümüze kadarki plan durumu.	10
2.2: Şeflik sınırları içerisinde yer alan araştırmaya konu orman köyleri ile bunların ilçe ve il merkezine olan mesafeleri.....	16
2.3: Köylere göre dolu hane (anket) sayıları.	25
3.1: Hanelerdeki erkek birey sayısı dağılımları.	32
3.2: Hanelerdeki kadın birey sayısı dağılımları.	45
3.3: Katılımcıların eğitim durumları.	62
3.4: Katılımcıların sosyal durumları.....	80
3.5: Katılımcıların sosyal güvence durumları.	91
3.6: Hanelerin yan gelir kaynakları.	120
3.7: Hanelerin aylık masraf (TL/ay) miktarları.	130

EKLER DİZİNİ

Ek	Sayfa
No	No
EK 1. Etik kurul onayı	80
EK 2. Sanat eğitimcisi görüşme formu	81
EK 3. Uzman görüşme formu	84
EK 4. MEB görsel sanatlar dersi öğretim programındaki; 2,8,10. sınıf görsel sanatlar dersi ünite, konu ve kazanımlar.....	85

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AEE	: Sanat Temelli Çevre Eğitimi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
NAAEE	: North American Association for Environmental Education
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
2D	: iki boyutlu

1. GİRİŞ

Bu bölümde öncelikle problem durumu ve problem cümlesi ele alınmış, ardından alt problemler, araştırmanın amacı ve önemi açıklanmış; devamında sınırlılıklar, sayıtlar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bu araştırmanın problem durumu, insan faaliyetlerinin doğa üzerinde olumsuz etkilere yol açtığı ve ekolojik krizin derinleştiği Antroposen Çağ'da, sanatın dönüşen rolü ile çevresel duyarlılığı temel alan sanatsal üretim biçimlerinin, özellikle çevresel sanat bağlamında nasıl bir anlam kazandığını ve eğitimle nasıl ilişkilendirilebileceğini ortaya koyma gerekliliğine dayanmaktadır. Günümüzde çevre sorunlarının yalnızca bilimsel veya politik bir mesele olarak değil, aynı zamanda kültürel ve sanatsal bir boyutu da olduğu kabul edilmektedir; bu durum, çevresel sanatın eğitimdeki önemini artırmaktadır (Çakıroğlu, 2022; Jagodzinski, 2020). Bu bağlamda araştırma, çevresel sanatın sanat eğitimi süreçlerinde nasıl değerlendirilebileceğini, eğitim programlarında ne ölçüde yer bulduğunu ve bu sanat anlayışının öğrencilere kazandırılmasında sanat eğitimcilerinin yaklaşım, deneyim ve görüşlerinin belirleyici rol oynayıp oynamadığını incelemeyi amaçlamaktadır. Sanat eğitimcileri ile yürütülen bu araştırma, çevresel sanatın sanat eğitimi açısından uygulanabilirliğini, eğitsel katkılarını ve gelecekteki sürdürülebilirliğini anlamaya yönelik bir gereksinimden doğmuştur.

Bu çerçevede, Antroposen kavramı ve bu çağın sanat üzerindeki etkileri açıklanmalıdır. İçinde bulunduğumuz ve insanlığın egemen olduğu çağ bilim insanları tarafından antroposen çağ (insan çağı) olarak adlandırılmaktadır. “Antroposen” terimi ilk olarak literatüre 2002’de Paul Crutzen, tarafından Nature dergisinde yayınlanan makaleyle girmiştir (URL-1, 2024). Crutzen yayınladığı makalede, Antroposen çağının 18. yüzyılda insanlığın doğaya olan etkisinin üst düzeylere sanayi devrimi, nüfus artışı gibi etkenlerle ulaştığını ifade etmektedir (Crutzen, 2022).

Polat ve Kahraman (2020)’ye göre Antroposen çağ: insanlığın doğa içerisinde kendi çıkarları doğrultusunda var olma arzusuyla, doğayı kendi ihtiyaçlarına uygun duruma getirmesine

dolayısıyla ekolojik değişim ve çevresel tahribata sebep olmasıdır. İklim savaşlarıyla başlayan bu çağ, doğal tahribatı ve yaşanabilecek tehlikeler konusunda toplumsal bilinci sağlamak adına, ekoloji temelli sanat üretimleriyle kendini belli etmektedir (Binici, 2023). Bu bağlamda zaman içinde sanatçılar ekolojik duyarlılık ve farkındalığı hedeflemişlerdir. Öncelerde sanatçılar için doğa, sadece resmedilen bir obje niteliğinde görülse de 1960 ‘dan sonra sanatçıların sanat nesnesini ve mekân olgusunu sorgulamasıyla, sadece sanatın konusu olmaktan çıkmıştır (Zümrüt, 2012). Dolayısıyla sanatçıların atölyelerini tek istihsal alanı olarak algılanmasının ötesine geçildiğinde, ekolojik sanatçılar farklı pratiklerle doğada dış mekânda çalışarak veya doğal malzemeleri yeniden yorumlayıp doğayla etkili ve hakiki ilişkiler kurmaya olanak sağlanabileceğini düşünmüşlerdir (URL-2, 2023). Bu yeni antroposen çağ ve anlayışla birlikte sanat çalışmalarının mekânı, anlayışı, yöntem ve araçları değişime uğramaktadır böylece sanatçılar atölyelerinden çıkıp çevresel sanatın temellerini atmışlardır (Zümrüt, 2012).

Amaç ve alternatif malzemeler bakımından farklılık gösteren diğer sanat alanlarıyla da bağlantı içinde olan çevresel sanatın basamaklarını; arazi sanatı, doğa sanatı, biyosanat, yoksul sanat, performans sanatı ve geri dönüşüm malzeme sanatı gibi birçok sanat alanı oluşturmaktadır (Binici, 2023). Çevresel sanat anlayışı özellikle de arazi sanatından yola çıkmıştır. 1970’te Utah’taki Büyük Tuz gölünde “Spiral Mendirek” isimli çalışmasıyla Robert Smithson Arazi sanatına öncülük etmiştir (Salman, 2023). Bu sayede Arazi sanatı, çevreye ve sınırsız malzemeye yönelimi başlatmıştır. Resim, heykel gibi birçok disiplinin sınırlarını kaldırmıştır (Yıldız İliden ve Tufan, 2020). Sanatın doğada da icra edilebileceği ve sergilenebileceğini savunan bu hareket, sergi alanlarının, müzelerin ve sanatın ticarileştirilme baskısını sorgulatmakta ve eleştirmektedir (URL-3, 2023).

Beraberinde doğa sanatı da çalışmalarını çoğunlukta doğada üretmekte ve sergilemektedirler, galeri ve müze gibi ticari merkezlerde zorunlu olarak sergileme anlayışında değillerdir. Çevre sanatı, arazi sanatı ve doğa sanatı birbirinden kesin olarak ayrılmadıklarından, tam bir sınırlama yapmak mümkün olmasa da bu alanları malzeme farklılıklarına göre incelemek mümkündür. Doğada bulunan toprak, ağaç dalları, taş, buzullar vb. gibi doğada hali hazırda bulunan materyallerle üretilen doğa sanatı, sürecin kayıt altına alınıp fotoğraflanmasıyla belgelenmektedir. Yapılan çalışma doğanın doğal döngüsüne teslim edilir (Özcan, 2022). Postmodern dönemde küresel tüketimin etkisiyle, sanat eserlerinin kalıcılık kaygısı azalmış; her türlü malzemenin kullanıldığı ve herkesin

sanat üretme imkânına sahip olduğu bir ortam oluşmuştur. Bu bağlamda, sanat geleneksel kalıplarının ötesine taşmakta ve sanatçılar artık bilinçli olarak geçici işler üretmektedir (Cebriloğlu, 2016).

Sanatı pazarlama konusuna değinecek olursak çoğu sanatsal üretimler istek doğrultusunda çeşitli sergi alanları, galeriler, müzeler hatta çevrimiçi alanlarda, çeşitli mekanlarda satılabilir ve pazarlanabilir (URL-4, 2023). Alagöz ve Ekici (2011)'ye göre hedeflenen alıcı ve izleyici kitlesinin özellikleri belirlenerek, uygun görülen ürünlerin ve hizmetlerin neler olduğu ortaya konulup, müşterilerle iletişim halinde olup kitleyi tanımayı ve sanatsal bağlamda nitelikli görülebilecek ürünler üretmeyi bu doğrultuda da ürünü müşterilerin beğeni ve arzusuna göre şekillendirmeyi hedeflemek sanat pazarındaki dolaşımı arttıracaktır. Bu durum sanat pazarındaki kalkınmayı desteklese de çevresel sanat anlayışına pek de uygun değildir, çünkü çevresel sanat ürününü müşteri beğenisi ve sanat pazarını kaldırmak için ortaya koymaktan öteye, çevresel sanatın amaç ve gayesi topluma doğal tahribatın ve doğacak olan krizlerin bilincini sağlamaktır, çevresel sanatın iş birliği fiziksel dünyadır. Bu sebeple çevresel sanat aktivist bir yaklaşım sergilemektedir. Tüketici kültürün maddiyat zaafını gözetmez (URL-5, 2023).

Sanatçıların mekân olgusunu sorgulamasıyla ve bu yeni arayışa girmeleriyle birlikte, sergi alanları bir nebze sekteye uğramıştır. Bu bağlamda sanatçıların daha fazla materyal ve çeşitli mekanları tercih etmeleri, sanat üretim alanlarını çeşitlendirmiştir. Böylece sanatçılar ürettikleri eserleri sadece galeri ve müzelerde sergileyip satmak yerine farkı bir sanatsal haz alma yolu bulmuşlardır. Üretim için yeni alanlar sanatçıları daha çok üretkenliğe itmiştir. Yaptıkları sanatsal çalışmalarda çevresel sanat ve alt dalları sayesinde doğayla daha iç içe olmayı dolayısıyla da doğayı koruma bilinci sağlamıştır. Bu sayede sanat çalışmaları sadece sanat olmaktan çıkıp insanları bilinçlendirmeye yönelik estetik çalışmalar olarak, doğanın doğal döngüsü el verdikçe varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bu da bireylere sanatın tek araçları tuval, fırça ve boyalar olmadığını, biraz yaratıcılık ve kazanılan bilinçle bütün dünyanın sanatla ilişkili olabileceğini düşündürür. Dolayısıyla bu anlayışın sürdürülebilirliği ve yeni nesillere de aktarılabilmesi için, öğretim programlarında ekolojik duyarlılığa daha fazla yer verilmeli ve öğretmenler tarafından anaokulu çağından itibaren, öğrencilere aşılması ve öğretilmesi, öğrencilerin çevresel farkındalığını artırıp, üretkenlik alanlarının çeşitlendirilmesine yarar sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Bu araştırmada “Çevresel sanat uygulamaları hakkında sanat eğitimcileri görüşleri nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

1.1.2. Alt Problemler

1. Sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamaları hakkında bilgi düzeyleri nasıldır?
2. Sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamalarını görsel sanatlar alanına dahil edilmesine dair görüşleri nelerdir?
3. Sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamalarının sanatsal niteliği hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamalarının gelecekteki edineceği konum hakkındaki görüşleri nelerdir?

1.1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, araştırmada çevresel sanatın görsel sanatlar alanındaki sanatsal niteliği, sanat eğitiminde uygulanabilirliği ve çevresel sanat anlayışının gelecekte de varlığını sürdürebilme durumunun sanat eğitimcilerinin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. Araştırmada, çevresel sanatın üst başlıkları ve görsel sanatlara etkileri ele alınıp incelenmiştir. Çevresel sanatın, sanat eğitiminde ve üretkenlik düzeyinde yaratacağı etkiler üzerine sanat eğitimcilerinin öngörü ve tecrübelerine ulaşılması planlanmıştır. Sanat eğitiminde tüm nesillere bilinç kazandırmak için çevre duyarlılığının hem eğitim hayatında hemde öğretimde aktif rol alması önemlidir. Bu sebeple yüzyıllardır insanlığın gündeminde olan bu konuyu iyileştirebilmek adına, hatta ve hatta yeni nesil yetişecek sanatçıların bilinç, farkındalık, yeni sanatsal yorumlar ve yaratıcı düşünme becerilerinin de geliştirilebilmesi için , çevresel sanat uygulamaları görsel sanatlar dersinde daha çok yer alması ve süreçte aktif rol alacak sanat eğitimcilerinin de konuya hâkim ve deneyimli olmaları gerekmektedir. Bu kapsamda gerçekleştirilen bu araştırma da çevresel sanat anlayışı görsel sanatlar eğitimi perspektifinden ele alınmıştır. Bu çerçevede, çevresel sanatın günümüzdeki yerini daha iyi

kavrayabilmek için, doğanın tarih boyunca sanatın oluşumundaki etkisini incelemek yerinde olacaktır.

Mağara resimleri yapan ilkel insanlardan bu yana, doğa insanlar için hep esin kaynağı olmuştur. İlkel insanların mağaralarına ilk kez yağmur ve şimşekleri resmettiklerinden bu yana doğa sanatın bir parçası ve ilkel insanların yaşadıkları deneyimleri belgeleyen bir arka plan konusudur. Zaman içinde sanat olgusu insanlık için önemi yadsınamaz bir konum edinmiştir. İnsanlar sanatı bir ifade aracı olarak benimsemiş ve olumlu-olumsuz deneyimlerini sanat vasıtasıyla, çeşitli yöntem ve teknikler ile aktarmayı seçmişlerdir. Günümüzde edindiğimiz verilere göre sanat mağara resimleriyle bir başlangıç edinse de teknoloji ve imkanların gelişmesi yeni teknikler ve akımları da beraberinde getirmiştir.

Süreç içinde doğa, mekân ve sanat nesnesi olarak görülse de; yüzyıllar içerisinde tüm dünyayı etkisi altına alan ve dünyada birçok dönüm noktasına sebebiyet veren ekolojik krizler, zamanla sanat dünyasına da giriş yapmış ve sanatçılarında tepki göstermelerini sağlayacak gündemler yaratmıştır. 1960 sonrası döneme gelindiğinde doğanın tahribatıyla ve artan küresel endişelerle birlikte birçok sanatçı çevre sağlığı ve yeni üretim alanları için çevre ile iş birliği yapıp doğayı sadece resmedilen obje niteliğinden çıkartmışlardır. Böylece çevreyi korumak adına yeni sanatsal üretimleriyle çevresel bilinç kazandırmayı hedeflemişlerdir. Ancak çevreyi koruma bilincinin belli bir kesim sanat camiasında sınırlı kalması, bu bilinç ve duyarlılığın gelecek nesillere aktarılmasında yeterince etkili olmayacaktır.

1.1.4. Araştırmanın Önemi

Çevresel sanat, bireylerin doğa ile ilişkilerini yeniden değerlendirmelerine olanak tanıyan, çevresel duyarlılığı sanat aracılığıyla ifade eden çağdaş bir sanat yaklaşımıdır. Günümüzde çevresel problemlerin artış göstermesiyle birlikte, çevresel problemlerin giderek artmasıyla birlikte, bu tür sanat uygulamaları hem bireysel farkındalık yaratma hem de toplumsal bilinç geliştirme açısından giderek daha önemli hale gelmektedir.. Bu bağlamda, sanat eğitimcilerinin çevresel sanat bilinçleri ve bilgi düzeylerinin belirlenmesi, nitelikli eğitim ortamı sağlayabilmek adına önem teşkil etmektedir. Görsel sanatlar eğitimi bağlamında çevresel sanatın yer alması öğrencilerin doğaya karşı daha bilinçli bireyler olarak yetişmelerine, yaratıcı düşünme ve estetik algı geliştirmelerine katkı sunacağı düşünülmektedir. Sanat eğitimcilerinin bilgi düzeylerinin belirlenmesinden sonra, çevresel

sanat uygulamalarının sanatsal niteliği, gelecekte edinebileceği konum ve görsel sanatlar eğitiminde daha fazla yer verilmesi hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi önemlidir.

Bu araştırma, çevresel sanatın sanat eğitimiyle olan ilişkisini sanat eğitimcilerinin algı ve farkındalık düzeyleri üzerinden ele alarak alana katkı sunmayı hedeflemektedir. Literatürde çevresel sanatın görsel sanatlar eğitimi içindeki yeriyle ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunması, bu çalışmayı anlamlı kılmaktadır elde edilecek bulguların, sanat eğitiminde sürdürülebilirlik odaklı yaklaşımların geliştirilmesine öğretmen yetiştirme süreçlerinde ve disiplinler arası iş birliklerinin desteklenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sanatın doğada da üretilebileceğini ve sergilenebileceğini ortaya koyan çevresel sanat sergi alanları gibi ticari müesseselerin ticarileştirme baskılarını sorgulamakta ve bu kurumlar için sergi nesnesi üretmeyi reddedip eleştirmektedir. Sanayi devrinden bu yana katlanarak artmaya devam eden çevresel tahribatlardan ötürü doğayı koruma ve bilinç kazandırma anlayışı güncelliğini günümüzde hala korumaktadır.

Bu sanatsal faaliyetler, sanat uygulamalarını yalnızca atölyelerde icra etme şartı koşmadan veyahut eserleri yalnızca kapalı ortamlarda (galeri, müze vs.) sergileme sınırlaması gütmeyerek, sanat camiasına yeni bir soluk getirmeyi başaramıştır. Bu yenilikleri örgütleyen çevresel sanat izleyici yelpazesini de geniş tutabilmiş ve izleyici kitlesi ile doğrudan bağ kurmayı mümkün hale getirmiştir.

Birçok yeniliğe kucak açan çevresel sanat, bu devrimsel sunumu ile izleyici ve eser arasındaki duvarları yıkabilmiş ve sanat camiasına olan etkileşimi üst segmentlere taşıyabilmiştir.

1.1.5. Sayıtlar

Bu çalışmada;

- Bu çalışmada, sanat eğitimcilerinin görüşme sorularına samimi ve gerçeğe uygun yanıtlar verdikleri kabul edilmiştir.
- Kullanılan ölçme araçlarının araştırmanın veri toplama amacına uygun olduğu varsayılmıştır.

1.1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- 2023-2024 eğitim-öğretim yılı itibarıyla Bartın ilinde ortaokul ve lise düzeyinde görev yapmakta olan sanat eğitimcilerinin görüşleri ile sınırlandırılmıştır.
- Yalnızca çevresel sanat kavramı çerçevesinde ele alınmış ve bu doğrultuda sınırlandırılmıştır.

1.1.7. Tanımlar

Antroposen Çağ: Antroposen, insanlığın doğaya olan yıkıcı etkisinin maksimum düzeylere ulaştığı sanayi devriminden günümüze kadar geçen zaman olarak nitelendirilmektedir. Bu çağın başlangıcı bilim insanları tarafından, insan nüfusunun ve insanların tüketim alışkanlıklarının hızlanmasını belirten "Büyük Hızlanma" döneminin başladığı 1950'lere dayandırılmaktadır (URL-6, 2025).

Çevresel Sanat: Çevresel sanat, hali hazırdaki doğal çevreyi tahrip etmek yerine, doğayla uyum içinde çalışmayı hedefler (URL-7, 2025). Bu kavram Dağ, çöl, deniz gibi doğal ortamlarda gerçekleştirilen çalışmalar ve kentlerde gerçekleştirilen uygulamaları da içeren oldukça geniş bir kavramdır (Gökova, 2020).

Ekolojik Sanat: Ekolojik sanat zaman zaman çevresel sanat ile aynı anlamı taşıyor gibi gözüke de , amaç ve yararlanılan materyaller bakımından farklılık göstermektedir. Çevresel sanat gibi aktivist bir bakış açısıyla işlemez ve çoğunlukla ortaya çıkan işler daha minimal ölçeklidir. Yapılan işler kitap veya fotoğraf haline getirilip topluma sunulmaktadır (URL-8, 2025).

Arazi Sanatı (Land Art): Müze ve galericilik anlayışına karşı duran, doğayı sanatın parçası haline getiren bir akımdır. Arazi sanatı toprak, ağaç dalları ve taş gibi birçok doğal malzemeyle gerçekleştirilir (URL-9, 2025).

Doğa Sanatı: Esin kaynağı tamamıyla doğa olan ve bulunduğu arazinin sunduğu kaynaklardan yararlanarak yapılan sanat çalışmalarını içermektedir. Sanatçı-Doğa ilişkisini önemsemektedir (Özcan, 2022).

Yoksul Sanat (Arte Povera): 1960'ların İtalya'sında dönemin siyasi koşulları ve sanatına karşı sorgulama ve tepki niteliğinde kurulmuştur. Yoksul sanatı icra eden sanatçılar, Klasik sanat malzemesi yerine, ağaç gövdesi, cam, toprak ve çiçek gibi bozulabilir malzemeleri kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu malzemeleri tercih etme sebepleri insanın zayıflığına bir göndermedir (Collins, 2007'e atfen Keçeli, 2023).

Minimalizm:1913'te Kazimir Maleviç'in beyaz bir zemin üzerine siyah bir kare yerleştirdiği çalışmasıyla, resmin nesneleri temsil etme amacını tamamen reddeden sanatçı, yalnızca kendi varlığıyla anlam kazanan bir sanat anlayışının öncüsü olmuştur (Antmen, 2018).

Performans Sanatı: İzleyicinin önünde o an, metinden bağımsız bir şekilde icra edilen ve tekrarı olmayan bir sanat alanıdır (URL-10, 2025).

Biyosanat: Bakteri, canlı doku ve organizmaların yaşam süreçleriyle çalışılan bir uygulamadır. Biyo-sanatçılar çalışmalarını laboratuvar veya sanat stüdyolarında üretmektedir. Bu alanda bilimsel yöntemler, biyoteknoloji aracılığıyla biyosanat uyarlanmaktadır (Azamet ve Karahan, 2019).

Geri Dönüşüm Malzeme Sanatı: Yeniden değerlendirilen atık malzemelerin, sanatsal bir ifadeye dönüştürülme sürecidir (URL-11, 2025)

Zanaat: Gündelik ihtiyaçları karşılamak adına yapılan, bazen de sanatsal yorumlar da barındıran; ustalık, kalfalık ve çıraklık aşamalarından geçen işlere verilen isimdir (URL-12, 2025).

Güzel Sanatlar: Zevk, güzellik ve estetik ile ilgilenen sanat dallarının genel terimidir. Bu terimin ortaya çıkış motivasyonu; Heykel, resim gibi görsel sanat alanlarını bir takım zanaat uygulamalarından ayırmak için ortaya çıkmıştır, örneğin; ahşap işlemeciliği, tekstil gibi (URL-13, 2025).

Modern Sanat: Modern Sanat’a sanatın tarihsel süreçte artık demokratik ve laik bir hal alıp özgürlüğünü duyurmasıdır denilebilir. Sanatçılar artık sosyetenin ve belirli kurumlardan siparişler alanlar değil, özgür ve bağımsız yaratıcı bireyler haline gelebilmişlerdir. Sanatçılar kendi kendilerine siparişler vermeye, konu ve temalarını kendi inisiyatifleriyle seçmeye başlamışlardır (Sarı, 2018).

Çağdaş Sanat: 1980 sonrası dönemi dikkate alarak; görece görünüşünde alışılmadık fikirlerle ve üretimlerle icra edilen sanatı ifade eder (Whitham ve Pooke, 2018).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sanat, genel hatlarıyla tanımlandığında; görsel, plastik sanatların yanı sıra edebiyat ve müziği de kapsayan çok yönlü bir ifade alanı olarak değerlendirilebilir. Bu alanların kullandığı materyaller farklılık gösterse de hepsinin ortak yönlerinden biri estetik beğeni uyandırma arzusudur. Bu arzu bağlamında sanatın en sade haliyle tanımı” Hoşa giden biçimler yaratma çabası” şeklinde ifade edilebilir (Ersoy, 2016). Sanat birçok disiplinin farklı düşünsel yaklaşımlarıyla beraber tarihsel süreçte sürekli olarak tartışılmış ve değişime uğramıştır. Sanat kavramı zaman içerisinde Anlamsal çeşitlilik kazanmış ve işlevsel farklılık göstermiştir. Sanat her çağın gerçeklik anlayışına, ihtiyaçlarına paralel olarak evrilmiştir (Sarı, 2018).

Dostoyevski’ye göre; “Sanat, yemek ve içmek kadar insanlık için bir ihtiyaçtır. Güzelliğe ve onu temsil eden yaratılmışlara duyulan ihtiyaç insanlıktan ayıramaz ve onsuz insan belki de dünyada yaşamak istemeyebilir” (URL-11, 2025).

Sanatı ortaya çıkaran ihtiyaç Tolstoy’a göre; “İnsanın bir zamanlar yaşamış olduğu duyguyu, kendinde canlandırdıktan sonra, aynı duyguyu başkalarının da hissedebilmesi için hareket, ses, çizgi, renk veya sözcüklerle belirlenen biçimlerle ifade etme ihtiyacından sanat ortaya çıkmıştır” (Ersoy, 2016).

2.1. Çevresel Sanat Nedir?

Çevresel sanat tarihte ilk kez 1980’lerde “Antroposen” (İnsan Çağı) terimini ortaya atan biyolog Eugene F. Stoermer’dır, ancak bu gayri resmi bir kullanımdır. Paul Jozef Crutzen bu terimi 2000 yılında yeniden popüler hale getirdiğinden resmi olarak onun adı geçmektedir (Dawson, 2016).

Yerkürenin ekoloji ve jeolojisinin insan tarafından değiştirilmesiyle antroposen terimi ortaya çıkmıştır. Bu terim insanlığın yerküreye olan olumsuz evrensel etkisi ile ilişkilidir. İnsanlar çok sayıda türün neslinin tükenmesine, istilacı tür sorunlarına, doğal kaynakların tahribatı ve yok edilmesi gibi birden fazla çevresel soruna yol açmaktadır (Şekeryapan, 2022).

Antroposen çağı boyunca dünyadaki karasal ekosistemlerin birçoğu insan tarafından kasıtlı olsun ya da olmasın değiştirilmiştir (Ellis vd., 2010).

Bu tahribatların sonucunda; çevresel sanat yaklaşımları ilk olarak, 1960’larda arazi sanatı (Land-art) ya da yeryüzü sanatı (earth art) gibi alanlarda, minimalizmin, endüstriyel ve teknolojik estetik anlayışına bir tepki niteliğinde ortaya çıkmıştır. Sanatçılar galeri gibi klasikleşmiş mekanları terk ederek doğaya açılmıştır. Zaman içinde sanayi devriminin olumsuz etkilerine tepki olarak, çevreye sahip çıkma ve ekolojik farkındalık gibi amaçları benimsemişlerdir. Sanatçılar, sanatları için açık alanları tercih etmiş, doğal malzemeleri kullanmış, çevresel ve ekolojik farkındalığı arttırmaya yönelik, geri dönüşüm, restorasyon gibi mekâna has proje ve çalışmalarla yeni uygulamalara yönelmişlerdir. Bu sayede doğa ile olan endişelerini sanat yoluyla ifade etmişlerdir, bu çalışmalar zamanla kendi içinde birtakım kategorilere ayrılmıştır, bunlar; “ arazi sanatı, toprak sanatı, yeryüzü sanatı, ekolojik sanat ve çevresel sanat” olarak çeşitlendirilmiştir. Bu kavramlar ve tanımlar için net bir sınırlama getirilmese de kullanılan materyaller ve amaçsal farklılıklar söz konusu olmaktadır. Ancak doğa için bilinçsel farkındalık, çevresel sorunlar ve modernleşmiş insanlığın doğayla arasına koyduğu barikatı yıkmak için ortak hedefleri vardır (Mamur, 2017). “Bu sanatçılar, teknoloji, insan ve doğa arasındaki ilişkiyi yeniden ele alarak, doğaya alışılmışın dışında bir farkındalık ve farklı bir perspektifle yönelmişlerdir.” (Bilir, 2014).

Günümüzde doğa ve çevre problemlerini amaç edinen çalışmalarını ifade ederken genellikle “ekolojik sanat” ya da “ çevresel sanat” olarak nitelendirilmektedir (Bower,2010). Bu iki kavram arasında tartışmalar devam etse de iki türünde kapsamaları farklıdır. Çevresel sanat aktivist bir yaklaşımı benimsemektedir (Aydın ve Zümrüt, 2013).

Bazı araştırmacılar, çevresel sanat ile ekolojik sanatın birbirinden farklı olduğunu öne sürmektedir. Ekolojik sanat, toplumsal değişimi hedefleyerek bilinç, iletişim ve saygı yaratmak amacıyla doğayı bir başlangıç noktası olarak kullanır; bu yönüyle çevresel sanatın odaklandığı yaklaşımdan ayrılır. Bu sanat anlayışı, geri dönüşüm, restorasyon, yenileme ve mekâna özgün bölgesel projeler aracılığıyla kirlenmiş veya zarar görmüş alanları yeniden kazanmayı amaçlar. Ayrıca, ekolojik sanat sadece estetik üretimle sınırlı kalmayıp, izleyiciye insan-doğa ilişkilerini sorgulatmayı ve bu ilişkideki olumsuz etkileri değiştirmeyi teşvik eder. Disiplinler arası iş birliği ve ekolojik alan hizmeti gibi bazı sınırlamalar,

ekolojik sanatın çevresel sanatla ayrışan önemli uygulama özelliklerini oluşturur. (Aydın ve Zümrüt, 2013).

Germaner çevresel sanatı şöyle tarif eder;

“Çevresel sanat kapsamında ele alınan çoğu yapıt, çöllerde, terk edilmiş mekânlarda, dağların ulaşılmaz alanlarında, geniş boş arazilerde yapıtlarını gerçekleştirirler. Sanatçılar yapıtlarının sonsuza kadar kalması amacı taşımazlar ve yapıtlar zamanla yok olur. Doğayı tümünden değiştirmek, onu alt etmek, nesneleştirmek gibi bir amaç taşımamaktadırlar. Daha çok onunla bütünleşerek yan yana durarak barışık işler üreterek doğada sadece bir kendilerinden iz bırakmaktır” (Germaner, 1997; Akkol, 2018: 423).

Günümüze gelinceye dek geçen zamanda gelişim gösteren ve değişime uğrayan “çevre” düşünce ve algıları, ekosistem bazlı çevre sorunlarını kapsamına alan kaygılarla, birçok farklı sanatsal yorumu da beraberinde getirmiştir. Bunlar “Art in Nature” (Doğadaki Sanat), “Eco-art” (Eko Sanat), “Restoration Art” (Restorasyon Sanatı) , “Ecoventions”, “Sustainable Art” (Sürdürülebilir Sanat), “Post-carbon Art” (Karbon sonrası Sanat) gibi çeşitli alanlardır. Bu sebeple peyzaj, yeryüzü ya da büyük iş makinalarıyla daha çok bağlantı içinde olan “Arazi Sanatı” akımının çevresel sanat alanı bünyesinde erken bir dönemi temsil ettiği söylenmektedir (Ataseven, 2016).

2.2. Çevresel Sanat Teriminin Kökeni

Çevresel sanat teriminin kökeni, 1960’lar Amerika’sına dayanmaktadır. Bu dönemde alternatif sanat hareketleri yükselişe geçmiştir. Sanatçılar galeri ve atölyelerden çıkmış, doğada sanatsal üretime geçmeye başlamışlardır. Bu süreçte “arazi sanatı ve yeryüzü sanatı” gibi terimlerle tanımlanan yeni bir sanatsal yaklaşım gelişmiştir. Bu yaklaşım zamanla evrensel bir kategori olarak “environmental/ çevresel sanat” kavramına evrilmiştir. Çevresel sanat terimi ilk olarak, bu dönemde doğayla doğrudan mekânsal ve kavramsal ilişkiyi üstlenen çeşitli sanat pratiklerini tanımlamak için kullanılmıştır (Harmonia, 2017). Çevresel sanat terimi her ne kadar 20. yüzyılda ortaya çıkmış olsa da doğayla sanatın ilişkisi çok daha eskilere, mağara sanatı, antik peyzaj çizimleri gibi tarih öncesi ve eski dönemlere dayanmaktadır. Ancak sistematik kullanımı itibarıyla modern çevresel sanat, 1960’larda ana akım sanat dünyasına tepki olarak şekillenmiştir (Aydın ve Zümrüt, 2013).

2.3. Çevresel Sanat Türleri

Çevresel sanat, doğa ile ilişkili, çevre temelli ve genellikle ekolojik duyarlılıkla oluşturulan sanatsal yaklaşımları kapsamaktadır. Bu alan oldukça geniştir ve çeşitli alt başlıklara ayrılır.

2.3.1. Arazi Sanatı

Arazi sanatı, özellikle 1960'lı yılların ABD'sinde ortaya çıkan ve doğanın kendisini malzeme ve aynı zamanda mekân olarak kullanan bir sanat alanıdır. Sanatçılar, sanatsal üretimlerini galeri ve müze ortamlarından uzaklaştırarak açık alanlarda, doğal materyal ve unsurlarla inşa ederler. Bu yaklaşımda sanat, doğaya karşı değil, doğayla birlikte şekillenmektedir (Lippard, 1983).

2.3.2. Ekolojik Sanat

Ekolojik sanat, çevresel sorunlara dikkat çekmeyi ve ekolojik bilinç kazandırmayı hedefler. Sanatçılar üretimlerinde yalnızca görsel anlatımı değil; doğayı koruma, sürdürülebilirlik ve toplumsal katılım gibi değerleri de temel almaktadır. Bu bağlamda sanat, Eco sanatçılar için çevresel farkındalık adına işlevsel bir araç niteliğindedir (Weintraub, 2012).

2.3.3. Doğa Sanatı

Doğa sanatı, doğada halihazırda bulunan malzeme ve biçimlerin, estetik ve yaratıcı süreçlere dahil edilmesiyle oluşmaktadır. Bu türde üretimlerde doğa yalnızca bir tema değil, aynı zamanda üretim sürecinin doğrudan bir parçasıdır. Çoğunlukla geçici nitelikteki bu çalışmalar, doğanın döngüselliğine saygı gösterecek biçimde tasarlanmaktadır (Yücel, 2012).

2.3.4. Biyo Sanat

Biyo sanat, canlı organizmalar, hücreler ve genetik yapı gibi biyolojik unsurların sanat üretiminde araçsallaştırıldığı bir alandır. Bu tür çalışmalar çoğunlukla laboratuvar koşullarında üretilmekte ve bilimsel bilgi ile sanatsal ifade arasında köprü kurmaktadır. Biyo

sanat, aynı zamanda etik, kimlik ve yaşam kavramları üzerine eleştirel düşünme imkânı sunmaktadır (Weintraub, 2012).

2.3.5.Yerleştirme Sanatı

Mekâna özgü sanat, sanat eserinin üretildiği alanın fiziksel, kültürel ya da çevresel özelliklerini temel alarak biçimlendirilmesidir. Bu tür üretimlerde yapıtın anlamı, yalnızca biçiminden değil, konumlandığı çevreyle kurduğu ilişkiden de doğar. Böylece eser, bulunduğu mekânda benzersiz bir anlam kazanır (Basu ve Macdonald, 2007).

2.3.6. Sürdürülebilir Sanat

Sürdürülebilir sanat, sanat üretiminde çevreye zarar vermemeyi esas alır. Doğal, geri dönüştürülebilir veya düşük karbon ayak izine sahip malzemelerin kullanılması bu anlayışın temelidir. Bu tür çalışmalar, sanatsal etkinliğin çevresel sorumlulukla nasıl bütünleşebileceğini ortaya koyar (Gablik, 1991).

2.3.7.Katılımcı Çevresel Sanat

Bu tür çevresel sanat üretiminde toplumun sürece doğrudan katılması esas alınmaktadır. Katılımcı çalışmalar, bireylerin çevreye dair duyarlılık geliştirmesine katkı sağlarken, topluluk temelli öğrenme ve üretim ortamları yaratır. Bu yaklaşım özellikle eğitim ve sosyal dönüşüm bağlamında etkili görülmektedir (Weintraub, 2012).

2.3.8. Kentsel Ekolojik Sanat

Kentsel çevrelerde gerçekleştirilen bu sanat anlayışı, şehirleşme, betonlaşma, atık sorunları ve yeşil alan eksikliği gibi konuları gündeme taşır. Sanatçılar, kentsel mekanlarda yerel halkla iş birliği içinde, kamusal alanlara yönelik doğa temel müdahalelerde bulunur (Yücel, 2012).

2.4. Çevresel Sanat ve Ekolojik Sanat Ayrımı

1960'ların sonlarından 1980'lere geline süreçte ekoloji temelli sanat çalışmaları, çevresel sanat hareketinden etkilenecek ortaya çıkmıştır. Özellikle arazi sanatı çalışmalarından etkilendiği söylenebilir (Mamur, 2017). Birbirine oldukça benzeyen bu terimler ve tanımlar için aslında tam bir sınırlama yapılmasa dahi kullanılan materyaller ve amaçsal ayrımlarına göre incelenebilir. Literatürde doğa sanatı, yeryüzü sanatı, arazi sanatı, toprak sanatı ve hatta ekolojik sanat üretimleri çevresel sanat alanı altında incelenmektedirler. Bilim insanlarının bir kısmı çevresel sanatın, Ekolojik sanattan tamamıyla farklı olduğunu ifade ederler. Bazıları ise ekolojik sanatın çevresel sanattan farklı olarak; toplumsal bilinç, toplumsal değişim ve saygı oluşturmak için, başlangıç noktası olarak doğayı tercih ettiklerini savunurlar (Aydın ve Zümrüt, 2013).

Birçok araştırmada bu iki yönelimin birbiri yerine kullanıldığı da görülmektedir. Çevresel sanatın amacı; insanlarda doğaya karşı saygıyı geliştirmek, toplumu çevresel problemler ve bunlar için çözümlere ilişkin eğitmek, deforme olmuş mekân ve alanları sanat kapsamında tekrardan kullanabilir nitelik kazandırarak, doğanın sağlığını güdüleyen bir çeşit geniş kapsamlı sanat hareketi olarak ifade edebiliriz (Uysal, 2009). Genel hatlarıyla, çevresel sanat yalnızca çevre sorunları için dikkat çekmeye çalışmaktan da öte, kavramsal durumlar ile de ilgilenmekte ve çalışma gerçekleştirilen çevreyi değişime uğratmaktadır ("Ekolojik Sanat", 2021). Özetle, çevresel sanat daha geniş bir kapsama sahipken, ekolojik sanat terimi ekosistemler ve biyolojik döngülerle sınırlı olup daha dar bir alanı ifade etmektedir. (Zümrüt, 2012).

2.5. Sergi Mekânı Olarak Yeryüzü

Yeryüzü, 1960 dünyasından bu yana sanatçıların eserlerini sergilemekte aracı olan, en büyük sergileme mekânı olagelmıştır. İnsanlar tarih boyunca yeryüzüne heykeller dikmiş, tapınaklar inşa etmiş, delmiş ve parçalamış kısaca tepe tepe kullanmıştır-kullanmaya da devam etmektedir. İnsanların yeryüzüne ilave ettiği her şey marifetlerinin işaretleridir, benzer olarak hayvanların da kendi alanlarını işaretlemek için bıraktıkları izler gibi. Ancak işaretleme ve sahiplenme bağlamında hiçbir canlı insan kadar hırslı değildir. Yeryüzünde inşa ettikleri bu olguların üstünü sanat, estetik, din gibi birtakım süsleyici etiketlerle örtüyor

da gerek kendi gerek de çevrenin yarattığı olumsuzlukları bir nebze de olsa unutuyor ya da katlanıyor (Yılmaz, 2013).

Aynı zamanda, geçmişten günümüze sanatçılar doğadan etkilenmişler ve doğayı esin kaynağı olarak görmüşlerdir, bu kaynak sanatın temellerindendir. İnsanlığın kelime haznesi, kavramsal bilgilere, tanıdığı, bildiği şekiller ilk karşılaştığı çevre ile irtibat halindeyken ortaya çıkar (Ayaydın, 2015). Bu bağlamda doğanın içinde gerçekleştirilen, Arazi Sanatı 1960- 1980 ABD’ sinde oldukça etkin olmuştur. O dönemin sivil toplum hareketlerinden ve sosyal hak talepleri gibi sokaktaki olup biten birçok gelişmeden beslenen sanatçılar statükonun simgesi olan galeri ve müzeciliğin elit yaklaşımına tavrına tepki koymuş ve alternatif mekân arayışına çıkmışlardır (Antmen, 2018).

Arazi sanatından tekâmül eden çevresel sanatta sergi alanının önemini yeniden sorgular ve sanat üretiminin yapılabileceği ve sergilenebileceği başka mekân arayışlarına girer. Bu kurumsal eleştiri süreci sanat çalışmalarının yaratımını, satışını ve izlenmesini tarihsel olarak kontrol altına alan müze ve galericiliğin gücünü ve otoritesini sorgulamayı hedefler. Sanatçılar yeni, şaşırtıcı ve bazen de benzersiz yerler arayarak, gücü sadece güçlü eser satıcılarından-alıcılarından ve genellikle olduğu gibi sanat pazarından almakla kalmaz, izleyici ve sanat alıcısına ihtiyaç var mı? yok mu? bunu da sorgular. Bunların yerine sanatçılar, işin kimin tarafından görülmesi gerektiğinde ısrarcı olmadan, fikrin başlangıcını ve yaratım prosesini vurgulamaktadır (Argonotlar, 2021).

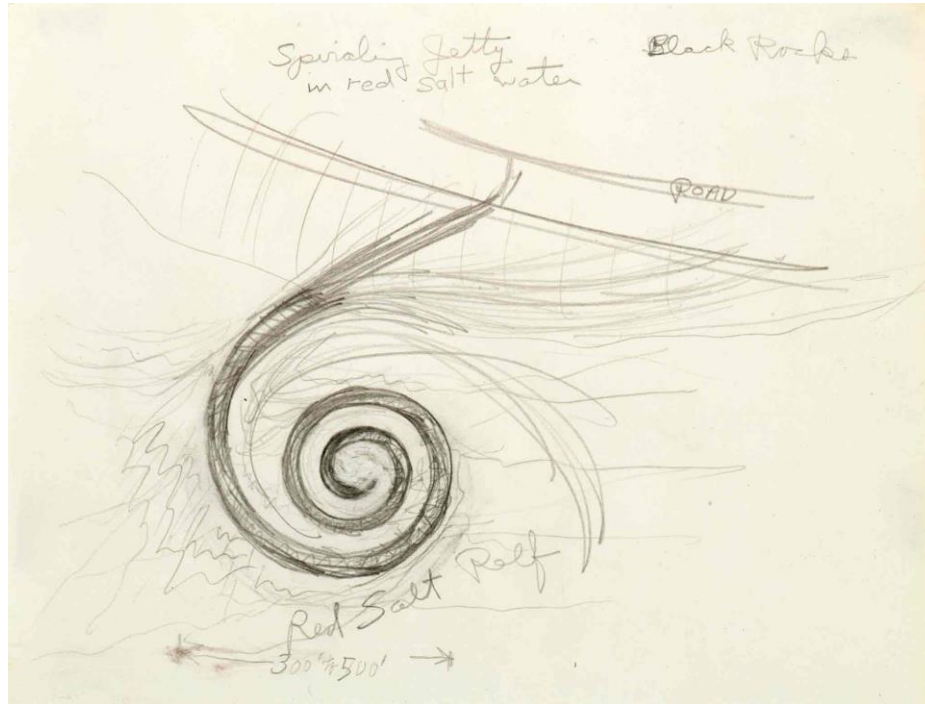
2.6. Çevresel Sanat Bağlamında Uluslararası Sanatçılar ve Çalışmaları

Çevresel sanat uygulamalarına ilk olarak Sanayi Devrimi sonrasında rastlanmaktadır. Bu alanda öncü kabul edilen bazı sanatçılar arasında Robert Smithson, Nancy Holt, Agnes Denes, Alan Sonfist, Andy Goldsworthy ile Christo ve Jeanne-Claude yer almaktadır. Robert Smithson (1938-73) 1960’ların sonlarında çevresel sanatın (Environmental art) ve özellikle de arazi sanatının (Land art) en önemli öncülerinden biri olarak kabul edilir (Gökova, 2020). Smithson Utah’taki tuz gölünde yer alan “Spiral Mendirek” (Şekil:2.1) isimli çalışmasını bilinçli olarak sanayi kentinin olduğu bir mekânda inşa etmiştir. Göldeki yükselmeler ve çekilmeler ile yok olmaya bırakılan çalışma yalnızca fotoğraf ya da inşa edildiği zaman diliminde kişinin bizzat ziyaretiyle görmesi mümkündür. Smithson çalışmasını yok oluş fikrine göre tasarlamıştır. Bu fikir doğadan alınanın, tekrar doğa tarafınca geri alınacağını

görsel bir ifadesidir (Gürpınar vd., 2023). Smithson 'un amacı gerçekleşmiş ve çalışması bulunduğu gölün gelgitleri sonucunda yok olup, doğal döngüde kaybolmuştur ve kimse Spiral Mendireği gerçekten görememiştir. Spiral Mendirek günümüze fotoğraflar ile taşınabilmiştir. Smithson galeri ve müzelerin sanatçıların çalışmalarını nesneleştirip dışarıdaki dünyadan bağımlı kopardıklarını belirtmiştir (Gökova, 2020).

Şekil 2.1: Robert Smithson, “Spiral Mendirek” 1970, Büyük Tuz Gölü, Utah

Şekil 2.2: Robert Smithson, Spiral Mendirek Eskiz Çalışması

Nancy Holt (1938-2014) Holt'un en tanınmış eseri şüphesiz ki yine Utah'ta, Büyük Havza çölünde yaptığı "Sun Tunnels" (Şekil: 2.3) isimli çalışmasıdır. Holt çalışmalarında görünmeyenin görülmesini sağlamaya çalışmıştır. Aynı zamanda çalışmalarında ışık-gölge ve solar hizalamalar kullanarak insanların kendi algılarını odaklamayı ve derinleştirmeyi istediğini söylemiştir (Kelber, 2024).

Şekil 2.3: Nancy Holt, "Sun Tunnels", 1973-1976, Great Basin Çölü, Utah

Holt aynı zamanda bir peyzaj tasarımcısıdır. Güneş tünelleri çalışması toprağa gömülü betonlardan oluşmaktadır. Betonlardan içeri yansıyan güneş ışınları çalışma ve toprak üzerinde farklı görüntü ve yansımalar oluşturur. Güneş Tünelleri X şeklinde dört büyük dairesel betondan oluşur. Bu sayede yaz-kış, gün batımında farklı yansımalar oluşur (Okan, 2020).

Agnes Denes ,1982' de Manhattan'da, Yükselen gökdelenlerin yanında eskiden Battery Park Çöplüğü olan yerde, "Wheatfield" isimli çalışmasını yaptı. Bölgenin cam, çelik ve betonsal

yapısına adeta bir baş kaldırı olarak, kentleşme ve kaynak kullanımını eleştirmek için; 2.2 dönümlük, 285 sıradan oluşan büyükçe bir alana buğday tarlası ekti (Schwarz, 2019).

Şekil 2.4: Agnes Denes, “Wheatfield”, 1982, Battery Park Çöplüğü, Manhattan şehir merkezi

Şekil 2.5: Agnes Denes 'Wheatfield' da gezerken, Battery Park Çöplüğü, Manhattan şehir merkezi

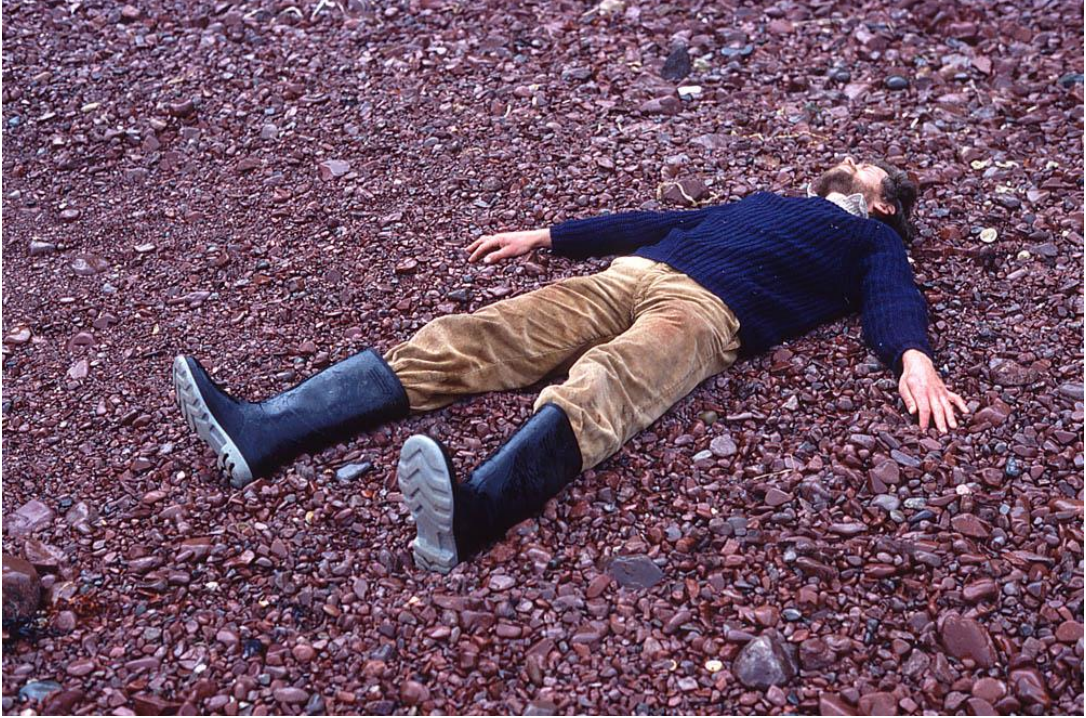
Alan Sonfist 'in "Time Landscape" (1965-1978' de) isimli çalışması (Şekil 2.6). Agnes Denes'in çalışmasına belki de en çok benzeyen eserlerden biridir. Sanatçı çalışmasını New York'ta yapmıştır. Çalışma dikdörtgen bir yüzeyde bölgenin yerel türlerinden bitkilerin dikilmesiyle oluşturulmuştur. Sonfist 'de çalışmaya bilinçli olarak, kentsel bir alanın göbeğinde aktivist bir yaklaşımla hayat vermiştir (Benham, 2016).

Şekil 2.6: Alan Sonfist, “Time Landscape” 1965, New York

Sonfist, Time Landscape’ in eskizlerine aslında 1965’te başladı, ancak bitkilerin bölgeye ekilmesine 1978’e kadar izin verilmedi. Sanatçının bölgeye bu müdahalesi, sömürge öncesi, hatta tarih öncesine dayanan botanik bitki türlerinin doğal oluşumu odağına ve yenilenmesine dayanmaktadır. Yıl 1998’e geldiğinde Time Landscape çalışması, NYC’nin simgesel yapısı statüsünü edindi. Devamını takip eden süreçte Sonfist birçok farklı bölgede, örneğin; Japonya, Toskana, Long Island vd., gibi yerlerde, büyüklü küçüklü botanik yerleştirmeler olarak adlandırabileceğimiz, doğada müdahaleler yaratmak üzere görevlendirildi (Kleeblatt, 2021).

Andy Goldsworthy (1956) sanatsal üretim sürecini, malzemelerin asıl özünü ortaya çıkardığı ve onlarla ne yapabileceğini belirlediği bir “doğayla iş birliği” olarak görmektedir. Süreci oldukça sabır ve esneklik gerektiriyordu; örneğin buzla heykel yapmak için, mevcut sıcaklığın yeterince düşmesini beklemek zorundaydı, ya da Rain Shadow (Şekil 2.7- 2.8) çalışması için, yağmur yağmadan öncesinde yere uzanıp yağmur dininceye dek o noktada sabit kalmayı ve bu sayede vücut hatları şeklinde bir “gölge” yaratmayı ve bunun ardından fotoğraflamayı içeren, oldukça sabır gerektiren çalışmalara imza atmıştır.

Şekil 2.7: Andy Goldsworthy “Rain Shadow” çalışması için yerde uzanırken. 1984, İskoçya

Şekil 2.8: Andy Goldsworthy “Rain Shadow” 1984, İskoçya

Goldsworthy, 1980’lerde sıklıkla buz ve karla çalıştı; Ice Arch (Şekil 2.9), Ice Ball (Şekil 2.11), Ice Star (Şekil 2.12) ve Touching North (Şekil 2.13) gibi eserler üretti (Blumberg, 2016).

Şekil 2.9: Andy Goldsworthy “Ice Arch” 1982, Brough, Cumbria

Goldsworthy, 1985'te Hampstead Heath, Londra'da yine buz kemeri (Şekil 2.10) çalışmasının başka bir versiyonunu yapmıştır (Scovell, 2016)

Şekil 2.10: Andy Goldsworthy Londra'daki Ice Arch'ı yaparken, 1985

Şekil 2.11: Andy Goldsworthy "Ice Ball" 1985, Londra

Şekil 2.12: Andy Goldsworthy, Ice Ball’u yaparken, 1985

Şekil 2.13: Andy Goldsworthy, “Ice Star” 1987, Penpont, Dumfriesshire, İskoçya

Şekil 2.14: Andy Goldsworthy, “Touching North” 1989, North Pole

Sanatçı dünyanın en ücra köşelerinden biri olan Kuzey kutbuna 4 tane devasa buzdan heykel inşa etti. Bu heykellerden herhangi birine rastlayacak olursanız eğer, yön her zaman Güney olacaktır. Goldsworthy, Kuzey Kutbuna gitmeden önce şunları yazmıştı: “Hiç kimseye ait değil, Dünya’nın ortak malı, yaptığım her şeyin kısa sürede yok olacağı, sürekli değişen bir manzara.” (Schulze, 2017).

Goldsworthy, Buzlarına “Ahşabın beyaz gölgesi” diyor; Bir ağacın çeşitli kısımları kadar katı veya esnek olmayan, ancak neredeyse canlı bir şeyin hayalet görüntüsüymiş gibi hissettiren bir şey (Scovell, 2016).

Christo ve Jeanne Claude, enstalasyon sanatçısıdır, çift isimlerini nesneleri, binaları ve parkları renkli kumaşlarla örterek duyurmuşlardır. Farklı tarzda eserleri de bulunsa da çiftin uzmanlığı binaları kumaşlarla paketlemektir. Bu eserleri yapmak oldukça maliyetli olabilse de sergilendikten birkaç hafta sonra eski hallerine dönmeleri nedeniyle dikkat çekmektedir. Bu sebepten ötürü bu sanatçıların kalıcı eserleri yoktur. Bu sanatçılar için doğa onların galerisi, kumaşlar eserleri olmuştur (Küçükay, 2023).

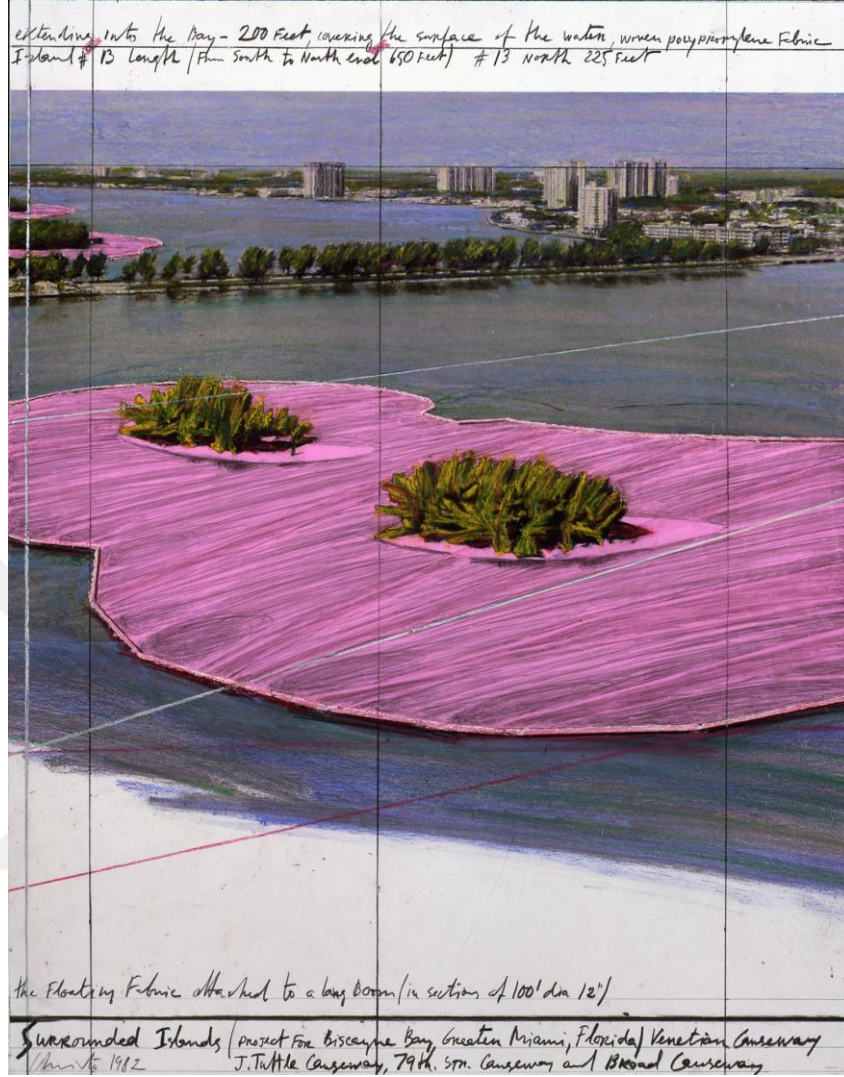
Claude'ları enstalasyon ve arazi sanatının öncüleri olarak nitelendirebiliriz. Jeanne'nin organizasyon becerisi ve Christo'nun sanat anlayışı birleşince çift mimari ile sanatı bir araya getirerek, oldukça büyük yankı uyandıran ve eleştirilere tutulan çalışmalara imza atmışlardır. Projelerin beyni Jeanne olmasına rağmen, Jeanne kendini geri planda tutmayı tercih etmiştir. Ancak Christo 2009 yılında eşini kaybettikten sonra verdiği bir röportajda “ *Jeanne Claude'un çizimleri yapıyor olmaması onun sanatçılığına gölge düşürmez. Mutlaka ikimizin adını birlikte yazın.*” Diye belirterek sanat camiasında çift olarak anılmak istediğini belirtmiştir (Akman, 2021). Sanatçıların eserlerine bazı örnekler;

Şekil 2.15: Christo ve Jeanne Claude “ Surrounded Islands” 1980-83, Florida

1983'te , Miami'deki Biscayne Körfezinde bulunan 11 adet ada 603.730 metrekare yüzer pembe dokuma polipropilen kumaş ile sanatçılar ve 430 kişilik ekip tarafından çevrelendi.

Enstalasyon öncesinde adalardan toplam kırk tonluk çöp toplandı. Neon pembe bu enstalasyon iki hafta boyunca sergilendi ve kaldırıldı (Küçükay,2023).

Şekil 2.16: Christo ve Jeanne Claude “Surrounded Islands Taslak Çizimi”

Şekil 2.17: Christo ve Jeanne Claude “ The Pont Neuf Wrapped” 1975-85, Paris

Şekil 2.18: Christo ve Jeanne Claude “ The Pont Neuf Wrapped” 1975-85, Paris

2.6.1. Çevresel Sanat Bağlamında Ulusal Sanatçılar ve Çalışmaları

Arazi sanatının, Türkiye’de özellikle 2000’li yıllar itibariyle yükselişe geçtiği gözlemlenmektedir. Örneğin; Mehmet Ali Uysal, Mehmet Kavukçu, Tamer Serbay.

Mehmet Ali Uysal, içinde bulunduğu mekânı değiştirip dönüştüren, aynı zamanda da izleyicisinin mekân algısını manipüle etmekte ustalaşan bir sanatçıdır. Uysal düzenlediği alanın kendi malzemelerini kullanıp, kendi çalışmasıyla yeni yorumlar katan geniş ölçekli yerleştirmeler üretmektedir. Sanatçı günümüzdeki yaratım sürecini eleştirerek, sergileme yöntemlerini, günümüz çağdaş sanat algısını, kusursuz el değmemiş görünümlerin tabularını, yani beyaz küp sıfatıyla adlandırılan geleneği yıkmak için, kendi mekân algısıyla iç içedir. Uysalın en bilindik Arazi sanatı çalışmalarından biri “Skin 2” ‘dir (Şekil 2.15).

Eserin ilk versiyonu Fransa’da inşa edilmiştir. Eser devasa bir mandal şeklinde ve izleyicinin algılarıyla oynar niteliktedir. Uysalın çalışma tarzı genel anlamda bu algılarla oynamaya yöneliktir. Skin 2 çalışmasında Uysal, Yer yüzü ve insan teni arasında bir ilişki kurmuştur. Toprak yüzeyini insan tenine benzetip, bu benzerliği izleyicilerine sunmuştur. Bu çalışma The Independent gazetesinde “dünyanın En İyi 10 Kamusal Sanat Örneği” unvanı ile listede 3. Sırada yerini almıştır (Tandoğan ve Erdi Es, 2018).

Şekil 2.19: Mehmet Ali Uysal, “Skin 2”, 2010, Belçika

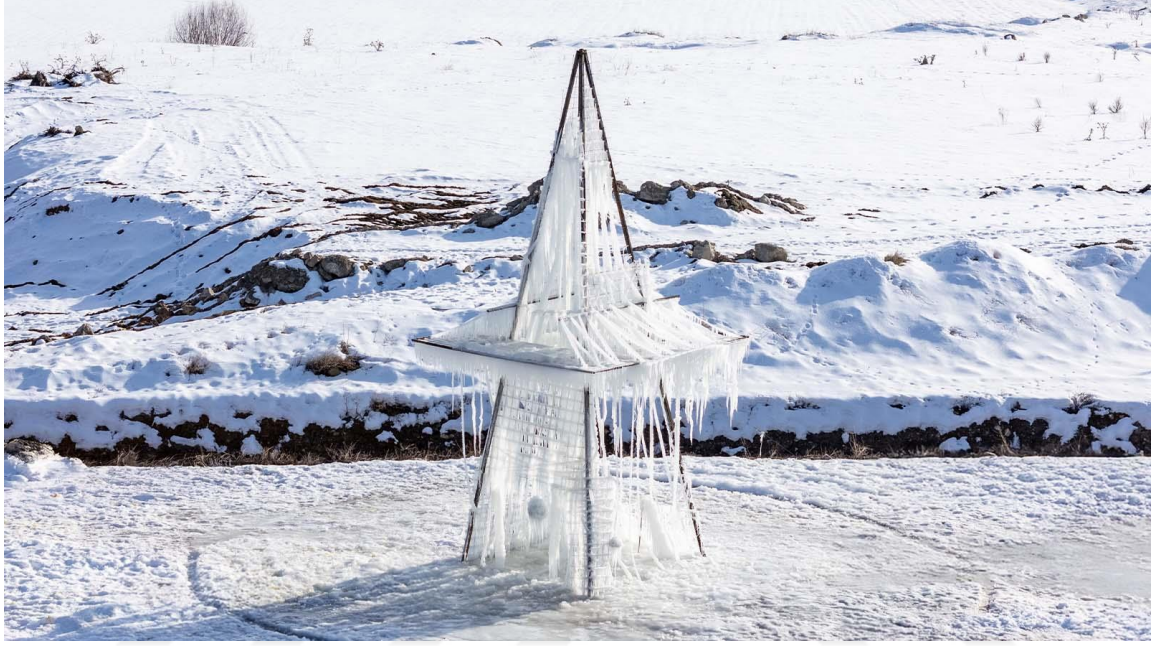
Şekil 2.20: Mehmet Ali Uysal, “Paper Plane”, 2012, Türkiye

Şekil 2.21: Mehmet Ali Uysal, “Cappadox”, 2017, Türkiye

Mehmet Kavukçu, sanatçı “kent mekanları ya da sergi mekanlarına müdahalede bulunmaktadır.” Eserlerinde sıklıkla kare, küp gibi geometrik formlara yer vermektedir. Kavukçu mekân, alan, tarihsel süreç gibi konular üzerinde, kavramsal anlatımları ile üretim yapmaktadır. Sanatçı, arazi sanatı çerçevesinde ürettiği eserlerde, doğanın kendi

süreçlerinden elde ettiği verileri gözlem ve algılama biçimleriyle birleştirerek çeşitli sanatsal anlatımlarla yansıtmaya; ayrıca, yaşadığı coğrafyanın ve iklimin zorlu koşullarını sanatsal üretim açısından bir avantaja dönüştürmeye çalışmaktadır. Eserlerinde doğa ve insan ilişkilerini sorgulamakta, çeşitli performans alanları ile sorgulamaya izleyiciyi de dahil etmektedir (Tandoğan ve Erdi Es, 2018).

Şekil 2.22: Mehmet Kavukçu “Buz ve Nakış” 2025, Bayburt

Sanatçı kadının dayanıklılığını ve üretkenliğini, “Buz ve Nakış” isimli çalışmasında, buzdan heykeller aracılığı ile görselleştirmiştir. *"Sanat bir yaşam biçimine dönmeli "* diyen. Kavukçu sözlerine şöyle devam etti:

"Doğayla kurulan ilişki bir ikna sürecidir. Bu projede biz doğayı ikna ediyoruz: 'Gel beraber çalışalım' diyoruz. Bu, insan ve doğa arasında derinlikli bir iletişim boyutudur. Burada sadece insandan insana değil, doğadan insana uzanan bir diyalog var." Şeklinde ifade etmiştir (URL-12, 2025).

Tamer Serbay, 1990’larda tuval resminden Arazi sanatına geçiş yapan sanatçı, doğa ve sanatın birebir ilişkisini eserlerine yansıtmıştır. 1980’lerin sonlarına doğru doğal malzemeleri örneğin, bambu çubukları ve kâğıt gibi materyalleri tuvallerinde kullanarak başlayan Serbay, bu dönemlerinde galericiliğin dışına taşarak çalışmalarını doğaya

bırakmıştır. İnsanın doğa içindeki varlığı ve değişimine bağlantı kuran sanatçının örnek çalışmaları şu şekildedir (Tandoğan ve Erdi Es,2018);

Şekil 2.23: Tamer Serbay “ Kürelerin Uyumu ” 2003, Almanya

Şekil 2.24: Tamer Serbay “ Doğal Mucize” 2006, Belçika

2.7. Sanat Eğitimi ve Tarihsel Süreci

Sanat eğitimi tarihi incelendiğinde; en erken sanat eğitimi tarihi batıda, Aristo ve Eflatun'un felsefe ve estetik söylemlerine dayanmaktadır. Eflatun (Platon MÖ. 427- MÖ 347) ve Aristoteles'in eğitim ve sanat üzerine; güzel sanatlar yalnızca estetik algısı bakımından değil, didaktik yönlerinden dolayı yer almıştır, yorumlamalarında bulunmuştur. Bu dönemlerde üst statüden birtakım insanların sanat eğitimi aldığı bilinen bir gerçektir. Eflatun ve Aristo'ya göre sanat;

“Eflatun'a göre sanat taklittir ve bilimin güvenilir olmayan kaynağıdır. Aristo'ya göre ise sanat, insanlarla ilgili işlerin öğretilmesi için bir eğitim aracı olmalıdır.”

Arthurd Efland Çiçero'ya göre ise “Orator” isimli eserinde belirttiği üzere, eğitimin amacı devlete hizmet edebilecek, diksiyonda yetenekli iyi bireyler yetiştirmek şeklinde ifade etmiştir (Demirci Katıranlı, 2020).

Bu görüşler doğrultusunda sanat olgusunun tanımı yüzyıllardır değişse bile, tarih boyunca çeşitli üslup ve biçim arayışları, yapım yöntem ve teknikleri, sanat alanındaki birçok tema her zaman geçerliliğini korumaktadır, günümüzde de hala uygulandığı görülmektedir. Ancak tarih boyunca insana ait gelip geçici kavramların manaları da zamanla değişkenlik ve çeşitlilik göstermiştir. Bu bağlamda bütün bu kavramların somut karşılığı gelen sanat olgusu, çeşitli zaman dilimlerinde yeni türeyen anlayışlarla vücut bulmuştur. Bu sebeple sanat, tarihi süreçte anlamsal bakımdan, tanım, değer, aidiyet ve işlev bakımından durmadan başkalaşım göstermiştir (Sarı, 2018).

Tarihsel süreçte sanatı kısaca incelemek gerekirse; Geç Roma dönemlerinde Eflatunun “ilham” görüşü baz alınarak sanatın yalnızca öykünme değil, ilham kaynağı olduğu savunulmuştur. Bizans sanatında ise yeni görsel bir dil gelişmiştir. Sanatın esin kaynağı din olgusu olmuştur. Bu dönemde İsa figürlerinin sanatta yer verilebilmesi için onay alınmıştır (Demirci Katıranlı, 2020).

Orta çağa gelindiğinde ise sanat ve zanaat kavramının henüz birbirinden ayrılmadığını gözlemliyoruz. Resim veya heykel çalışmaları ikonografiktir ve öyküleri şematik düzenle anlatmayı amaçlar. Bu dönemde Bizans sanatında olduğu gibi din olgusu ön plandadır

(Işık,2024). Sanat bu dönemde insanları tanrıya yönlendirmek için aracı görevlerden biri olarak görünüyordu. Bu dönemde sanat eğitimi “taklit yöntemi” ile manastırda 5-6 yıl çıraklık yapılarak alınıyordu (Özsoy, 2015).

Bu bağlamda sanatta devrim niteliğinde bir döneme girilmiştir, bu dönem Rönesans dönemidir. Bu dönemde Antik Roma ve Yunan olgusuna ilgi yeniden alevlenmiştir. Hümanizm devri başlamış ve bu doğrultuda “herkese yönelik eğitim” esas alınmıştır. Bu dönemde artık daha sorgulayıcı ve özür bir düşünce yapısına geçiş gözlemlenmektedir. Ayrıca bilinen ilk sanat tarihçisi de bu dönemde yaşamış olan (1511-1574) Giorgio Vasari’dir. 15. ve 16. yüzyıllarda sanatçı olmak isteyen neredeyse herkes başka bir sanatçının yanında çalışmıştır (Demirci Katıranlı, 2020). Bu dönemde varlıklı kesime görsel sanatlar eğitimi verilerek, kültürel kimlik ve estetik algıları geliştirmek hedeflenmiştir (Özsoy, 2015).

MÖ 4. Yüzyılda akademi terimi ortaya çıkmıştır. Atina yakınlarında bir zeytinliğe Platon akademi ismi verip burada felsefe dersleri vermekteydi. Rönesans dönemine gelindiğinde bu terim İtalya’da yeniden kullanılmıştır. Literatüre geçen ilk akademi Lorenzo di Medici San Marco bahçesinde kurulan akademidir. Ancak bunun devamında kurulan akademiler de göz önünde bulundurulduğunda, akademilerin en mükemmel örneği 17. Yüzyıl Fransa’sında kurulan Kraliyet ve Resim akademisidir (1648). Bu akademi sanatçıları mesleki açıdan hazırlamayı hedef alarak, Fransa’da akademik resim anlayışının şekillenmesinde büyük bir rol oynamıştır, bu sayede resim alanı kültürel itibarını yükseltmiştir. Ancak bu dönemde akademinin hedefi dönemin kralının görkemini sergilemektir. Bu sebeple, yapılan çalışmalar kral ve vezirleri tarafından denetim altındadır, bu dönemde derslerde sanat bilgisi içerikli konular yer almaz. Dönemin ilerleyen süreçlerinde birçok sanatçı yeni akım ve anlayışlara imza atmış ve bünyesinde topluluklar oluşmuştur. Bu topluluklardan desenci anlayışla yetişmiş olan sanatçılar (Poussinciler): “Sanatçı gördüğünü değil, aklında, duygularında canlandığını yapar.” Düşüncesiyle hareket edip sanat eğitimi anlayışını ve sanatçıları etkileyerek yeni bir soluk getirmişlerdir (Demirci Katıranlı, 2020).

Devamını takip eden süreçte Fransız Kraliyet Akademisi kapatılmış, birçok ülkede akademiler açılmıştır, hatta 1882 yılına gelindiğinde Türkiye’de bir ilke imza atılarak “Sanayi-i Nefise Mektebi” ismiyle akademi kurulmuştur, bu mektep Osmanlı devletinin ilk güzel sanatlar okuludur (Keskin, 2017).

18. yüzyıla gelindiğinde ise, görsel sanatların evrensel bir dil kabul edildiği bu dönem, “Aydınlanma Çağı” olarak adlandırılmıştır. Bu çağda krallıklar artık etkisini yitirmeye başlamış, bilim ve nedenler üzerine sorgulamalar artmıştır. Nihayetinde Amerika’da evrensel eğitim politikaları oluşturulmaya başlanmıştır. Bu politikada Görsel sanatlar eğitimi de yerini almıştır. Eğitimler için Amerikalı sanatçılar Avrupa’ya gönderilmiştir. Sanat artık ticari bir değer niteliği taşır bu sebeple sanat eğitimine ilgi artmış ve bunu yapacak sanatçılara gereksinim duyulmuştur. Son olarak 19. Yüzyılda sanayi devriminin bütün dünyada ve diğer alanlarda yarattığı değişimlerden ötürü, sanatta bilimin aksine özgünlüğe ve düş gücüne yönelmeler başlamıştır. Bu dönemde el işçiliğinin yerini, seri üretim yani zanaat almıştır. Bu sebeple tasarımcılığın kalitesinde düşüş meydana gelmiş ve görsel sanatlar alanı artık orta sınıfın ticari beklenti alanı durumuna düşmüştür. Devamını izleyen süreçte zanaat ve sanat kavramı birbirinden ayrılmıştır (Özsoy, 2015).

1990’lı yıllarda çok kültürlü ve kültürler arası sanat eğitimi, disiplinler arası sanat eğitimi ve Post modern yıllarda, programlar sanat eğitiminde yerini almıştır. Görsel kültür eğitimiyle eğitsel yeni bir yaklaşıma gidilmiştir (Demirci Katırcı, 2020).

Sanat zanaattan ayrıldıktan sonra değişime uğramış nitelikleri çerçevesinde “Güzel sanatlara” dönüşmüştür. Günümüze doğru ilerleyen süreçte sanat “Güzel’in yerini moderne ardından çağdaş sanata bırakmıştır (Sarı, 2018).

2. 8. Çevresel Sanat Eğitiminin Önemi

Estetik çevre algısı ve bilincinin gelişiminde görsel sanatlar eğitimi, en etkili yöntemlerden biri olarak öne çıkar. Görsel sanatlar eğitimi, bireylerin sanat ve sanatçı bilincini kazanmalarını sağlarken, bu bilinç aynı zamanda sanatçıya ve genel olarak bireye çevreye duyarlı olma yetisi kazandırabilir. Eğitim tarihinin önemli isimlerinden İsmail Hakkı Baltacıoğlu, okulun sanat eğitimi ve estetik açısından işlevsel bir role sahip olduğunu vurgulamış ve öğrencilere verilen sanat eğitimi kapsamında çevreye daha yakın bir ilginin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kınıklı (1996) ise, eğitim ve öğretim süresi boyunca bireylerde oluşturulması hedeflenen davranış modellerinin, bireyin yaşadığı çevreye duyarlılığı ile bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, eğitilmiş bireyler yetiştirmek, estetik çevre bilincinin gelişiminde en önemli etkenlerden biridir (Ayaydın, 2017).

1977 yılında Tiflis’te gerçekleştirilen konferansta, çevre eğitiminin temel ilkeleri ve amaçları ortaya konulmuş; çevre eğitiminin bilgi, beceri, bilinç ve katılım boyutlarıyla ele alınmasının önemi vurgulanmıştır. Konferansta, mevcut eğitim programlarına ek bir konu yerleştirmek yerine, yaş grubu fark etmeksizin tüm öğrencileri kapsayan programların oluşturulmasının gerekliliğine dikkat çekilmiştir (Mamur, 2017).

Bu bağlamda birbirinden farklı amaçlara hitap eden üç farklı çevre yaklaşımından bahsetmek mümkündür. Bunlar; çevre hakkında (about environment) eğitim, çevre içinde (in environment) eğitim, son olarak da çevre için (for environment) eğitimidir. Bu eğitimlerin amacı; Çevre hakkında eğitim, şu anda okullarda devam eden eğitim çeşididir. Bu eğitimin amacı, çevre ve insanın etkileşimleri hakkında kişilere bilgi edindirmek, neden-sonuç ilişkilerini aydınlatmak ve ilgilerini arttırmaktır (Okur Berberoğlu ve Uygun, 2016).

Gençlerin ve çocukların örgün eğitimle, çeşitli yaş grubundan kişilerin ise yaygın eğitim programları aracılığıyla sanatsal yönlerini geliştirmek, sanat eğitimi kapsamı içerisinde yer almaktadır. Bu çerçevede, çocukların sanat eğitimi alması, hayatlarında benimseyebilecekleri istenen davranışları kazanmaları açısından zorunludur. Böylece toplumda estetik duyarlılığı gelişmiş, bunu sergileyebilen, zevkli, ince ruhlu, saygılı ve dürüst bireylerin sayısının artmasına katkı sağlanacaktır. Bu tür bireyler, çevreye duyarlılığı doğal bir kişilik özelliği olarak benimsemiş olacaklardır (Ayaydın, 2017).

2.8.1. Çevresel Sanatın Yurt içi ve Yurt dışı Müfredatındaki Yeri

Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı ilk olarak çevresel sanat kavramını 2006 yılında yapılan müfredat güncellemesiyle görsel sanatlar dersine, çevre bilinci ve doğa temelli sanat etkinlikleri şeklinde entegre ettiğini görüyoruz. “Temel Beceriler” kısmında da “çevre ve doğa bilinci kazanma” becerilerine yer verilmiştir, ancak bu dönemde daha çok doğadan ilham alma adında konu işlemeye teşvik edildiği gözlemlenmiştir (M.E.B, 2006).

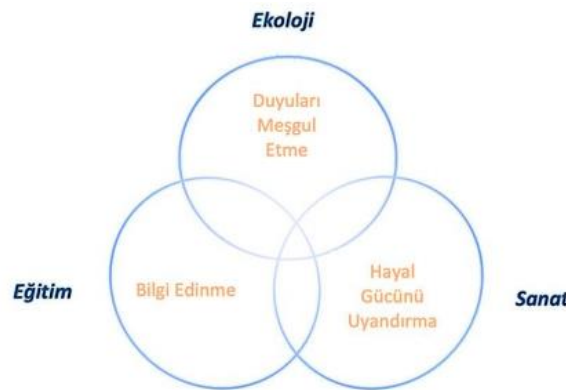
2013 ve 2018 yıllarına geldiğimizde ise M.E.B. müfredatta yeni bir güncellemeye gitmiş, ancak bu yaklaşımı yeni müfredatta da sürdürmüştür. Nitekim çevresel sanat terimi müfredatta bir sanat akımı olarak yer almamakla birlikte, doğa temelli sanat etkinlikleri ve çevre bilinci adı altında yer almaktadır. Özetle çevresel sanat eğitimi Türkiye’de bir akım olarak değil, çevre bilinci adı altında ders içeriğinde yer almaktadır (M.E.B, 2018).

Dünyada çevresel sanatın müfredata ilk entegre edildiği zamanlara gelirse, Finlandiya 1971 yılında ev sahipliği yaptığı Avrupa Bölgesel Sanat Eğitimi Kongresiyle çevresel sanat eğitiminin ilk temelini atmıştır, kongrenin teması “Sanat Eğitiminde Çevre Koruma” olarak belirlenmiştir. 1995 yılında sanat eğitimcisi Meri-Helga Mantere, çeyrek yüzyıl boyunca çevresel düzenlemenin Finlandiya’da zaten sanat eğitiminin bir parçası olduğunu belirtmiştir. 1970’lerin başında Finlandiya eğitim alan bireylerin çevreye olan bilinç ve farkındalıklarını geliştirmek için, sanat eğitiminin önemli bir rol oynayabileceği hususunda düzenlemelere gitmiştir. O zamanlarda sanat eğitimcileri, çevre problemlerinin çeşitliliğini ve çok yönlü oluşunu belirten bir tutum sergilemişlerdir. 1980’lerin sonlarında ise yeni eğilimlerin beraberinde getirdiği, ekolojik farkındalık temelli yeni eğitsel uygulamalar geliştirmek için efor sarf etmişlerdir (Pohjakallio, 2010).

Çevresel sanatın sanat eğitimindeki yeri, 1990’lı yıllarda Meri-Helga Mantere’nin geliştirdiği ‘Sanat Temelli Çevre Eğitimi’ (AEE) kavramıyla öne çıkmıştır. Mantere, ekolojik krizlere karşı en etkili eğitsel yaklaşımlardan birinin çevre eğitiminin sanat eğitimiyle bütünleşmesi olabileceğini savunmuştur. Mantere Çevre eğitiminin diğer disiplinlerden ayrı bir alan olarak değil sanat eğitimi de dahil olmak üzere, tüm disiplinlerde yol gösterici bir etken olarak görmüştür. Meri-Helga Mantere:

Sanat Temelli Çevre Eğitimi; “Katılımcıları sanatsal uygulama yoluyla duyuları ve gözlemleri algılamaya daha açık hale getirmeye teşvik ederek, çevresel anlayış ve özen geliştirmeyi amaçlayan bir öğrenme biçimi” olarak tanımlamıştır (Dağlı ve Aksoy, 2024: 45).

Şekil 2’de AEE bileşenlerini görmek mümkündür.

Şekil 2.25: AEE’nin bileşenleri (Dağlı ve Aksoy, 2024)

AEE’de sanatın yalnızca bir amaç veya içerik olmaktan öteye, eğitim ve öğretim sürecinde yer alma fikri temel alınmıştır (Pohjakallio, 2010).

2.9. İlgili Araştırmalar

Çevresel sanat, 1960’larda sanayi devriminin ekolojik dengeye olumsuz etkilerine tepki çekmek ve sanatçıları kalıplaşmış atölye ortamlarından çıkararak doğaya davetiye açan bir sanatsal yorum olarak günümüze kadar gelmeyi başarmıştır. Çevresel sanat literatürünü incelediğimizde çoğunlukla, arazi sanatı, ekolojik sanat ve geri dönüşüm sanatı gibi alanları kapsayarak, doğanın sanata yansımaları incelenmiştir. Ayrıca çevresel sanat alanında üretim yapan sanatçıların felsefeleri, estetik anlayışları, teknik detay ve mekân çeşitliliği gibi konulara değinen araştırmalara sıkça rastlansa bile, çevresel sanatın sanat eğitiminde kullanılması ve sanat eğitimcilerinin bilgi, birikim ve konu hakkındaki düşüncelerine yer veren araştırmaların sınırlı olduğu keşfedilmiştir. Bu bölümde, çevresel sanat uygulamaları kapsamında, iki ana başlıkta yurt içi ve yurt dışı yayınlar incelenmektedir. Araştırmalara “çevresel sanat, ekolojik sanat, arazi sanatı ve görsel sanatlar eğitimi” gibi anahtar kelimeler aratılarak literatürde erişilmiştir.

2.9.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Binici (2023) çalışmasında Antroposen devrinin detaylarına, tarihine ve işleyişine girip, insanlığın yarattığı ekolojik krizleri ve günümüz sanat eğitiminin lisansüstü düzeyindeki öğrencilerin ekolojik farkındalıklarını ölçmeye yönelik, göstergebilimsel bir çalışma ortaya koymuştur. Çalışmasında ekolojik krizlerin bir yansıması olarak doğan Ekolojik sanat alanını ve benzer yönelimleri detaylı şekilde incelemiştir.

Pişkiner (2019) ülkemizdeki sanatçıların, çevre, doğa, ekoloji ile ilgili sosyal hareketlere karşı nerede yer aldığını, doğa ile ne tür ilişkiler kurduğunu incelemiştir. Devamında genç sanatçıların sanatsal üretim sürecine katıldıklarında, doğadaki meseleleri nasıl ele aldıklarını sorgulamakta. Son zamanlarda insan merkezli anlayışın yerini doğa merkezli anlayışın aldığını söylemektedir. Dünyada 1960’larda başlayan, sanatı mekândan özgürleştirme anlayışının, Türkiye’de 1990’lardan sonra gerçekleştiğini saptamıştır.

Sesigür (2019) araştırmasında; çevresel eğitimin, yer temelli eğitimin önemli bir parçası olduğunu ve temel amacın öğrencilerin yalnızca sınıf içinde değil, sınıf dışında da öğrenme deneyimleri yaşayarak, doğayla ve yaşadıkları toplumla doğrudan etkileşime geçmelerini sağladığını ifade etmektedir. Ayrıca yer temelli eleştirel sanat eğitimi, öğretmen adaylarının sanatsal ifade becerilerini geliştirmelerine ve kendi deneyimlerini sanat eğitimiyle ilişkilendirebilmelerine olanak tanıyacak biçimde nasıl uygulanabileceğini ortaya koymaktadır.

Mamur (2017) Sanatın ve çevre eğitiminin kesiştiği noktalarını araştırmıştır. Çevre sorunları ile özellikle mesaj verme amaçlı üretim yapan, Andy Goldsworthy, Joseph Beuys ve David Hansen gibi çeşitli sanatçıları, arazi sanatı, yeryüzü sanatı gibi çeşitli sanatsal yönelimleri inceleyip detaylandırmıştır. Devamında araştırmada yer verilen sanatçıların, eserleri üzerinden çıkarımlar yaparak sürdürülebilir ve ekolojik sanat uygulamaları üzerinden çevresel farkındalığa dikkat çekmeyi hedeflemiştir.

Sebik (2017) Araştırmasını ortaokul 5.sınıf öğrencileri ile gerçekleştirmiştir. Bulguları doğrultusunda, Görsel Sanatlar dersinin açık alanlarda eğitim faaliyetleri ile yürütülmesinin, öğrenme alanları düzeyinde olumlu etkileri olabildiğini tespit etmiştir.

Zümrüt (2012) çalışmasında 1960 sonrası süreçte, sanatın doğayla etkileşimini ve ortaya çıkan yeni sanatsal yorumları incelemiştir. Bu yeni hareketlerin ekolojik sanat kavramı ile ayırtan noktalarının üstüne eğilmiştir. Ayrıca sanatçıların ekolojik bilinç ve farkındalık anlayışlarını, sanata nasıl aktardıklarını da inceleyerek örneklemelere yer vermiştir. Güzel Sanatlar Fakültelerinde bu konuların ders içeriği olarak yer almasını ve yerel ekolojimizin değişime uğraması gerektiği sonucuna varmıştır.

2.9.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Chung (2021) yüksek lisans tezinde, sanatın disiplinler arası etkileşimiyle, çevresel kriz ve ekolojik bilincin eğitime dahil edilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Çevre sorunlarına ve öğrencilerin farkındalığına ilişkin eğitimde halen önemli bir boşluk olduğunu, sanat eğitiminin yaratıcılığı geliştirmek ve bu boşluğu doldurabilmek için önemli bir aracı olduğunu düşünmektedir

Inwood J ve Taylor (2012) “Creative Approaches to Environmental Learning: Two Perspectives on Teaching Environmental Art Education” isimli makalelerinde, çevresel sanat eğitiminin üniversite düzeyinde gittikçe daha çok ilgi gördüğünü, çevre ve sanat ilişkisi birbiriyle harmanlandığında öğrenme yollarının nasıl çeşitlendirilebileceğini tartışmaktadır. Devamında birbirinden farklı iki öğretim yaklaşımını baz alarak, çevresel sanat eğitiminin müfredatı için geliştirme önerileri sunmaktadır.

Inwood (2009) bu doktora tezinde, ekolojik sanat eğitiminin ilkokul düzeyindeki sanat eğitimi müfredatında geliştirilmesini inceliyor. Inwood 4 ilkokul öğretmeni ve 1 üniversite öğretmeniyle birlikte, eylem araştırması yürütmüş ve öğretmenlerin çevresel sanat eğitimi konusunda anlayışlarının, bilgilerinin öğrencilerin deneyimlerine nasıl yansıdığı boyutunda incelemiştir. Inwood ilkokul düzeyinde ekolojik sanat öğreniminin mümkün olduğunu ve öğretmenlerin bakış açısında olumlu algısal değişimler olduğunu gözlemlemiştir.

Graham (2007) makalesinde, eğitimde yer temelli çevresel sanat anlayışının hangi yollar ile geliştirilebileceğini teorik açıdan sunar. Graham’a göre sanat dersleri, öğrencilere toplumsal ve çevre sorunlarına doğrudan doğruya tepki vermeleri için bir alan sunar. Araştırmacıya göre sanat, öğrencilerin düşünme becerilerinin gelişmesi ve çevreye olan merak duygularına teşvik eden araç olarak görülebilir. Graham araştırmasında öğrencilere verilmekte olan geleneksel sanat eğitiminin, evrensel kabul edilen standartlara odaklı olması sebebiyle toplumsal ve ekolojik konuların ihmal edildiği; halihazırda sanat eğitiminin idealden uzaklaşarak “test” ve “ölçümler” odaklı hale getirildiğini tespit etmiştir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın deseni, çalışma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve analiz süreci ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1.Araştırma Modeli

Çevresel sanat uygulamalarının sanat eğitimcilerinin perspektifinden incelendiği bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; nasıl, niçin, ne şekilde gibi soruların yanıtını bulmak için kullanılır. Nitel araştırmanın amacı insanların dünyayı nasıl algıladıklarını anlamak ve yorumlamaktır (Creswell, 2021). Yıldırım'a (1999) göre nitel araştırmanın temel özelliği olayların ve algıların doğal bir ortamda sahici yaklaşımlarla incelenmesine yönelik sürecin yürütüldüğü araştırmadır. Nitel araştırma problem durumunu incelerken disiplinler arasında bütüncül bir yaklaşım izler.

Bu araştırmada, olay ve olgular katılımcıların yükledikleri anlamlar doğrultusunda yorumlanmış ve sanat eğitimcilerinin çevresel sanat hakkındaki bilinç ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu yönüyle araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseninde yapılandırılmıştır (Coşkun vd., 2019). Durum çalışması deseni, belirli bir olgunun kendi bağlamı içerisinde ayrıntılı ve bütüncül bir biçimde incelenmesine olanak tanınması nedeniyle tercih edilmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2021).

Creswell (2021) göre, durum çalışması, araştırmacının süreç boyunca sınırlandırılmış durumları birden fazla veri toplama kaynağı aracılığıyla (görüşme, gözlem, belgeler, görsel-işitsel materyaller, raporlar) derinlemesine incelediği ve ilgili durumların ayrıntılı olarak tanımlandığı nitel bir araştırma desendir. Durum çalışması; planlama, veri toplama, toplanan verilerin düzenlenmesi ve yorumlanması gibi aşamaları içeren sistematik bir nitel araştırma yaklaşımıdır (Aytaçlı, 2012).

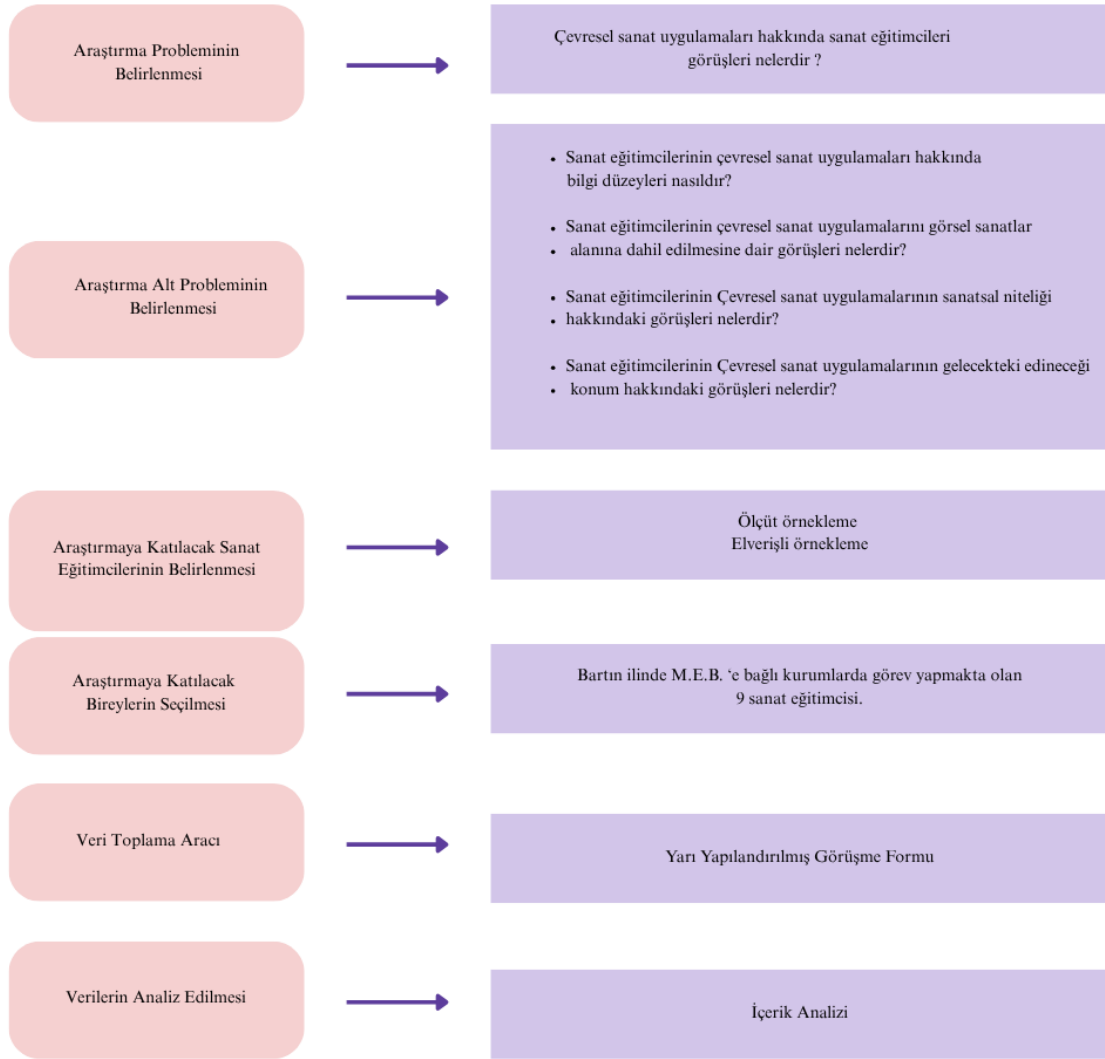
Araştırmanın amacına bakıldığında nitel bir araştırma yöntemi olan, durum çalışmasının belirlenmiş olan çalışma grubundaki, sanat eğitimcileri ile detaylı bir inceleme sağlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; Bartın ilinde, ortaöğretim ve lise düzeyinde görev yapmakta

olan sanat eğitimcileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunun genişliği ve kapsamı, araştırma modelinin gereksinimlerine göre, araştırma önerisinin kabul edilmesinden sonra belirlenmiştir. Araştırma sürecinde görüşme yöntemiyle veri toplanmıştır. Görüşme nitel araştırmalarda sıkça kullanılan, sosyal gerçekliği su yüzüne çıkaran, detaylı araştırmalar için tercih edilen bir veri toplama aracıdır. Çalışma grubundaki kişilerle birebir görüşme yaparak veri toplamak araştırmayı derinleştiren bir faktördür (Yüksel,2020). İnsanların olaylar hakkındaki algıları ve görüşleri, tecrübeleri, değerlerinin saptanmaya çalışıldığı çalışmalarda detaylı bilgi ve uygulama sürecinin kolaylığı açısından tercih edilmektedir (Baltacı, 2019).

Görüşme formundaki sorular, literatür taramasından elde edilen bilgiler ile tasarlanmış ve alan uzmanlarının görüşüyle araştırmanın alt problemlerine cevap olacak biçimde şekillendirilmiştir. Görüşme formu ile sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamaları ile ilgili algıları belirlenmiştir. Veri toplama süreci sonunda sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamaları hakkındaki görüşleri çerçevesince, uygulanan görüşme verileri sanat eğitimcilerinin deneyim ve algılarının belirlenmesi amacıyla içerik analizine tabi tutulup derinlemesine incelenmiş ve raporlaştırılmıştır.

Bu bağlamda araştırma, çevresel sanat uygulamalarına yönelik sanat eğitimcilerinin algılarını ve görsel sanatlar dersindeki yerini anlamayı amaçlamaktadır. Artan çevresel sorunlar, eğitimde çevresel farkındalığın önemini arttırmaktadır. Ancak görsel sanatlar derslerinde çevresel sanat uygulamaların yeterince yer verilmediği ve bu konuda sanat eğitimcilerinin bakış açılarını ele alan araştırmaların literatürde sınırlı olduğu görülmektedir. Bu araştırma, alana katkı sağlayarak söz konusu boşluğu doldurma gereksiniminden doğmuştur.

Araştırmada Şekil 3.1'deki aşamalar izlenmiştir.

Şekil 3.1. Araştırma aşamaları

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; Bartın ilinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaöğretim ve lise düzeyinde görev yapmakta olan, 9 sanat eğitimcisi oluşturmaktadır. Sanat eğitimcilerinden 4'ü ortaokul, 5'i lise düzeyinde görev yapmaktadır. Tüm sanat eğitimcileri araştırma amacı ile ilgili bilgilendirilmiştir. Çalışma grubu oluşturulurken sanat eğitimcilerinin gönüllülüğü esas alınmıştır. Çalışma grubu, nitel araştırma yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve elverişli örnekleme yöntemlerine göre belirlenmiştir.

Ölçüt (Kriter) örnekleme, en başta belirlenmiş birtakım kriterleri karşılayan bütün durumların çalışılması halidir. Ölçüt araştırmacı tarafından hazırlanır (Baltacı,2018). Bu bağlamda, araştırmanın ölçütü belirlenirken, gelecek nesillere de çevresel sanat kapsamında

bilinç kazandırabilme yetkinliği olduğu düşünölen, “Görsel sanatlar alanında aktif olarak göre yapmakta olan sanat eğitömcileri” olarak belirlenmiştir.

Ölkemizde çevresel sanat konusu müfredata ilk olarak 2006 yılında entegre edilmeye başlanmıştır, devamını izleyen süreçte de 2018 yılında güncellenen müfredat ile “çevre ve doğa bilinci kazanma” adı altında yer alsa da çevresel sanat uygulamalarına doğrudan yer verilmediğı gözlemlenmiştir (M.E.B., 2018). Ayrıca 2022 yılında yapılan bir araştırmada; Çevresel farkındalık hedeflerine Almanya ve Fransa’nın program amaçlarında yer verilirken, Türkiye ve İngiltere’nin program amaçlarında bu hedeflere rastlanmadığı bulgusuna ulaşılmıştır (Öz Aydın vd.,2022). Hiçyılmaz ve Sakizci (2024) görsel sanatlar dersinde çevre odaklı etkinliklerin vurgulanarak uygulanmasının, dersin rutin program akışına uygun etkinliklere kıyasla öğrencilerin çevre bilincini geliştirmede daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Türkiye’de aktif görev yapan sanat eğitimcilerine ulaşmanın zorluğu, ayrıca süre ve kaynaklar açısından engel olabilecek durumlar düşünüldüğünden ikinci örneklem olarak “elverişli örnekleme” yöntemi tercih edilmiştir. Uygun veya elverişlilik örnekleme, araştırmaya hız katan bir yöntemdir. Bu yöntemde araştırmacılar, adı üstünde yakın ve erişilmesi kolay olan durumları tercih ederler. Bu yöntem çoğunlukla araştırmacı kimsenin diğör örnekleme yöntemini kullanma olanağı olmadığında tercih ettiğı yöntemdir (Kılıç,2013). Bu sebeple araştırmanın çalışma grubu Bartın ilinde görev yapmakta olan sanat eğitimcileri olarak tercih edilmiştir. Farklı kademelerden eğitimcilerin görüşü alınabilmesi amaçlanarak 4’ ü ortaokul, 5’i lise düzeyinde olmak üzere çalışma grubu oluşturulmuştur.

Sanat eğitimcilerinin demografik özellikleri Tablo 3.1’de yer almaktadır, her bir sanat eğitimcisinin gizliliğı esas alınarak “K” (Katılımcı) olarak kodlanmıştır.

Tablo 3.1: Sanat eğitimcilerinin demografik özellikleri

Katılımcı	Doğum Yılı	Cinsiyet	Çalıştığı Kademe
K1	1970	Kadın	Ortaokul
K2	1993	Kadın	Ortaokul
K3	1968	Kadın	Ortaokul

Tablo 3.1: (devam ediyor)

K4	1987	Kadın	Lise
K5	1991	Kadın	Lise
K6	1971	Kadın	Ortaokul
K7	1984	Erkek	Lise
K8	1979	Erkek	Lise
K9	1960	Erkek	Lise

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri durum çalışması yöntemlerinden biri olan görüşme metodu ile elde edilmiştir. Görüşme metodu, anketlerden farklıdır, sanat eğitimcileri ile yüz yüze ya da telefon görüşmesi vb. ortamlarda yapılır. Araştırmacı için anketlerdense, görüşme kontrol seviyesi daha yüksek olduğu gözlemlenen bir yöntemdir. Görüşme tekniğinin 3 farklı türü vardır; görüşme esnasında yöneltilecek soruların önceden hazırlandığı ve bu soruların dışına çıkılmadığı görüşmeler, yapılandırılmış görüşmelerdir. Yöneltilecek soruların, görüşme içeriğinin esnek tutulabileceği ve sondalara izin veren görüşme, yarı yapılandırılmış görüşmeler denir. Bu araştırmada, sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamaları hakkında bilgilerini, öngörülerini ve fikirlerini detaylıca ifade edebilmeleri için yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Son olarak sohbet tarzındaki görüşmelere de yapılandırılmamış görüşmeler denilmektedir (Sayım, 2021).

Görüşme formundaki sorular (Ek-2) belirlenen alt problemlere yanıt oluşturabilmesi için uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Asıl uygulamaya geçilmeden önce bir pilot uygulama yapılması ardından, araştırmanın amacına hitap etmeyen sorular çıkarılıp yenilenmiştir ve böylece görüşme formu son halini almıştır. Görüşme sürecinde, sohbetin akışına göre sorular detaylandırılarak alternatif sondalara yer verilmiştir, böylece sanat eğitimcilerinin asıl fikirlerine daha ayrıntılı ulaşılmıştır. Görüşme soruları iki ayrı bölümden oluşmaktadır. İlkinde sanat eğitimcilerinin kişisel bilgileri, ikincide ise çevresel sanatın nasıl ve hangi ortamlarda yapılabileceği, gelecekte edinebileceği konum ve görsel sanatlar eğitiminde daha kapsayıcı yer alması hakkındaki görüşlerinin alınması hedeflenmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanabilmesi için görüşme formundaki sorular, literatür taramasından elde edilen bilgiler ile tasarlanmış ve üç uzman görüşüyle araştırmanın alt problemlerine cevap olacak biçimde şekillendirilmiştir. Görüşme formu görüşlerle birlikte son haline ulaştıktan sonra, gönüllü sanat eğitimcileri ile iletişime geçilmiş ve bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Devamında görüşmeler yüz yüze, yer ve zaman ayarlanarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, sanat eğitimcilerinin rahat hissedebilecekleri ortamlarda yapılmıştır. Görüşme öncesinde sanat eğitimcilerinin rahatlaması için ısınma sohbetleri yapılmıştır. Her görüşme 10 ila 30 dakika arasında değişen zamanlarda gerçekleşmiştir. Sohbet havasında gerçekleşen görüşmelerde gerekli olduğu taktirde sondalara yer verilmiş ve sanat eğitimcilerinin konu hakkındaki görüşleri olabildiğince ayrıntılı edinilmeye çalışılmıştır. Her görüşme öncesinde sanat eğitimcilerinden ses kaydı tutulması için izinler istenmiş ve görüşmeler kaydedilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma yarı yapılandırılmış görüşme formu çerçevesinde elde edilen bilgilerin analizi içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizi; benzer bilgilerin belli başlı tema ve kavramlar çerçevesinde toplanması ve bunların anlaşılması kolay bir biçimde derlenme sürecidir (Şimşek ve Yıldırım,2021). İçerik analizinde belirli bir sıra izlenerek veriler kodlanır, daha sonra temalar bulunur, bulunan tema ve kodlar düzenlenerek bulguları ortaya çıkarır ve sonrasında bulgular yorumlanır (Doğanay vd., 2018). Bu bağlamda, araştırmacı tarafından veriler incelenerek tema, kod ve frekanslara ayrılmıştır.

Gönüllü sanat eğitimcileri ile araştırmacı tarafından görüşmeler, gerekli izinler alınarak ses kayıt cihazı yardımıyla elde edilmiştir. Elde edilen bu veriler ses kayıt cihazından dinlenerek sanat eğitimcilerinin birebir aktarımları yazılı metne dönüştürülmüştür. Her bir görüşmeden en az 3 ila 7 sayfa arasında veri toplanmıştır, bu verilerin toplamı 40 sayfadır.

Elde edilen veriler, araştırmanın problemine yanıt bulabilmek ve temanın, kodların doğru şekilde oluşturulabilmesi için araştırmacı tarafından defalarca kez adım adım incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda çalışma grubunun çevresel sanat uygulamaları hakkında görüşleri ile ilgili çıkarımlar ve temalar oluşturulmuştur.

Görüşme sorularının analizinde araştırmacının görüşlerine mahal verilmeden, görüşme esnasında alınan ses kayıtları dinlenerek birebir yazıya dökülmüş, tema, kodlar ve frekanslar ile tablolaştırılmıştır. Bu doğrultuda araştırma konusu ile alakalı sonuçlara ulaşılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu kısmında, kullanılan veri toplama araçları çerçevesinde elde edilen veriler, araştırmanın 4 alt problem, 5 ana soru ve sondalar doğrultusunda çözümlenmiştir. Devamında bulgular tablolaştırılmış ve alt problemlerdeki sıralama gözetilerek ilgili yorumlar detaylı şekilde yapılmıştır.

4.1. Sanat Eğitimcilerinin Çevresel Sanat Uygulamaları Hakkındaki Bilgi Düzeylerine Dair Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemi “*Sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamaları hakkında bilgi düzeyleri nasıldır?*” sorusuna, “Yarı Yapılandırılmış Çevresel Sanat Formu”(Ek-2) vasıtasıyla cevap aranmıştır. Sanat eğitimcilerinden elde edilen bilgiler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiş, tema, kod, frekans ve yüzdelik oluşturulmuştur. Bu bağlamda, çalışma grubunun “*Çevresel sanat üretimi denildiğinde aklınızda neler geliyor?*” sorusuna verdikleri cevaplar çözümlenmiştir. Elde edilen bu bulgular Tablo 4.1’de tema, kod, frekans ve yüzdelik değerleri gösterilip yorumlanmıştır (Frekans araştırmaya katılan sanat eğitimcilerinin sayısını ifade eder).

Tablo 4.1: Çevresel sanat uygulamaları hakkında çağrışımlarına dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu

Tema	Kod	Frekans	Yüzdelik
Çevresel Sanat Tanımı	Doğal materyallerle doğada sanat yapmak	7	%77,7
	Diğer	2	%22,2

Tablo 4.1’de sanat eğitimcilerinin birçoğu “çevresel sanat” kavramını açıklarken, benzer veya aynı cevapları vermişlerdir. Sanat eğitimcilerinden biri dışındakiler, genel hatlarıyla çevresel sanatı; “doğada, doğanın estetiğini bozmadan, doğal malzemelerle icra edilen sanat olarak nitelendirmişlerdir.” Verilen cevaplar bağlamında birebir alıntılar aşağıda yer almaktadır;

“Çevresel sanat üretimi denildiğinde aklınızda neler geliyor?” sorusuna;

K.1:“...Dağlarda doğanın içinde, doğanın estetiğini bozmadan görsel anlamda belki de katkı sunabilecek tarzda yapılabilen sanat.” şeklinde yanıt vermiştir.

K.2’de benzer bir ifade biçimi kullanmıştır: “Çevresel sanat deyince doğada bulunan maddelerle, materyallerle bir sanat oluşturmak.”

K.3: “İşin doğrusu aklıma ilk gelen grafitiydi. Çevre düzenleme peyzaj ve internette gördüğüm doğada taşların kullanılması. Taşlardan oluşan çevresel düzenlemeler çıkartmak ortaya veya zemindeki çatlakları ya da duvardaki çatlaklardan duvarlara yapılan grafiti resimler.”

K.4: “Çevresel sanat dediğimizde dört duvar arasına sıkışmamış, dışarıda doğanın içerisinde bulunan ve doğanın elemanlarıyla bir araya getirilmiş sanat olarak düşünüyorum.”

K.5: “...doğanın kendi ürünleriyle yine doğa üstünde yapılmış yerleştirmeler.”

K.6: “...atık malzemelerle yapılan çalışmalar olabilir, artı olarak bu atık malzemeler doğanın kendi atık malzemeleri de olabilir.”

K.7: “...Doğada geniş arazide yani alanı değişebilir ama daha büyük geniş çaplı doğal malzemelerle ya da doğal malzemeye ek malzemelerle gerçekleştirilen çalışmalar geliyor.”

K.8: “Doğa dostu sanat çalışmaları olabilir.”

K.9: “...Kentle bütünleşebilecek geleneksel şehrin örüntüsünü uyumlu bir çalışma olabilir. Öğrencilerin ürettiği işleri halkla bütünleştirmeleri. Peyzajla ortak yapılabilecek projeler olabilir.”

4.1.1. Çevresel Sanat Türleri? Nasıl ve Hangi Ortamlarda Yapıldığı? Kullanılan Malzemeler Nelerdir?

Tablo 4.2: Çevresel sanat uygulamalarının, gerçekleştirildiği ortam hakkındaki çağrışımlarına dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu

Tema	Kod	Frekans	Yüzdelik
Uygulama	Açık Alan	6	%66,6
Yapılan Ortam	Hem Açık/ Hem Kapalı Alan	3	%33,3

Tablo 4.2 incelendiğinde çevresel sanat uygulamalarının gerçekleştirildiği ortamı, sanat eğitimcilerinin %66,6’sının doğa ve açık alanlarda bulunan mekanlar olarak örneklendirdiğini görmekteyiz. Yalnızca %33,3’lük bir kısmı hem açık-hem kapalı mekanların örneklerini vermiştir. Verilen cevaplar bağlamında birebir alıntılar aşağıda yer almaktadır;

K.1: “Dağlarda doğanın içinde, doğanın estetiğini bozmadan görsel anlamda belki de katkı sunabilecek tarzda yapılabilen sanat.”

K.2: “Çevresel sanat her ortamda yapılabilir, doğada yapılabilir, kapalı bir alanda yapılabilir.”

K.3: “...çöplük bile olabilir, güzel bir kompozisyon kurulabilir çöplükte bile.”

K4: “Çevresel sanat dediğimizde dört duvar arasına sıkışmamış, dışarıda doğanın içerisinde bulunan ve doğanın elemanlarıyla bir araya getirilmiş sanat olarak düşünüyorum...”

K.5:” ... doğa üstünde yapılmış yerleştirmeler.”

K.6: “Yapılabilecek ortamlar olarak, Bence atölyelerde de yapılabilir sınıflarda yapmak zor olsa da sınıflarda da yapılabilir. Aynı zamanda doğada da yapılabilir doğanın kendisini kullanarak da yapılabilir. Bence şimdi parklar falan düzenlemeler yapıyorlar, o düzenlemeleri doğanın kendi atıklarıyla yapılabilir.”

K.7: “Doğada geniş arazide yani alanı değişebilir ama daha büyük geniş çaplı doğal malzemelerle ya da doğal malzemeye ek malzemelerle gerçekleştirilen çalışmalar geliyor.”

K.8: “Çevresel sanat ortamları tabii ki ilk akla gelen doğanın içerisinde, kapalı bir ortam olmayan. Ahşap veya işte çevreye duyarlı malzemelerle bir arazide yapılabilir, bir kumsalda yapılır gözüküyor. Ama tabii ki kapalı bir alanda da kullandığımız malzemelerin sıfır atık gibi diyebilirim mesela, çevreye duyarlı malzemelerle yaparsak da aynı sonuca ulaşırız diye düşünüyorum

K.9: “Kentle bütünleşebilecek geleneksel şehrin örüntüsünü uyumlu bir çalışma olabilir...”K.9’un cevabı da yine açık alan olduğu düşünülmektedir.

Tablo 4.3: Çevresel sanat uygulamalarında kullanılan malzeme hakkında yöneltilen sorulara verilen cevaplara dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu

Tema	Kod	Frekans ve Yüzdelik	
Kullanılan Materyaller	Doğal Malzeme	6	%66,6
	Yapay Malzeme	1	%11,1
	Hem Doğal/ Hem Yapay Malzeme	2	%22,2

Tablo 4.3’ü incelediğimizde, sanat eğitimcilerinin %66,6’sı doğaya zarar vermeyecek doğal malzemeleri ya da hali hazırda doğada kolayca erişebileceğimiz materyalleri örneklemişlerdir. % 22,2 ‘si hem doğal-hem yapay malzemeleri ifade etmişlerdir . %11,1’i ise tamamen yapay malzemeleri ifade etmiştir. Çevresel sanat yapılırken kullanılan malzemeler nelerdir? Sorusuna verilen cevaplar bağlamında birebir alıntılar aşağıda yer almaktadır;

K.1.” Doğal malzemeler, taşlar, dal parçaları, kumdan yapılan heykeller...”

K.2: “Birkaç taş parçasını yan yana getirip düzenleme yaparak ortaya bir sanat eseri gibi çalışma çıkarmak. Aklıma böyle geliyor mesela odun parçaları olabilir, deniz kabukları da olabilir.”

K.3: “Kullanılan malzemeler doğadaki taşlar, kum, ağaç olabilir, yaprak, toprak, çiçek her şey olabilir.”

K.4: “Malzeme olarak yine doğadan elde ettiğimiz renkli taşlar, ağaçlar belki çimler, yapraklar, kum, toprak yani doğal malzemeler.”

K.5: “Çevresel sanat deyince atık malzemeler, doğanın kendi ürünleriyle yine doğa üstünde yapılmış yerleştirmeler.”

K.6: “...Geride dönüşüm olarak düşündüğümüz zaman her şey olabilir kağıtlar, plastikler, kumaş parçaları eski düğmeler eski ev eşyaları aklınıza gelebilecek her şey geri dönüşüm olabilir.”

K.7: “...doğal malzemelerle ya da doğal malzemeye ek malzemelerle gerçekleştirilen çalışmalar.”

K.8: “...bunu sadece sanat olarak düşünmeyelim gündelik hayatta kullandığımız birçok araç gereçteki malzemelerimiz ekolojik mi? değil mi? Bunlar üzerinden gidersek aslında daha fazla hangisinin sanata daha duyarlı ve ekolojik olduğunu da anlayabiliriz. Tabii ki plastik malzemeler biraz daha sanata karşı sıkıntı yaratıyor ekoloji olarak.”

K.9: “Malzeme olarak atık malzemelerden yararlanabiliriz, plastik ürünlerde olabilir ya da kullanılmayan eşyalardan da faydalanılabilir.”

4.1.2. Bireysel Olarak Çevresel Sanat Uygulamalarıyla İlgileniyor Musunuz?

Tablo 4.4’te sanat eğitimcilerinin daha önce çevresel sanat uygulamaları yapıp yapmadıklarına ilişkin bulgular yer almaktadır. Sanat eğitimcilerine” *Bireysel olarak çevresel sanat uygulamalarıyla ilgileniyor musunuz?* ” ve “*Bireysel çalışmalar yürütüyor musunuz? Yürütüyorsanız hangi çevresel sanat alanında üretim yapıyorsunuz? Açıklayınız.*” gibi sorular sorulmuştur. Sanat eğitimcilerinin cevapları doğrultusunda elde edilen bulgular, çevresel sanat alanındaki deneyimlerini değerlendirebilmek adına Tablo 4.4’te analiz edilmiştir.

Tablo 4.4: Daha önce bireysel olarak çevresel sanat üretimi yapıp-yapmadıklarına dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu

Tema	Kod	Frekans ve Yüzdelik	
Çevresel Sanat Üretimi Yapılması	Yapılmaması	8	%88,8
	Yapıyor olmak	1	%11,1

Tablo 4.4’ de sanat eğitimcilerinin açık ara büyük bir farkla (%88,8) daha önce çevresel sanat uygulaması yapmadığı ve bir kısmının ilgilenmediği saptanmıştır. Yalnızca K6, çevresel sanat çalışmalarıyla uğraştığını söylemiştir. Bu kapsamda sanat eğitimcilerine “Bireysel çalışmalar yürütüyor musunuz? Yürütüyorsanız hangi çevresel sanat alanında üretim yapıyorsunuz? Açıklayınız.” Sorusu yöneltildiğinde verilen cevaplar bağlamında birebir alıntılar aşağıda yer almaktadır;

K.1: “Bireysel olarak ilgimi çekiyor ancak çevresel sanat icra etmedim.”

K.2: “Bireysel olarak üretmiyorum açıkçası. Üretmek isterdim açıkçası ama sizden sonra daha bir farkındalık oluştu bende, bunun üzerine yoğunlaşacağımı düşünüyorum.” Şeklinde dir.

K.3: “Yapmadım, hayır. Kişisel olarak vaktimin olmaması sebebiyle yürütmeyi düşünmüyorum. Daha genç olsaydım daha az sorumluluklarım olsaydı isterdim değişik sanatlarla uğraşmayı.”

K.4: “Hayır yürütmüyorum.”

K.5: “Yok.”

K.6: “Yani yaptığım resimlerle ben farklı bir tarzda çalışıyorum, ben portre üzerine çalışıyorum zaten ama, farklı şeyler denemek istiyorum gönlüm istiyor ki Deniz SAĞDIÇ gibi çalışmalar yapabilmek. Benim ana sanat dalımda tekstil üzerine o yüzden kumaşla tuvali bütünleştirmek hoşuma gider, yapıyorum yani. Çünkü kullandığım bazı inşaat malzemeleri atıklarından, dolgu malzemelerinden de resimde doku kullanabiliyorum.”

K.7: “Bireysel olarak öyle bir çalışma yapmıyorum ama öğrencilerime bu bilinci vermeye çalışıyorum. Derslere dahil etmeye çalışıyorum

K.8: “Doğruyu söylemek gerekirse şu an aklımda bir şey yok. Yazın taşları boyuyorum küçük çocuklarla resim yapıyorum o kadar.”

K.9: “Hayır yapmıyorum.”

4.2. Sanat Eğitimcilerinin Çevresel Sanat Uygulamalarını Görsel Sanatlar Alanına Dahil Edilmesine Dair Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada ikinci alt problem “Sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamalarını görsel sanatlar alanına dahil edilmesine dair görüşleri nelerdir?” Alt problemine yanıt ararken, görüşme formunda bulunan ikinci ve üçüncü soru sanat eğitimcilerine yöneltilmiştir. Bu sorular; “Çevresel Sanata müfredatınızda yer veriliyor mu? çevresel Sanat müfredatınızda yer alıyorsa bu konuyu nasıl işliyorsunuz? Uyguluyorsunuz?” ve “Çevresel sanat gelecek zamanda okullarda (ilköğretim, ortaöğretim, lise ve üniversite düzeylerinde) görsel sanatlar dersinde daha kapsayıcı bir hal alabilmesi ihtimali ile ilgili görüşleriniz nasıldır?” Yöneltilen sorulara sanat eğitimcilerinin verdiği yanıtlar sayesinde ortaya çıkan tema ve kodlar Tablo 4.5’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.5: Çevresel sanat uygulamalarının müfredatta yer alma durumuna ilişkin tema, kod ve frekans tablosu

Tema	Kod	Frekans ve Yüzdelik	
Görsel	Yer Alması	2	%22,2
Sanatlar	Yer Almaması	5	%55,5
Müfredat	Fazla Yer Almaması	2	%22,2

Sanat eğitimcilerine yöneltilen, “Çevresel Sanata müfredatınızda yer veriliyor mu?” Sorusuna sanat eğitimcilerinin %55,5 ‘i “Hayır” yanıtını verirken, %22,2 ‘si “Evet” cevabını vermiştir. Ancak %22,2 ‘si de “Fazla yer almadığını” ifade etmiştir. Sanat eğitimcilerinin demografik özelliklerine tekrar bir göz atacak olursak eğer; Lise düzeyinde görev yapmakta olan 5 sanat eğitimcisiinden, üçü “Hayır” cevabını verirken, ikisi “Fazla yer almıyor” ifadelerini kullanmıştır. Ortaokul düzeyindeki 4 sanat eğitimcilerinin yanıtları incelendiğinde; iki sanat eğitimcisi “Hayır” derken, kalan iki sanat eğitimcisi “Evet” yanıtını vermiştir. Sanat eğitimcilerinin cevaplarının oldukça çelişkili olduğu saptanmıştır. Verilen cevaplar bağlamında birebir alıntılar aşağıda yer almaktadır;

Lise düzeyinde görev yapmakta olan sanat eğitimcilerinin cevapları;

K.4; “Müfredatımızda yer almıyor, lise düzeyinde yok.” şeklinde ifade ederken

K.8: “Müfredat ’da çok nadir yer alıyor. Yani şunu söyleyeyim biz de etkinlikler vardır öğretim programı, öğretim programının içerisinde bazı konuları seçebiliriz. Bazı konularda çevresel, atık malzemelerden diyebilirim bunun içerisinde bunun gibi 3 boyutlu çalışmalar kesinlikle var ama bu daha çok çoğaltılabilir.”

K.9: “Çok fazla yer almıyor, çünkü MEB’in ve idari kadroların bunun için serbestlik sağlayacakları bir ortam yok. Öğrencilerin kısıtlı zamanları olduğu ve aile izinleri olmadığı için aktif bir şekilde uygulanacağını zannetmiyorum...”

K.5’in cevabı; “Hayır lise müfredatında yok, ortaokul müfredatında kısmen var. Kazanım olarak var ama konu olarak yok, onu konu olarak öğretmenin kendisi derste uyarlaması lazım.”

K.7: “Ortaokulda var ama lisede yok. Biz zaten güzel sanatlar lisesi olduğumuz için müfredatımızı da daha farklı ama şu an diğer liseleri bilmiyorum.”

Ortaokul düzeyinde görev yapmakta olan sanat eğitimcilerinin cevapları;

Örneğin K.1: “Müfredatımızda yer almıyor okul bahçeleri biraz daha uygun ve elverişli olsa taşlarla falan bir şeyler yapılabilir.”

K.2: “Müfredatımızda yer alıyor. Mesela ben çocuklara diyorum ki: baklagiller, kumaş gibi evden materyaller getirip düzenleme yaptırttığım etkinlikler ve çalışmalarda oluyor. Yani elimden geldiğince de kullanmaya çalışıyorum...”

K.3: “Ders içerisinde ufak çaplı yaptığım atık malzemelerden, kağıtlardan özellikle çöpe atılacak kağıtlarımızı, geri dönüşüme gidecekleri toplayıp buruşturuyoruz, onlardan heykel yapıyoruz zaten. Öğrencilere bir giriş oluyor konuyla tanışmış oluyorlar.”

K.6: “Müfredatta yok.”

Sanat eğitimcilerine yöneltilen bir diğer soru ise: “Çevresel sanat gelecek zamanda okullarda (ilköğretim, ortaöğretim, lise ve üniversite düzeylerinde) görsel sanatlar dersinde daha kapsayıcı bir hal alabilmesi ihtimali ile ilgili görüşleriniz nasıldır? Gerekli izinler sağlanırsa yer edinebilir mi?” Bu doğrultuda sanat eğitimcilerinin cevaplarına Tablo 4.6’da yer verilmiştir;

Tablo 4.6: Çevresel sanatın görsel sanatlar alanına dahil edilmesine dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu

Tema	Kod	Frekans ve Yüzdelik	
Alana Dahil Edilmesi	Çekimser Bakış	2	%22,2
	Edinmeli	7	%77,7

Bu bağlamda Tablo 4.6 incelendiğinde sanat eğitimcilerinin büyük bir çoğunluğu (%77,7), çevresel sanatın gelecek zamanda okullarda görsel sanatlar eğitimine daha fazla dahil edilmesi gerektiği fikrine olumlu baktıkları görülmektedir. Verilen cevaplar bağlamında birebir alıntılar aşağıda yer almaktadır;

K.1: “Daha kapsayıcı olabilse güzel olur...”

K.2: “Edinebilir mi? bunun için kesin bir şey söyleyemem ama edinse güzel olur. Mesela çocukları doğaya çıkartıp çocuklara örneğin doğada bulduğunuz materyallerle, maddelerle sanat oluşturalım desek, çocuğun yaratıcılığını da arttıracığını düşünüyorum.”

K.3: “Edinebilir, edinmeli de bence.... Ama ne kadar edinebilir? Yani konulardan sadece 1 konu olarak, tamamen hepsini kapsayabilecek şekilde değil de. Okullarda yürütülecek bir proje olabilir, okul bahçesinde olabilir.”

K.4: “Yer edinemez belki, burada ders saatleri, dersin sayısı çok kısıtlı olduğu için bu da öğretmenleri ister istemez biraz daha hızlandırılmış pratik yolları sevk ediyor. Yer edinmeli mi? Kesinlikle edinmeli, hatta ana sınıfından başlanmalı bu doğa temalı okulların yapılmasına. Öğrenciye sadece bir yere sıkıştırmak bakış açısını da daraltıyor.”

K.5: “Evet edinmeli. Ben mesela ortaokulda çalışırken öğrencilere yaptırıyordum genelde. Bahçede yaptırıyorduk, genelde sınıfta yapılıyordu. Öyle küçük çalışmalar yapılıyordu ve çok eğlenceli oluyordu hatta okulöncesinde çok kullanılıyor, onun dışında orman okulları teması altında da sanatı çocuklara indirgeyebiliyorlar. Olması gerekiyor diye düşünüyorum.”

K.6: “Zaten şu anda var olan bir şey ilerde de devam edip yer alabilir yani. Müfredatta konularda yok ama tekniği biz kendimiz seçebildiğimiz için, öğretmenler olarak geri dönüşüm malzemesi de yaptırabiliriz yani. Çocuklara da sürdürülebilirliği öğretmek için yaptırılabilir.”

K.7: “Ben kapsayıcı bir yer edindiğini düşünmüyorum ama edinmeli. Çünkü şu an iklim krizinden doğa sorunlarından işte kaynakların tükenmesinden, geri dönüşüm sürdürülebilirlik, süper atık gibi kavramlara değinirken okullarda ders müfredatında bunların olmadığını eksik kaldığını düşünüyorum. Bence daha fazla yer ayrılmalı.”

K.8: “Kesinlikle yer edinmeli, eğitim-öğretim bir bütün. Biz nasıl ilkokul öğrencileriyle hayat bilgisi dersinde çevre eğitim konularını konuşuyorsak buna resim ne dahil bütün derslerde ağırlık verilmeli.”

K.9: “Aslında edinmeli hem öğrencilerin gelişimi açısından önemli.”

4.2.1. Çevresel Sanat Uygulamalarının Olumlu- Olumsuz Yönlerine Dair Görüşler ve Yorumlar

Sanat eğitimcilerine “Bu durumun olumlu-olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu bağlamda sanat eğitimcilerinin cevapları, birebir alıntı şeklinde aşağıda verilmiştir;

Tablo 4.7: Çevresel sanatın olumlu-olumsuz yönlerine dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu

Tema	Kod	Frekans ve Yüzdelik	
Olumlu- Olumsuz	Olumlu	4	%44,4
	Hem Olumlu/Hem Olumsuz	5	%55,5

Sanat eğitimcilerinin %44,4’ünün olumlu yönleri olabileceğini, %55,5’inin ise olumlu yönleri yanında olumsuz yönleri de olabileceğini açıklamıştır. Sanat eğitimcilerinin birçoğu çevresel sanatın öğrencilere “bilinç, farkındalık ve davranış kazandırma” gibi olumlu etkilerinin olabileceği konusunda hemfikirdir. Bununla birlikte çevresel sanatın; öğrencilerin çevreye daha duyarlı, bulunduğu çevreyle üretkenliklerini ve estetik algılarını geliştirebilmek için doğayı aracı olarak görebileceklerini, sanatın önemini ve icra ettikleri

sanattan haz alabilmeyi sağlayacağını ifade etmişlerdir. Verilen cevaplar bağlamında birebir alıntılar aşağıda yer almaktadır;

K.1: “Olumlu yönleri çok olur, neden? çünkü zaten bilinç anlamında öğrencilere davranış kazandırma odaklı olduğumuza göre, öğrencilerin bilinç anlamında bunu edinmesi çok önemli. Hedefimizin yaşama geçmesi anlamına geliyor, dolayısıyla da öğrenci hem çevreye duyarlı bir birey haline gelir bu aktiviteler sonrasında, hem doğanın kendisi içinde aslında bir estetiği, ışığı, rengi ve biçimi olduğunu. Zaten her şeyin özünü biz dersimizde de anlatırken doğadan yola çıkarak, doğadaki bitkilerden, hayvanlardan yola çıkarak yaptığımız için, aynı etkiyi belki katlayarak, daha içine girerek olayın yaşayarak, doğayı yaşayarak belki izciler gibi kamplar yoluyla öyle bir katkısı olabilir öğrencilere çok verimli olur...” Şeklinde yanıtlamıştır ancak bu durumun olumsuz yönü olarak K.1: “...ama ortamı ayarlayabilmek nasıl olur nasıl çözülür bilmiyorum. Çünkü dersimiz 40 dakika. En büyük problem o. Öğrenciler hazırlık yapacaklar, taşları oluşturacaklar, öbür haftaki derste o taşları nereye koyacaklar? Sonra öğrencileri tekrar uyarlayacağız, taşları düzenleyeceğiz, anlatacağız yeniden hem mekân hem zaman problemleri var.”

K.2: “Ben olumsuz yönü olacağını düşünmüyorum, daha da öğrenciye farkındalık katacağını düşünüyorum her anlamda.”

Benzer bir ifadeyle K.3: “Olumsuz yönü olacağını pek zannetmiyorum. Öğrencilerin Görsel sanatların amacında olduğu gibi, kendini gerçekleştirme, kendini tanıma, sanatın estetiğini bilmek, tanımak, yaptığından haz almak, sanatı başkalarına duyurmak ve çevreyi de sanata katmak. Tüm çevreyi, toplumu da sanata katmayı görebiliriz yani faydalı kısım olarak.” açıklamıştır.

K.4: “Olumsuz yönü okuldan çıkıp da doğaya ulaşım konusunda sıkıntı yaşarsınız onun dışında, olumlu yönleri doğa zaten iyileştirici bir etken. Doğayla iç içe olmak insanın psikolojisini ruhunu, bakış açısını, her şeyini bence temizliyor. Doğayla iç içe olup da sinirli, ya da çok içine kapanık bir insan görmedim, en azından içine kapanırsa da daha böyle iyileştirici bir yönü olur. Kendinle baş başa kalıp kendini ifade edebilirsin. Öğrencilerin duygusal olarak gelişimini sağlar.”

K.5: “Olumlu yönleri açıkçası çevremizle ilgili birçok küresel ısınma sorunları var. Olumlu yönleri çocuklara aslında velilere de farkındalık oluşturabilir, hatta diğer öğretmenlere de farkındalık oluşturabilir. Atık olarak görülen şeylerin, ya da gereksiz olarak kurumuş bir ağaç dalı, yaprak gibi şeylerin tekrardan dönüştürülerek sergilenmesi hem sanat hem de bir farkındalık oluşturması anlamında olumlu görüyorum. Ama tabii olumsuz yönü de şu çevreyi gerçekten deforme edilecek şeyler de yapılabilir yani çok büyük kapsamlı bir Enstalasyon ya da Land-art uygulaması çevreye zarar verebilir.”

K.6: “Olumlu olarak israfı önlemek. Yani eskiden hiçbir şey eskimezdi. Eskiyen şey mutlaka bir şeye dönüştürülürdü. Eskise bile, kazak kesilirdi el bezi yapılırdı, paspas yapılırdı çok estetik güzel renklerde ayarlanırdı. Bu şekilde israfa karşı bir önlem alınabilir. Bunun dışında doğaya karşı ilgi ve sevgi daha fazla artabilir. Neyi nasıl yapabilirim, neyi nereden yola çıkabilirim, doğayı nasıl kullanabilirim? Doğadaki atık malzemeyi nasıl sanatsal ortama dönüştürebilirim diye çocuklar bunları düşünebilir, bunlar olumlu yanı. Olumsuz yanı şu olabilir çocuklar malzeme bulamadık, atık

bulamadık diye normal kullanılabilir malzemeleri de getirip tertemiz malzemeleri de yok edebilirler yani. Etkin kullanamayabilirler.”

K.7: “Olumsuz bir yönü olacağını düşünmüyorum. Öğrencilerde özellikle küçük yaştaki çocuklarda daha bilinçli, durumun farkındalığına kavuşmuş bir şekilde hayatlarını etkileyeceğini düşünüyorum ben.”

K.8:” Olumlu yönleri bahsettiğimiz gibi öğrencilerle maddi yönden malzeme bulma konusu bence aşılmış olur. Daha çabuk ulaşılabilir olur ve öğrencilere net bir atık malzemeden değil çevredeki bütün atık malzemelerden bahsettiğimiz için, sanatta kullandığımız malzemelerin perspektifini genişletmiş oluruz. Olumsuz yönleri şimdi kalabalık sınıflarla dışarıda yapacağımız bir enstalasyon çalışması gibi çalışma olursa biraz grup çalışmalarına yönelebilirler, bazı öğrenciler pasif kalabilir, ya da çoklu grup çalışmalarında eksiklikler de yaşanabilir. Etkin katılım bu konuda zor olabilir. Ama yine de başarılabilecek şeyler bunlar.”

K.9: “Olumlu yönleri daha geniş kitlelere sanatın önemini kavratmak, sanatın toplum içinde daha üretken bir hale gelmesine, toplumla ilgili konuların ön plana çıkması benimsenmesi, öğrenciye ve topluma daha farklı yansımaları olacak gençlerin. Belki de araştırabilecek ya da ilgisi olan bir alanda daha verimli örnekler görebildiği bir ortam olacak.”

Sanat eğitimcilerin yöneltile bir başka soru “Öğrencinin çevresel sanata ilgisi nasıl olabilir?” bu bağlamda verdikleri cevaplar Tablo 4.8’de tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu ile açıklanmıştır.

Tablo 4.8: Öğrencilerin çevresel sanata ilgisine dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu

Tema	Kod	Frekans ve Yüzdelik	
İlgi	İlgili olunması	7	%77,7
	Tamamın ilgili olmayabileceği	2	%22,2

Sanat eğitimcilerinin büyük çoğunluğu (%77,7) öğrencilerin çevresel sanata ilgili olabileceğini ifade etmektedirler. %22,2’si ise öğrenci profillerinin çeşitliliği gibi unsurlar dolayısıyla tamamının ilgi göstermeyebileceğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda verilen cevaplar doğrultusunda birebir alıntılar aşağıda yer almaktadır;

K.1: “Çevresel sanata net olarak ilgi duyarlar...”

K.2: “Bence çocuklar farklı bir etkinlik görünce, duyunca, yapınca daha da farklı oluyorlar, daha da ilgili oluyorlar. Yani şu zamana kadar genellikle eğitim öğretimde belli bir konu çerçevesinde yaptırılıyor bir süre sonra onun için sıkıcı oluyor. Ama onların keşfedebileceği bir sanat olduğunda, alan olduğunda onların ilgileri daha yüksek oluyor, daha yaratıcı oluyorlar.”

K.3:” Öğretmenin bunu duyurmasıyla görselleri göstererek belki akıllı tahtayla, görsel destekli anlatımla haberdar olabilirler. Tamamı olmasa da ilgi gösterebileceklerini düşünüyorum, değişik öğrenci profilleri var çünkü. Muhakkak içlerinden sanatla ilgilenen kişiler yani estetiğe duyarlı öğrenciler çıkacaktır.”

Benzer bir ifadeyle K.4: “Yönlendirmeyle de alakalı bu. Yani ilgisini çekebilecek düzeyde sunumlar yapılırsa öğrencinin ilgisini çeker.”

K.5: “Ya ilgi gösterenler de olacaktır eminim yani doğaya çok aşina olup, doğanın içinde yaşamış çocuklar var ama bilakis şehir hayatını daha çok sevip doğadan bir parça kirli görüp dokunmak istemeyen bir grupta olabilir tabii ki.”

K.6: “Ben yıllar önce Land-art yaptırırken videolar izletmişim, ilgilenmişlerdi farklı gelmişti. Çok eğlenmişlerdi, zevk almışlardı.”

K.7: “Bu çalışma sınıf, atölye dışında yapılacağı için çocuğun dışarıya doğaya bence katacaktır ilgisi de bundan dolayı yüksek olacak diye düşünüyorum.”

K.8: “...daha önce atık malzemelerden çalışmalar yaptık ve katılım oldu ilgi göstereceklerini düşünüyorum.”

K.9: “Bence ilgileri olur. Resim ve müzik gibi dışa dönük sanat kollarından oldukları için sosyal yönlerini daha da geliştirilebilecek şeylerle ilgileniyorlar.”

Sanat eğitimcilerine öğrencilerinizin okul dışı ortamlarda çevresel sanat çalışmaları yapması hakkında destekleyici olur musunuz? Ne düşünürsünüz? sorusu yöneltmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen veriler tablo 4.9’da ifade edilmiştir.

Tablo 4.9: Sanat eğitimcilerinin öğrencilerine okul dışı ortamlarda çevresel sanat çalışmaları yapması hakkında destekleyici olmalarına dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu

Tema	Kod	Frekans ve Yüzdelik	
Uygulamaların Desteklenmesi	Desteklenmesi	9	%100

Sanat eğitimcilerinin %100’de okul dışında, çevresel sanat üretimi yapmak isterlerse eğer öğrencilerini destekleyeceklerini söylemişlerdir. Bu bağlamda verilen cevaplar doğrultusunda birebir alıntılar aşağıda yer almaktadır;

K.1: “Tabii danışmanlık, rehberlik ve gerektiğinde de tasarımsal anlamda onların hedeflerine yönelik yapmak istediklerini, yaşlarına göre oyuncağa da olabilir ya da kendilerine anlattıkları, dışa vurdukları bir sistem kurulabilir bu sebeple tabii katkı sunarım. Yani tasarım aşamasında ve onları organize etme aşamasında bizim görevimiz bu zaten rehberlik etmek, uyarlamak öğrenciyi

sonrasında da bununla varacağı hedefteki o tadı, lezzeti ona başlangıçta verebilmek, bu süreçte verebilmek ve devamında da zaten kendiliğinden ilerler.”

K.2: “Çocuklarla tabii sınıf ortamından fazla dışarı çıkmamız açıkçası zor oluyor, sınıflarımız kalabalık olduğu için. Sınıf ortamında geri dönüştürülebilecek çalışmalar yapıyoruz ama doğaya çıkıp yapamıyoruz. Sınırlı materyallerle çalışıyoruz. Öyle doğada bir etkinliğimiz olmuyor keşke olsa. Destekleyici olurum elimden geldiğince.”

K.3: “Tabii ki destekleyici olurum.”

K.4: “Kesinlikle desteklerim. Ben de zaten doğayla iç içe yaşadığım için, doğayı seviyorum, o yüzden öğrencilerimin de yer almasını isterim.”

K.5: “Evet destekleyici olurum. Genelde bunu okul öncesi çocuklar çok fazla yapıyorlar aktivite amaçlı. Avrupa’da çok eskiden beri geliyor ama, şimdi bizim için ancak popülerleşmeye başladı. Sürekli doğadan malzemeleri kimyasal olmadan atıyorum bant, yapıştırıcı gibi şeyler olmadan, kendileri doğadan bir şeylerle resim aktivite gibi şeyler yapmaya çalışıyorlar.”

K.6: “Tabii ki olurum.”

K.7: “Yani ben kendi dersim için desteklerim yeni şeyler yapılması, müfredatın güncellenmesi taraftarıyım. Öğrencilerimle böyle bir çalışma yapmak isterim. Onlara böyle bir tecrübe olmasını isterim.”

K.8: “...Benim çok hoşuma gidiyor destekliyorum tabii ki.”

K.9: “İmkanları olursa yardımcı olurum. Mesela bizim okulumuzun çevre düzenlemesi yapılabilir. Öğrencilerin de katılımı sağlanırsa örneğin öğrenci dışarıda da bir heykeli kırmaz, bir sanat eserine yaklaşımı daha farklı olur. Kendi de ürettiği eserin hem anlamını anlayacak hem kavrayacak hem de saygı duyacak.” şeklinde ifade etmiştir.

Sanat eğitimcilerine “Çevresel sanat uygulamalarının sanatsal niteliği hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu bağlamda sanat eğitimcilerinin çevresel sanat üretimlerinin sanatsal niteliği hakkında sahip oldukları algıları tespit edilmeye çalışılmaktadır. Sanat eğitimcilerinin görüşleri Tablo 4.10’da verilmiştir.

Tablo 4.10: Çevresel sanatın sanatsal niteliğine dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu

Tema	Kod	Frekans ve Yüzdelik	
Sanatsal Nitelik	Estetik	7	%77,7
	Her şeyin estetik bulunmaması	1	%11,1
	Diğer	1	%11,1

Tablo 4.10’daki verilerde sanat eğitimcilerinin %77,7’si çevresel sanatı estetik bulmaktadır. %11,1 bütün çalışmalara estetik diyemeyeceğini ifade ederken, kalan %11,1’i

değerlendirmeden önce ön bilgiye sahip olunması gerektiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda verilen cevaplar doğrultusunda birebir alıntılar aşağıda yer almaktadır;

K.1: “sanatsal niteliği hakkında çok olumluyum ben yani çağdaş sanat üretimlerini çok seviyorum. Çok fonksiyonel bambaşka noktalara gidebildiğini düşünüyorum.”

K.2: “Estetik olarak, bence estetik zaten bir sanat varsa orada muhakkak estetik olması lazım ve estetikte zaten göze hitap etmesi için. Herkesin ürettiği sanat kendine göre estetikdir, bu kişiden kişiye değişir. Bana estetik gelen sana gelmeyebilir. Ama sanatı ve sanatçı anlamında ürettiği şey her zaman ona estetik gelir. Çevresel sanat çalışmaları bana estetik geliyor.”

K.3: “Doğanın katledilmemesi, geri dönüşüm malzemelerinin kullanılması güzel. Dedğim gibi bu sanatın salonlardan çıkartılıp topluma yayılması bence iyi bir özellik. Herkesin sanata dahil olması, görünmesinin sağlanması bu en yukardaki şey benim için. Sadece öğrencilerimizin değil dışardaki kişilerin de estetik yönünü geliştirmesi çok önemli. Bu alanı da ayrıca çok estetik buluyorum.”

K.4: “...doğanın da katkısı var, bu işte biraz daha spontane gelişebiliyor bir şeyler, kesinlikle özgün ve estetik buluyorum.”

K.5: “Kendi fikrimce her şey için estetik diyemeyebilirim. Yapılan çevresel sanat uygulamasının aslında doğayla uyumlu olması lazım, doğadan çok ayrı bir ürün ortaya çıkarıldığı zaman estetik gelmeyebilir... Özgün buluyorum malzemeler açısından, çünkü bazı çalışmalar var gerçekten özgün ama estetik mi? Tartışılır. “

K.6: “Bence güzel estetik şeyler çıkıyor. Bence ilgi de görüyor.”

K.7: “Sanatsal değer taşıdığı için tabii ki bir estetiği vardır, olacaktır. Bu alanda çalışan sanatçı mutlaka o birikimini yansıtacaktır eserine. Emek kısma da her şeyde bir emek var bence düşündüğü tasarladığı süreç de bir emek.

Özgünlük kısmı kullanacağım malzemeye ya da malzemeyi nasıl kullanacağına bağlı değişen bir durum ama bu yine farklı yapılmamış bir şey yaptığı ya da denediği takdirde özgün olacağına inanıyorum. Kullanılan malzemeler de zaten çok çeşitli geliştirilebilir değişik şeyler katılabilir.”

K.8: “Şimdi şöyle, ben şuna tamamen inanan bir insanım; bir sanatçıyı ve çalışmasını değerlendirmek gerekirse o konu hakkında bizim ön bilgilerimiz mutlaka olmalı... Yani ülkedeki hem sanat eğitmenleri olarak, bir yağlı boya ya da 2D çalışmaları değerlendirirken çok iyi olduğumuzu düşünüyorum ama enstalasyon, performans sanatını anlamlandırabilmek için bir altyapı bilgisine ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Biraz daha çağı takip etmemiz gerektiğini düşünüyorum. Özellikle performans sanatı, enstalasyon kendi açımdan söyleyeyim birçok sergide eksik kaldığımı kendi adıma düşünebilirim.”

K.9: “Şimdi özgün olması gerekiyor bir kere...”

4.4. Çevresel Sanat Uygulamalarının Gelecekte Edineceği Konum Hakkında Sanat Eğitimcilerinin Görüşlerine Dair Bulgular ve Yorumlar

Dördüncü alt problem, Sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamalarının gelecekteki edineceği konum hakkındaki görüşleri nelerdir? Bu soruya istinaden sanat eğitimcilerine; “Çevresel sanat uygulamalarının sanat camiasında gelecekte edineceği konum hakkında neler düşünüyorsunuz? Popülerlik, devamlılık, şimdi olduğundan daha farklı sanatsal yorumlar hakkında.” Sorusu yöneltilmiştir. Sanat eğitimcilerinin verdikleri yanıtlar, tablo 4.11’de tema, kod, frekans ve yüzdelik değerleri ile verilmiştir.

Tablo 4.11: Çevresel sanatın devamlılığına dair tema, kod, frekans ve yüzdelik tablosu

Tema	Kod	Frekans ve Yüzdelik
Devamlılık	Devamlılığına Olumlu Bakış	5 %55,5
	Devamlılık Görmeme	2 %22,2
	Çekimser Kalma	2 %22,2

Sanat eğitimcilerinin, %55,5’inin ön görüşüne göre çevresel sanat gelecekte popülerliğini ve devamlılığını sürdürebilir. Bu bağlamda sanat eğitimcilerinin büyük çoğunluğu devamlılık görse de %22,2’si devamlılık görmüyor, kalan %22,2’si de bilmiyorum ya da emin değilim cevaplarını vermiştir. Bu bağlamda verilen cevaplar doğrultusunda birebir alıntılar aşağıda yer almaktadır;

K1: “Aktivitelerde içine katılabilir, yıl sonu etkinliklerinde şenlikler yapılıyor mesela dönem sonu faaliyet haftasında onun içine katılabilir çocukların hepsi hep birlikte hem birlikte bir şey üretme hazzını alabilirler, hem doğayla bütünleşme anlamında yani okul bahçesi yeterliyse orada yapılabilir ama verimli bir ortam yoksa o anlamda malzeme anlamında dediğim gibi okul gezileri düzenlenebilir. Tamamen konuyla alakalı sanatsal bir şey yapılabilir ya da tamamen şehir kapsamında çıkıp dışarıda çeşitli aktiviteler, pankartlarda hazırlanarak, konuya da dikkat çekerek toplumsal sosyolojik yönünü destekleyerek bir şeyler yapılabilir.”

K.2: “Küreselleşen dünyada çevresel sanat uygulamalarının sürekli gelişim göstereceğini düşünüyorum. Bu gelişimin, zamanla bu sanat dalının daha geniş kitlelere ulaşmasını ve daha fazla önem kazanmasını sağlayacağına inanıyorum.”

K.3: “Zaman bize ne getirir bilmiyorum ama şu şekilde popüler olacağını düşünüyorum. İnternette, Instagram’da zaman zaman karşıma çıkıyor bunlar. Öğrencilerimle de konuştuğum zaman onlarda görmüş ilgilerini çekmişler. Yani ilgi çekici, yayılacağını düşünüyorum.”

K.4: “Popülaritesi diğ er sanatlara göre biraz daha d    k kalabilir     nk  çok ilgi çekmesi gerekiyor ve çok fazla reklamının yapılması gerekiyor, Biliyoruz ki reklam üzerinden dönüyor her Şey. Devamlılık görmüyorum...”

K.5: “Devamlılık açısından yapay zekâ da işin içine girdiği için çok devamlılığını sağlayabilir mi bilemiyorum, emin değilim yapay zekadan dolayı, herkes bilgisayarlardan ilerleyecek diye d    n yorum.”

K.6: “ zg n yorumlar katılırsa devamlılığını sürdürebilir. Ben aslında sürdürülmesi gerektiğini d    n yorum     nk   n  açık bir sanat. Yani her an yeni bir Şey getirebilirsin. Her an bir Őeyi heykele d n   t rebilirsiniz. Farklılıklar olabilir yani olursa neden devamlılığı olmasın ki. Yani çok klasik bakmayalım artık tuval eskisi gibi değil insanlar neler yapıyorlar.”

K.7: “Devamlılık kısmında da dediğim gibi müfredata ve yaŐadıđımız toplumsal konularla birleştirilirse bir duyarlılık kazandırmak adına bu çalışmalar daha fazla yaygınla abilir. Yaygınla tı ka popülaritesi de artar. Tabii ki bazı Őeylerde tekrara düğüme durumu olduğu için sanatçılar tarafından farklı Şekillerde yorumlanıp farklı malzemelerle, farklı sunum Őekilleriyle insanlarla paylaşılacaktır diye d    n yorum...”

K.8: “Açık konuşmak gerekirse Şimdi olduğundan daha farklı yerlere geleceğine kesinlikle inanıyorum. İnsanlar sanayi devriminden sonra dünyayı inanılmaz kirletti. 21 yüzyılda biz artık bunları algılıyoruz, keşfetmeye ba ladık. Ve artık biz daha fazla kirletmemek istiyoruz... Çevresel sanatın kesinlikle daha iyi yerlere geleceğini ve toplumun daha duyarlı olacağına inanıyorum.”

K.9: “Türkiye Őartlarına bakıldığımızda geniş kitlelere ula abileceğinden emin olamıyorum Şu anda. Çevresel sanat doğayla iç içe o yüzden çok farklı Şeyler  ıkabilir. Ama devamlılığı, toplumun bilinçlenmesi ile ikisi beraber uygulandığı zaman olabilir ama çok uzun sürede etkisini sürdüreceğini tahmin etmiyorum.”

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölüm, araştırmada kullanılan yöntemler ve gerçekleştirilen veri analizleri sonucunda elde edilen bulgu ve yorumların değerlendirilmesinin yanı sıra, çalışmanın temel amaçlarına yönelik çıkarımlar ve önerileri kapsamaktadır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma Bartın ilinde ortaokul ve lise düzeylerinde görev yapmakta olan 9 sanat eğitimcisi ile nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseni doğrultusunda yürütülmüştür. Araştırma sürecinde veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve görüşmeler esnasında alınan ses kayıtları ile toplanmıştır.

Araştırmada çevresel sanatın küresel ölçekte farkındalık oluşturma amacına yönelik işlevi ile bu farkındalığın gelecek nesillere aktarılmasında kilit rol üstlenen sanat eğitimcilerinin çevresel sanata ilişkin bilinç ve algıları temelinde bir değerlendirme sunulmuştur.

5.1.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın birinci alt problemi “Sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamaları hakkında bilgi düzeyleri nasıldır?” şeklindedir. Soruya yönelik sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamaları hakkında bilgi düzeylerine dair görüşleri alınarak, bulgular incelenmiştir. Amaç doğrultusunda, 9 sanat eğitimcisiyle yapılan görüşmelerde elde edilen veriler tartışılmıştır.

Bu kapsamında sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamaları hakkındaki bilgi düzeylerine dair elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, sanat eğitimcilerine yöneltilen “Çevresel sanat üretimi denildiğinde aklınızda neler geliyor?” sorusuna, sanat eğitimcilerinin %77,7’si çevresel sanatı “doğada, doğanın estetiğini bozmadan, doğal malzemelerle icra edilen sanat” olarak tanımlamışlardır. Bu tanım, çevresel sanatın doğayla kurduğu etik ilişkiyi ve sanatın çevreye duyarlılık taşıyan işlevini vurgulamaktadır (Gablik,1991; Sayın,2019). Bununla birlikte, bazı sanat eğitimcilerinin tanımlarında kavramsal farklılıklar ve bilgi kirliliği tespit edilmiştir. Örneğin, (K.3) grafit sanatını

Çevresel sanatla ilişkilendirirken, aynı zamanda peyzaj rneği de vererek kavramlar arasında bir karışıklık sergilemiştir. Kagan (2011)’e göre çevresel sanatın amacının doğayı sadece bir “konu” olarak almak değil, doğanın bir özne olarak görülmesi gerektiğini savunur. Bu, peyzaj sanatının çoğu uygulamasından farklıdır çünkü peyzaj daha çok insan kullanımı için mekân üretimi sağlar. Yani benzer biçimde peyzaj alanı çevresel sanatla keşişebilir ancak doğrudan onun bir türü değildir. Ancak bazı istisnai çalışmalar rneğin, Agnes Denes ‘in Wheatfield (1982) alışması peyzaj düzenlemesi ile çevresel sanatı birleştirebilir. Benzer biçimde, (K.9) da verdiği örneğiyle benzer bir yorumda bulunmuştur. Bu durum, sanat eğitimcilerinin çevresel sanata dair farklı algı ve yorumlara sahip olduğunu ve kavrama ilişkin tanımlar arasında çeşitlilik bulunduğunu göstermektedir.

Yöneltilen bir diğer soru, çevresel sanatın hangi ortamlarda gerçekleştirildiği ve hangi malzemelerin kullanıldığına ilişkindir. Sanat eğitimcilerinin verdikleri yanıtlar “açık alan” ve “hem açık -hem kapalı alan” şeklinde sınıflandırılmıştır. Elde edilen verilere göre, sanat eğitimcilerinin %66,6’sı çevresel sanatın açık alanlarda icra edilmesi gerektiğini belirtirken,%33,3’ hem açık hem de kapalı alanları ifade etmiştir. Açık alan vurgusunun yüksek olması, çevresel sanatın doğa ile bütünleşik yapısı ve özellikle arazi sanatı geleneğiyle olan ilişkisi bakımından tutarlıdır (Tandoğan ve Erdi Es,2018).

Malzeme kullanımına ilişkin verilen yanıtlarda ise sanat eğitimcilerinin %66,6’sı doğal, %11,1’i yapay, %22,2 ‘si ise hem doğal hem yapay malzemeleri örnek göstermiştir. Doğal malzeme yanıtları çevresel sanat kavramı ile örtüşürken; plastik, kullanılmayan ev eşyaları ve atık malzemeler gibi örnekler daha çok ekolojik sanat kavramları arasındaki ayrımı tam olarak yapamadığını ve konuya ilişkin bilgi düzeylerinde farklılıklar olduğunu göstermektedir.

Son olarak, sanat eğitimcilerine bireysel olarak çevresel sanat uygulamalarıyla ilgilenip ilgilenmedikleri ve bu alanda herhangi bir çalışma yürütüp yürütmedikleri sorulmuştur. %88,8’i çevresel sanat üretimi gerçekleştirmediğini belirtmiş, yalnızca bir sanat eğitimcisi bu alanda aktif üretim yaptığını ifade etmiştir. Bir kısmı ise çevresel sanatla ilgilenmek istediğini dile getirmiştir.

5.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın ikinci alt problemi doğrultusunda “Sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamalarını görsel sanatlar alanına dahil edilmesine dair görüşleri nelerdir? Sorusuna yanıt aranmıştır. sanat eğitimcilerine “Çevresel sanata müfredatınızda yer veriliyor mu? Çevresel Sanat müfredatınızda yer alıyorsa bu konuyu nasıl işliyorsunuz/ uyguluyorsunuz? ve çevresel sanat uygulamalarını okul içinde veya dışında uygulamaya geçiriyor musunuz?” soruları yöneltilmiştir. Çevresel sanat alanının, görsel sanatlar dersi müfredatlarında yer verilip verilmediğine dair bulgularda; Sanat eğitimcilerinin verdikleri yanıtlar, öğretim kademelerine göre farklılık göstermektedir. Lise düzeyinde görev yapmakta olan beş sanat eğitimcisiinden üçü “hayır” cevabını verirken, ikisi “fazla yer almıyor” ifadesini kullanmıştır. Ortaokul düzeyindeki dört sanat eğitimcisinin ise ikisi “hayır”, diğer ikisi ise “evet” şeklinde yanıt vermiştir. Bu sonuçlar, çevresel sanatın müfredattaki yerinin açık ve sistematik biçimde belirlenmemiş olmasının, sanat eğitimcileri arasında algı ve uygulama farklılıklarına yol açtığını göstermektedir.

Araştırmada, ayrıca sanat eğitimcilerine çevresel sanatın öğrencilere kapsamlı biçimde sunulması hâlinde öğrencilerin bu sanat alanına gösterecekleri ilgi düzeyi hakkında da görüş bildirmeleri istenmiştir.

Sanat eğitimcilerinin %77,7’si ilgili olurlar ifadesini kullanırken % 22,2’si öğrencilerin tamamı ilgili olmayabilir şeklinde ifade etmiştir. İlgili olurlar ifadesini kullanan bazı sanat eğitimcileri, öğrenci ilgisinin öğretmenin sunum tekniklerine, kullanılan yöntemlere ve konuya giriş biçimine bağlı olduğunu, öğretmenlerin bu noktada yönlendirici rol üstlenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu görüş, öğretmen tutum ve becerilerinin öğrenci ilgisi üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. “İlgili olmayabilirler” ifadelerini kullanan sanat eğitimcileri, öğrencilerin ilgi, bilgi ve becerilerinin farklılık gösterdiğini ve her bireyin çevresel sanata aynı düzeyde yakınlık göstermeyebileceğini belirtmişlerdir. Bu durum, öğretim süreçlerinde bireysel farklılıkların dikkate alınması gerektiğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Araştırmaya katılan sanat eğitimcileri, çevresel sanatın eğitim programlarında doğrudan yer almadığını, ancak çeşitli kazanımların içeriğinde dolaylı olarak yer bulabildiğini ifade etmişlerdir. Özellikle doğa temalı, geri dönüşüm malzemeleriyle yapılan ya da çevre

duyarlılığı kazandırmayı amaçlayan uygulamaların, çevresel sanat ile ilişkilendirilebilecek belirtilmiştir. Bu tespit, Türkiye’deki görsel sanatlar öğretim programlarında çevresel sanatın henüz açık bir şekilde tamamlanmadığını ve sistematik biçimde işlenmediğini ortaya koymaktadır (MEB,2018; Öztürk,2020).

Sanat eğitimcilerinin ifadeleri, çevresel sanatın eğitsel potansiyelini yüksek gördüklerini, öğrencilerde çevresel farkındalık ve doğayla ilişki kurma becerilerinin geliştirebileceğini düşündüklerini göstermektedir. Bu sonuçlar, Inwood’ un (2010) Ekolojik okuryazarlık geliştirme sürecinde sanat eğitiminin rolünü Ele aldığı çalışmasıyla da örtüşmektedir.

Ancak, uygulama aşamasında çeşitli zorluklarla karşılaşıldığı belirtilmiştir. Sanat eğitimcileri, özellikle çevresel sanat etkinliklerinin doğayla doğrudan ilişki gerektirdiğini, sınıf dışı etkinliklerin ise zaman, mekân ve ulaşım gibi faktörlerden dolayı sınırladığını ifade etmişlerdir. Görsel sanatlar ders saatlerinin yetersizliği ve okul yönetiminden Gerekli desteğin her zaman alınamaması, uygulama sürecini olumsuz etkileyen başlıca unsurlardır (Sayın,2019).

Ayrıca, bazı eğitimciler öğrencilerin çevresel sanat etkinliklerine büyük ilgi gösterdiğini, bu tür çalışmaların öğrencilerde yaratıcılığı ve doğaya karşı duyarlılığı artırdığını belirtmişlerdir. Bu gözlem, çevresel sanatın estetik deneyimi doğa ile bütünleştirme potansiyeline işaret etmektedir (Gablik,1991).

Bu bağlamda, araştırma, çevresel sanatın eğitim süreçlerinde yalnızca bir sanat üretim biçimi olarak değil, aynı zamanda çevresel etik, duyarlılık ve bilinç kazandırma aracı olarak da değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Sanat eğitimcilerinin yaklaşımı deneyimleri, çevresel sanatın eğitim alanında uygulanabilirliğini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır.

5.1.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamalarının sanatsal niteliği hakkındaki görüşleri nelerdir?” sorusu doğrultusunda elde edilen bulgulara göre, katılımcıların %77,7’si çevresel sanatı estetik, özgün ve yaratıcı bulduklarını ifade etmiş; bu alana dair olumlu duygular beslediklerini belirtmiştir. Ancak bir

sanat eğitimcisi, her çevresel sanat çalışmasının estetik bir nitelik taşımadığını, bir diğeri ise bu çalışmaları değerlendirebilmek için ön bilgiye ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Bu durum, sanat eğitimcilerinin özellikle çağdaş sanat uygulamaları (örneğin performans sanatı ya da enstalasyonlar gibi) konusunda değerlendirme yeterliliğinin geleneksel sanat biçimlerine oranla daha sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu bulgu, Eisner'in (2002) sanat eğitiminin yalnızca teknik becerilerle sınırlı olmaması, aynı zamanda estetik değerlendirme, algısal duyarlılık ve eleştirel düşünmeyi de içermesi gerektiği yönündeki görüşüyle örtüşmektedir. Aynı şekilde, Wilson (2003), çağdaş sanatın sanat eğitimi içinde yeterince yer bulamamasının, eğitimcilerin çağın sanatsal yönelimlerini takip etmesini ve bu yönde pedagojik yeterlilik kazanmasını zorlaştırdığını belirtmektedir. Bu nedenle sanat okuryazarlığının geliştirilmesi, çevresel sanat gibi çağdaş sanat türlerinin daha objektif ve bilinçli şekilde değerlendirilmesini sağlayacaktır (Tavin, 2007). Sonuç olarak, sanat eğitimcilerinin yalnızca estetik beğeni düzeyinde değil, kavramsal ve kültürel bağlamda da çevresel sanatı değerlendirme yetkinliklerinin artırılması gerektiği görülmektedir.

5.1.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında, sanat eğitimcilerine "Çevresel sanat uygulamaları sanat camiasında gelecekte sürdürülebilir mi?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların %55,5'i çevresel sanatın gelecek dönemlerde sürdürülebilirliğini koruyabileceğini düşünmektedir. Bu görüşü savunan eğitimciler, çevresel sanatın özgünlük ve anlam bakımından günümüz sorunlarıyla güçlü bağlar kurduğunu ve doğru yönlendirmelerle sanat eğitimi içinde daha görünür hale gelebileceğini belirtmişlerdir.

Buna karşın iki sanat eğitimcisi, çevresel sanatın popülaritesinin düşük olduğunu ve kitle iletişim araçlarında yeterince görünür olmadığını ifade ederek, bu nedenle sürdürülebilirliğinin sınırlı kalabileceğini savunmuştur. Diğer iki katılımcı ise konuya ilişkin kararsızlıklarını dile getirerek "emin değilim" ya da "bilmiyorum" yanıtını vermiştir. İlginç bir başka görüşte ise bir sanat eğitimcisi, yapay zekâ teknolojilerinin yükselişiyle birlikte birçok sanat biçiminin dijitalleşeceğini ve çevresel sanat gibi fiziksel doğa ile etkileşim temelli sanat türlerinin geri planda kalabileceğini belirtmiştir.

Bu bulgular, sanat eğitimcilerinin büyük bir kısmının, çevresel sanatın gelecekte sürdürülebilirliğini artırmak için özgün sanat üretimlerinin yapılması, çağın gereklerine

uygun yorumlamaların geliştirilmesi ve medyada daha fazla yer bulması gerektiğine inandığını göstermektedir. Ancak, teknolojik gelişmelerin getirdiği yeni yönelimler (özellikle yapay zekâ temelli sanat üretimleri) bu alan için bir tehdit unsuru olarak da değerlendirilmektedir (Benjamin, 2019; Whitelaw, 2020).

Sanat eğitimcileri, görsel sanatlar derslerinde sıklıkla atölye mekânlarının sınırlılığı, ders saatlerinin yetersizliği ve materyal eksikliği gibi engellerle karşılaşmaktadırlar. Ancak buna rağmen, bu zorlukları yaratıcı pedagojik yaklaşımlar ve disiplinlerarası yöntemlerle aşmak mümkündür. NAAEE (2020) raporuna göre, çevresel eğitimin sanata entegre edilmesi; öğrencilerde akademik başarıyı artırmakta, eleştirel düşünme, problem çözme ve iletişim becerilerini geliştirmektedir. Ayrıca, çevresel eğitim sayesinde öğrencilerin doğaya karşı tutumlarının ve çevreye yönelik davranışlarının olumlu yönde geliştiği vurgulanmaktadır.

Bu bağlamda çevresel sanat, görsel sanatlar dersini yalnızca teknik becerilere dayalı bir alan olmaktan çıkararak, doğa-insan ilişkisi, toplumsal sorumluluk ve yaşamsal değerler gibi temel konulara dokunan çok boyutlu bir öğrenme süreci sunmaktadır (Inwood, 2010; Graham, 2007). Bu sanat anlayışı, öğrencilere estetik duyarlılıkla birlikte çevresel etik kazandırma potansiyeline sahiptir.

Ekolojik yıkımın giderek derinleştiği günümüzde, çevreye duyarlı bireylerin yetiştirilmesi bir zorunluluk hâline gelmiştir. Bu sürecin etkili biçimde yürütülebilmesi için öğretim programlarında çevresel temaların ağırlıklı yer alması ve çevresel sanat gibi disiplinlerarası yaklaşımların desteklenmesi gerekmektedir. Çalışır (2021)'ın araştırmasına göre; Görsel sanatlar dersi öğretim programında (ortaokul) çevre eğitimini doğrudan destekleyen kazanımların yetersiz olduğu bulgusuna saptanmıştır. Bu bağlamda Mamur (2017), çevreye duyarlı bireylerin yetiştirilebilmesi için özellikle sanat öğretmenlerinin bu alanda bilgi ve donanımlarının artırılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu bağlamda sanat eğitimcilerine yönelik hizmet içi eğitim programlarının yaygınlaştırılması, öğretim programlarında çevresel sanat uygulamalarına sistematik şekilde yer verilmesi ve bu konudaki bilgi eksikliklerinin giderilmesi, çevresel sanatın eğitimdeki konumunu güçlendirecektir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular da sanat eğitimcilerinin büyük bir kısmının çevresel sanat uygulamalarına olumlu yaklaştığını ve bu

uygulamaların öğrencilere estetik ve etik anlamda katkı sağlayacağını düşündüklerini göstermektedir.

5.2. Öneriler

Bu araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda, çevresel sanatın görsel sanatlar eğitiminde daha etkin biçimde kullanılabilmesi için şu öneriler sunulmaktadır:

5.2.1. Eğitim ve Müfredat Önerileri

- Lise düzeyi başta olmak üzere Görsel sanatlar derslerinde, diğer disiplinlerle de iş birliği yapılarak plastik sanatlar alanların yanında, çevresel sanat uygulamaları gibi daha çağdaş yaklaşımlara da yer vermek, gelecek nesillerin sanatsal, bilişsel gelişimleri ve sürdürülebilirlik açısından katkı sağlaması elzemdir. Bu tür eğitimler, öğrencilerin disiplinler arası işleyişi daha anlaşılır yollarla kavramalarına, sürdürülebilirlik anlayışı ve farkındalık kazanmalarına alan tanıyacaktır. Bu noktada başta görsel sanatlar dersleri olmak üzere diğer disiplinlerinde müfredatları bu tür etkinlik ve konulara alan sağlayacak şekillerde düzenlenebilir.
- Sanat eğitimi veren kurumların program ve kapsamlarının geliştirilmesi, üretim için gerekli materyal, uygun ortam ve ders süresinin arttırılmasına yönelik düzenlemeler önerilmektedir.
- Konu kapsamını geniş tutulup, Resim-iş eğitimi veren kurumlara ve üniversitedeki öğretim elemanlarını da çevresel sanat bilincine dahil edebilmek için, bu tarz eğitimlere yer verilmesi gelecek nesiller için önemlidir.
- Çevresel sanat uygulamalarının müfredatta teoride kalmaması ve daha çok uygulamaya dahil edilmesi, öğrencilerin farkındalık kazanmaları ve sanatsal üretim alanının çeşitliliği açısından önerilmektedir.

5.2.2. Sanat Eğitimcilerine Yönelik Öneriler

- Sanat eğitimcileri gelecek nesillerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yardımcı olabilmeleri için, eğitimcilerin eğitilmesi kapsamında çevresel

konularla sanatı bütünleştiren yaratıcı proje tabanlı öğrenme yaklaşımlarına teşvik edilmelidir.

- Sanat eğitimcilerinin çevresel sanat uygulamaları hakkında bilgi, bilinç ve farkındalık düzeylerini arttırmaya yönelik hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir.

5.2.3. Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Konu kapsamında üniversitedeki sanat eğitimcileri ile de benzer araştırmalar yapıp, literatüre katkı sunulabilir.
- Farklı illerdeki eğitimciler ile de yapılacak geniş çaplı karşılaştırmalı araştırmalarla bölgesel farklar ortaya konmalıdır.
- Çevresel sanat uygulamalarının öğrenciler üzerinde etkisi üzerine nicel ve deneysel çalışmalar yürütülmelidir.

KAYNAKLAR

- Akkol, N. (2018). Değişen doğa algısı ve armağan etme bağlamında ekolojik sanat. *İdil Dergisi*, 7 (44): 421-427. <https://doi.org/10.7816/idil-07-44-07>
- Alagöz, S.B. ve Ekici, N. (2011). Tartışmalı bir konu olarak sanat pazarlama: kavramsal bir değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (2): 189-202.
- Antmen, A. (2018). *Sanatçılardan yazılar ve açıklamalarla 20.yüzyıl Batı sanatında akımlar* (9. Baskı). Sel Yayınları; Yaylacık Matbaası, İstanbul, s.333.
- Ayaydın, A. (2015). Sanatın doğası, doğanın sanatı ve günümüz sanat eğitiminde doğanın yeri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 5 (14): 65-74.
- Ayaydın, A. (2017). Görsel sanatlar eğitimi ve günümüzde estetik çevre algısı. *Milli Eğitim Dergisi*, 46 (213): 5-14.
- Aydın, İ. ve Zümrüt, Y. (2013). Doğa ve Sanat Ekseninde Farklı Yaklaşımlar. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 4 (4): 53-78.
- Azamet, A. ve Karahan, Ç. İ., (2019). 21. yüzyılda biyosanat. *İdil Dergisi*, 63: 1455-1462.
- Basu, P. ve Macdonald, S. (Eds.).(2007). *Exhibition Experiments*. Malden, MA:Blacwell Publishing.
- Benham, K. (2016). Wheatfield -A confrontation: The Work of Agnes Denes. *Landscape Research Record*. 5: 52-56.
- Benjamin, W. (2019). The Work of Art in the Age of Artificial Intelligence. *Journal of Contemporary Art*, 7 (1): 15-28.
- Bilir, A. (2014). Plastik sanatlar eğitiminde çevresel sanat uygulamaları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6 (6): 20-41. <https://doi.org/10.20488/austd.94841>
- Binici, B. (2023). *Antroposen çağında ekolojik sanatın lisansüstü sanat eğitimi programlarına yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Programı, İzmir.
- Cebriloğlu, O. (2016). 21. Yüzyılda sanatçının kalıcı olma düşüncesine karşı ortaya koyduğu tavır. *İdil Dergisi*, 5 (21): 373-388.
- Chung, E. J. (2021). *When art education meets environmental issues: the interconnectedness of art and science*. Masters Theses. Rhode Island School of Design.
- Coşkun, R., Altunışık, R. ve Yıldırım, E.(2019). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*. (Genişletilmiş 10. baskı). Sakarya.

- Creswell, J.W.(2021).*Nitel araştırma yöntemleri, beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Siyasal Kitabevi, Ankara, s. 343.
- Crutzen, P.J. (2002). Geology of mankind. *Nature Journal*, 415, 23zhttps://doi.org/10.1038/415023a
- Çakıroğlu, E. (2022). *Antroposen çağında ekolojik sanat: David Buckland, Terike Haapoja ve Mel Chin'in ekolojik sanat projeleri*. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 23 (1): 24-39https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1936045
- Çalışır, S. (2021). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı (ortaokul) ve görsel sanatlar öğretmen kılavuz kitabında çevre eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi. Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-iş Eğitimi Programı Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Dawson, A. (2016). *Extinction: A radical history*. New York: OR Books. 134 ISBN 978-1944869014.
- Demirci Katıranlı, M. (2020). *Görsel sanatlar öğretimi*. (1.baskı) Nobel Yayıncılık
- Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. Yale University Press.
- Ellis, E. C., Klein Goldewijk, K., Siebert, S., Lightman, D. ve Ramankutty, N. (2010). Anthropogenic transformation of the biomes, 1700 to 2000. *Global Ecology and Biogeography*, 19 (5): 589-606. https://doi.org/10.1111/j.1466-8238.2010.00540.x
- Gablik, S. (1991). *The reenchantment of art*. New York, NY. Thames and Hudson.
- Germaner, S. (1997). 1960 Sonrası Sanat Akımlar Eğilimler Gruplar Sanatçılar, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Gökova, H. (2020). Çevresel sanatta doğa unsurları ve süreçlerinin yeri ve önemi, *Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi*, 9: 175-189.
- Graham, M. A. (2007). Art, Ecology and art education: locating art education in a critical place-based pedagogy. *studies in art education*, 48 (4): 375-391. https://doi.org/10.1080/00393541.2007.11650115
- Gürpınar, Ö., Demir, A. ve Harmancı, A. (2023). e Entropi ekseninde çevre sorunları ve doğa-sanat-sanatçı ilişkisi. *Uluslararası Sanat ve Sanat Eğitimi Dergisi*, 5 (12): 1-19
- Hiçyılmaz, Y. ve Sakizci, Y. (2024). Ortaokul öğrencilerinde görsel sanatlar dersindeki etkinliklerin çevresel tutumlarına etkisi. *EKEV Akademi Dergisi*, (100): 275-287. https://doi.org/10.17753/sosekev.1549430
- Inwood, H. (2010). Developing ecological literacy through art education: A teacher's story. *Art Education*, 63 (6): 33-38. https://doi.org/10.1080/00043125.2010.11519101

- Inwood, H. J. (2009). *Artistic Approaches to Environmental Education: Developing Eco-Art Education in Elementary Classrooms*. Doctoral Thesis. Concordia University
- Inwood, H. J., ve Taylor, R.W. (2012). Creative approaches to environmental learning: two perspectives on teaching environmental art education. *International Electronic Journal of Environmental Education*, 2 (1): 66-75.
- Jagodzinski, J. (2020). Pedagogy in the Anthropocene: Reworking human and non-human subjectivities. *Studies in Philosophy and Education*. https://en.wikipedia.org/wiki/Jan_Jagodzinski/20.05.2025).
- Kelber, N. (2024). *Nancy Hult: Seeing the Unseen*. Master's Thesis. Savannah College of Art and Design, Art History
- Keskin, B. (2017). 25 Haziran 1327 (1911) Yılına Ait Sanayi-İ Nefise Mektebi'nin Talimatnamesi ve Ders Programı. *The Journal of Kesit Academy*, (9): 426-445.
- Kılıç, S. (2013). Örneklemeye yöntemleri. *Journal Of Mood Disorders*, 3 (1): 44-6. <https://doi.org/10.5455/jmood.20130325011730>
- Lippard, L.R. (1983) *Overlay: Contemporary Art and the Art of Prehistory*. New York, NY: The New Press
- Mamur, N. (2017). Ekolojik sanat: Çevre eğitimi ile sanatın kesişme noktası. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (3): 1000-1016. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.316297>
- Mamur, N. (2017). Görsel sanatlar dersinde çevre eğitimi: Öğretmen görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 13 (3): 391-405.
- MEB. (Millî Eğitim Bakanlığı). (2006). *İlköğretim görsel sanatlar dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Erişim adresi: <https://mufredat.meb.gov.tr>
- MEB. (Millî Eğitim Bakanlığı). (2018). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- NAAEE. (2020). *Environmental Education and Student Outcomes: A Review of the Literature*. North American Association for Environmental Education.
- Okan, B. (2020). Land art'da yeni yönelimler: Eco art. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 10 (1): 42-50. <https://doi.org/10.20488/sanattasarim.830532>
- Okur Berberoğlu, E. ve Uygun, S. (2016). Evaluation of Tubitak 4004 Projects in Terms of "Environmental Education for Sustainable Development. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (2).

- Öz-Aydın, S., Ekersoy, S. ve Özkan, B. (2022). Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Programları, Çevre Okuryazarlığının Gerçekleştirilmesini Ne Kadar Desteklemektedir?. *Yaşadıkça Eğitim*, 36 (1): 66–89. <https://doi.org/10.33308/26674874.2022361354>
- Özcan, B. Ö. (2022). Doğa sanatı ve doğanın sunduklarıyla doğada sanat üreten sanatçılar. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 3: 1540-1557.
- Özsoy, V. (2015). *Görsel sanatlar eğitimi: Resim-iş eğitiminin tarihsel ve düşünsel temelleri*. Pegem Akademi.
- Öztürk, H. (2020). Sanat yoluyla çevresel bilinç kazandırma. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 6 (2): 27–39.
- Pohjakallio, P. (2010). Mapping Environmental Education Approaches in Finnish Art Education . *Research in Arts and Education*, (2): 67–76. <https://doi.org/10.54916/rae.118737>
- Polat, E. ve Kahraman, S. (2020). Antroposen Çağı: Kendim Ettim Kendim Kentim buldum.7. *Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu*. KBAM Yayınları.
- Sarı, E. (2018). Sanat olgusunun tarihsel süreçte değişen tanımı, işlevi ve değerlendirme üzerine. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32 (45): 131-151.
- Sayım, F. (2021). *Sosyal bilimlerde araştırma ve tez yazım yöntemleri* (4. basım). Seçkin Yayıncılık.
- Sayın, F. (2019). Görsel Sanatlar Eğitiminde Doğa Tabanlı Sanat Uygulamaları. *Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 23 (1): 45-58.
- Sebik, C. (2017). *Ortaokul görsel sanatlar dersinde açık hava eğitim uygulamaları: bir durum çalışması*. Doktora Tezi. Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Sesigür, A. (2019). *Yer temelli eleştirel sanat eğitimi: Bir eylem araştırması*. Doktora Tezi. Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-iş Eğitimi Programı Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Şekeryapan, C. (2022). *Göbeklitepe’den antroposen’e yerkürede insan* (1. Basım). Nobel Yayınları, Ankara
- Tandoğan, O ve Erdi Es, B. (2018). Dünyada ve Türkiye’de arazi sanatı (Land art). *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 7 (51): 1359-1368 <https://doi.org/10.7816/idil-07-51-08>
- Tavin, K. (2007). Eyes wide shut: The use and uselessness of the discourse of "visual culture" in art education. *Art Education*, 60 (1): 40–45. <https://doi.org/10.1080/00043125.2007.11651623>

- Uysal, H. F. (2009). *Çağdaş sanat ve ekosistem*. Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış). Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul
- Weintraub, L. (2012). *To life! Eco art in pursuit of a Sustainable planet*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Whitelaw, M. (2020). Artificial Aesthetics: AI and the Future of Creative Practice. *Digital Creativity*, 31 (1): 1–16. <https://doi.org/10.1080/14626268.2020.1717811>
- Whitham, G. ve Pooke, G. (2018). *Çağdaş sanatı anlamak* (T. Göbekçin, Çev. Ed.) Hayalperest Yayınları, İstanbul.
- Wilson, B. (2003). Of diagrams and rhizomes: Visual culture, contemporary art, and the impossibility of curriculum. *Studies in Art Education*, 44 (3): 214–229. <https://doi.org/10.2307/1321004>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, M. (2013). *Modernden postmodern sanat* (Genişletilmiş 2. baskı). Ütopya Yayınları.
- Yücel, E. (2012). Doğa ile sanat arasında: Ekosanat. *Sanat Tasarım Dergisi*, (9): 53-65.
- Zümrüt, Y. (2012). *1960 sonrası süreçte ortaya çıkan ekolojik sanatın kavramlar ve amaçlar kapsamında değerlendirilmesi*. Sanatta Yeterlilik Tezi (yayımlanmamış). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Akman. C, (2021) <https://www.themaggar.com/christo-jeanne-claude-kimdir-inceleme/> (20.06.2025).
- Blumberg. N,(2016) <https://www.britannica.com/topic/Andy-Goldsworthy> (20.06.2025).
- Bower, S. (2010) A profusion of terms. https://www.lindagass.com/PDFs/Unity_June09.3.pdf (08. (18.06.2025).
- Ekolojik Sanat (2021) <https://www.ekoloji.com/ekoloji/ekolojik-sanat/> (19.06.2025).
- Harmonia (2017). https://harmoniaekotopya.blogspot.com/2017/10/cevresel-sanat-environmental-art_92.html?utm_source=chatgpt.com (11.05.2025)
- Işık, N. (2024) Orta çağ Felsefesi ve Sanatı, <https://nazliisik.com/sanat-felsefesi-ortacag-felsefesi-ve-sanati/> (11.06.2025).

- Kleeblatt, N. L. (2021) <https://brooklynrail.org/2021/11/artseen/Alan-Sonfist-American-Earth-Landscape/> (11.06.2025).
- Küçükay, S. (2023) <https://ayrancim.org.tr/?p=10437> (05.06.2025).
- M.E.B. (2006) <https://rukiyetekkesinoglu.weebly.com/uploads/4/7/8/5/47858551/2006-351gorselsanatlar.pdf> (11.06.2025).
- M.E.B.(2018) [https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120204014821-gorsel%20sanatlar%20dop%20\(2\).pdf](https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120204014821-gorsel%20sanatlar%20dop%20(2).pdf) (10.04.2025).
- M.E.B.(2018) <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018121111026326-GORSEL%20SANATLAR.pdf> (10.05.2025).
- Olse, A. (2024) <https://news.artnet.com/art-world/agnes-denes-wheatfield-2497536> (10.05.2025).
- Schulze. M(2017) “Andy Goldsworthy’s four massive ice sculptures at the North Pole” <https://publicdelivery.org/andy-goldsworthy-touching-north/> (08.06.2025).
- Scovell.A,(2016).<https://celluloidwickerman.com/2016/06/13/responses-andy-goldsworthys-ice-arch-1982/> (08.06.2025).
- The Editors of Encyclopaedia Britannica (2016). Environmental sculpture. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/art/environmental-sculpture> (08.06.2025).
- URL-1: <https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Antroposen#:~:text=Antroposen%20teriminden%20ilk%20defa%20Stoppani,Antroposen%20%C3%87a%C4%9F%C4%B1%22%20deyimini%20ortaya%20atm%C4%B1%C5%9F%C4%B1r> (01.02.2025).
- URL-2: <https://argonotlar.com/cevresel-sanat-nedir/> (08.06.2028)
- URL-3: <https://www.ekoloji.com/ekoloji/ekolojik-sanat/> (08.04.2025).
- URL-4: <https://argonotlar.com/cevresel-sanat-nedir/> (08.06.2025).
- URL-5: <https://www.ekoloji.com/ekoloji/ekolojik-sanat/> (08.06.2023).
- URL-6: https://tr.wikipedia.org/wiki/Arazi_sanat%C4%B1 (08.20.2023).
- URL-7: <https://www.evrensel.net/haber/331218/performans-sanati-nedir> (08.06.2023).
- URL-8:<https://retek.com.tr/geri-donusum-sanat-eserleri-atiklardan-sanata-yaratici-donusum/> (08.06.2025).
- URL-9: <https://www.iienstitu.com/blog/zanaat-nedir> (10.08.2025)
- URL-10: https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCzel_sanatlar (08.06.2025)

- URL-11: <https://emethmusings.wordpress.com/2010/03/27/dostoevsky-the-uselessness-of-art-beauty-and-whats-up-in-the-dioces-of-phoenix/> (05.04.2025)
- URL-12: <https://t24.com.tr/haber/doga-ve-kadin-gucu-bayburt-ta-sanatla-bulustu-prof-dr-mehmet-kavukcu-dan-buz-ve-nakis-projesi,1221495> (06.01.2025)
- URL-13: <https://www.iienstitu.com/blog/nitel-arastirma-nedir> (06.01.2025)

ŞEKİL KAYNAKLARI

- Şekil 2.1: <https://holtsmithsonfoundation.org/spiral-jetty> , Robert Smithson, Spiral Mendirek (18.05.2025).
- Şekil 2.2: <https://holtsmithsonfoundation.org/spiral-jetty> , Robert Smithson, Spiral Mendirek Eskiz (25.05.2025).
- Şekil 2.3: <https://holtsmithsonfoundation.org/sun-tunnels> ,Nancy Holt, Sun Tunnels (22.05.2025).
- Şekil 2.4: <https://news.artnet.com/art-world/agnes-denes-wheatfield-2497536>,Agnes Denes, Wheatfield (19.05.2025).
- Şekil 2.5: <https://www.apollo-magazine.com/agnes-denes-the-shed-interview/>,Agnes Denes, Wheatfield'da (20.05.2025).
- Şekil 2.6: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Timelandscapeweb.jpg>,Alan Sonfist, Time Landscape (19.05.2025).
- Şekil 2.7: https://www.goldsworthy.cc.gla.ac.uk/image/?id=ag_02946&backimg=ag_02945&t= , Andy Goldsworthy (15.05.2025).
- Şekil 2.8: https://www.goldsworthy.cc.gla.ac.uk/image/?id=ag_02946&backimg=ag_02945&t= , Andy Goldsworthy, Rain Shadow (17.05.2025).
- Şekil 2.9: <https://celluloidwickerman.com/2016/06/13/responses-andy-goldsworthys-ice-arch-1982/>, Andy Goldsworthy, Ice Arch (11.05.2025).
- Şekil 2.10: https://www.goldsworthy.cc.gla.ac.uk/image/?id=ag_03465&backimg=ag_03464&t=1 Andy Goldsworthy, Ice Arch (10.05.2025).
- Şekil 2.11: https://www.goldsworthy.cc.gla.ac.uk/image/?id=ag_03447&backimg=ag_03445&t= Andy Goldsworthy, Ice Ball (11.05.2025).
- Şekil 2.12: https://www.goldsworthy.cc.gla.ac.uk/image/?id=ag_03447&backimg=ag_03445&t= Andy Goldsworthy (26.05.2025).
- Şekil 2.13: <https://artcollection.dcms.gov.uk/artwork/16622a/> , Andy Goldsworthy, Ice Star (24.05.2025).

- Şekil 2.14: <https://publicdelivery.org/andy-goldsworthy-touching-north/> , Andy Goldsworthy, North Touching (14.05.2025).
- Şekil 2.15: <https://nsuarmuseum.org/exhibition/surrounded-islands/> ,Christo ve Jeanne Claude, Surrounded Islands (15.05.2025).
- Şekil 2.16: <https://nsuarmuseum.org/exhibition/surrounded-islands/> Christo ve Jeanne Claude, Surrounded Islands Taslak Çizimi (17.05.2025).
- Şekil 2.17: <https://christojeanneclaude.net/press/the-pont-neuf-wrapped/> Christo ve Jeanne Claude, The Pont Neuf Wrapped (22.05.2025).
- Şekil 2.18: <https://christojeanneclaude.net/press/the-pont-neuf-wrapped/> Christo ve Jeanne Claude, The Pont Neuf Wrapped (21.05.2025).
- Şekil 2.19: <https://www.paris-b.com/artist/mehmet-ali-uysal/> ,Mehmet Ali Uysal, Skin 2 (22.05.2025).
- Şekil 2.20: <https://www.paris-b.com/artist/mehmet-ali-uysal/> ,Mehmet Ali Uysal, Paper Plane (10.05.2025).
- Şekil 2.21: <https://www.paris-b.com/artist/mehmet-ali-uysal/> ,Mehmet Ali Uysal, Cappadox (10.05.2025).
- Şekil 2.22: <https://media-cdn.t24.com.tr/media/library/2025/02/1740481365052-bayburt.jpg> ,Mehmet Kavukçu, Buz ve Nakış (11.05.2025).
- Şekil 2.23: <http://www.inesdiederich.de/landart.html> ,Tamer Serbay, Kürelerin Uyumu (11.05.2025).
- Şekil 2.24: <http://www.inesdiederich.de/landart.html> , Tamer Serbay, Doğal Mucize (18.05.2025).
- Şekil 2.25: Dağlı, B. ve Aksoy, Ş. (2024) İnsan Doğa Etkileşimine Eğitsel Bir Yaklaşım: Sanat Temelli Çevre Eğitimi. *International Journal of Research in Fine Art Education*, 7 (2): 39-52. <https://doi.org/10.29329/ugsead.2024.1082.1> (15.05.2025).

EKLER

EK 1: Etik kurul onayı

Belge Doğrulama Kodu: 4AAUFHP

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi: <http://ubys.bartın.edu.tr/ERMS/Record/ConfirmationPage/Index>

1/1

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu
Onay Belgesi

TOPLANTI SAYISI

KARAR SAYISI

TOPLANTI TARİHİ

20

1

11.12.2023

Protokol No:	2023-SBB-0794
Araştırmanın Başlığı:	Çevresel Sanat Uygulamalarının Sanat Eğitimcileri Görüşleri Çerçevesinde İncelenmesi
Proje Yürütücüsü:	Rüveyda ÖNLER
Başvuru Formunun Geliş Tarihi:	09.11.2023

Başvuru dosyasında etik sorun oluşturabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmadığından 11.12.2023 tarihli ve 20 numaralı toplantıda 2023-SBB-0794 numaralı başvuruya araştırma için ETİK KURUL ONAY belgesinin verilmesine karar verilmiştir.

EK 2: Sanat eğitimcisi görüşme formu

Yarı Yapılandırılmış Bireysel Görüşme Formu (Sanat Eğitimcisi Görüşmesi)

Araştırma Konusu:

Çevresel Sanat Uygulamalarının Sanat Eğitimcileri Görüşleri Çerçevesinde İncelenmesi

Görüşmeci:

Tarih:

Saat (başlangıç-bitiş) :

Katılımcı

KOD:

Doğum Tarihi:

Cinsiyet:

A. GİRİŞ

Merhaba Sayın Hocam

Ben Rüveyda ÖNLER. Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programında öğrenciyim. Yüksek lisans tezi kapsamında “**Çevresel Sanat Uygulamalarının Sanat Eğitimcileri Görüşleri Çerçevesinde İncelenmesi**” konulu bir araştırma yürütmekteyim.

Gerçekleştirilmesi planlanan bu araştırma da çevresel sanat anlayışı görsel sanatlar eğitimi perspektifinden ele alınacaktır. Araştırmada çevresel sanatın görsel sanatlar alanındaki sanatsal niteliği, sanat eğitiminde uygulanabilirliği, öğrencilerin sanatta kalıcı olabilme kaygıları ve çevresel sanat anlayışının gelecekte de varlığını sürdürebilmesi hakkında sanat eğitimcilerinin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yürütülecektir. Bu bağlamda sanat eğitimcilerinin çevresel sanat bilinçleri ve bilgi düzeylerinin belirlenmesi hedeflenmektedir. Sanat eğitimcilerinin bilgi düzeylerinin belirlenmesinin ardından, çevresel sanat uygulamalarının gelecekteki konumu ve görsel sanatlar eğitiminde daha fazla yer verilmesi hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada, çevresel sanatın üst başlıkları ve görsel sanatlara etkileri ele alınıp incelenecektir. Çevresel sanatın, sanat eğitiminde ve üretkenlik düzeyinde yaratacağı etkiler üzerine sanat eğitimcilerinin öngörü

ve tecrübelerine ulaşılması planlanmaktadır. Bu araştırma sanat eğitimcilerinin çevresel sanat alanını daha iyi tanımaları, Günümüz geleneksel sanat anlayışının dışında yeni sanatsal yorumları keşfetmeleri ve öğrencilerine de çeşitli alternatifleri sunmayı planlamaları açısından önemlidir.

B. GÖRÜŞME SORULARI

1. Çevresel Sanat üretimi denildiğinde aklınızda neler geliyor?

- Çevresel sanat türleri? Nasıl ve hangi ortamlarda yapıldığı? Kullanılan malzemeler nelerdir?
- Bireysel olarak çevresel sanat uygulamalarıyla ilgileniyor musunuz?
- Bireysel çalışmalar yürütüyor musunuz? Yürütüyorsanız hangi çevresel sanat alanında üretim yapıyorsunuz? Açıklayınız.

2. Çevresel Sanat'a müfredatınızda yer veriliyor mu? Çevresel Sanat müfredatınızda yer alıyorsa bu konuyu nasıl işliyorsunuz/ uyguluyorsunuz?

- Çevresel sanat uygulamalarını okul içinde veya dışında uygulamaya geçiriyor musunuz?

3. Çevresel sanat gelecek zamanda okullarda (ilköğretim, ortaöğretim, lise ve üniversite düzeylerinde) görsel sanatlar dersinde daha kapsayıcı bir hal alabilmesi ihtimali ile ilgili görüşleriniz nasıldır?

- Gerekli izinler sağlanırsa yer edinebilir mi?
- Bu durumun olumlu-olumsuz yönleri neler olabilir?
- Öğrencinin çevresel sanata ilgisi nasıl olabilir?
- Öğrencilerinizin okul dışı ortamlarda çevresel sanat çalışmaları yapması hakkında destekleyici olur musunuz? Ne düşünüyorsunuz?

4. Çevresel Sanat uygulamalarının sanatsal niteliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Estetik, verilen emek, özgünlük, kullanılan malzemeler ve icra edilen ortamlar nelerdir?

- Geleneksel sanat biçimleri (tuval resmi vb.) ile kıyasladığınızda sanatsal açıdan ne gibi bir farklılık görüyorsunuz?

5. Çevresel sanat uygulamalarının sanat camiasında gelecekte edineceği konum hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Popülerlik, devamlılık, şimdi olduğundan daha farklı sanatsal yorumlar hakkında.

C. SON SÖZ

-Sorularım bu kadardı. Ek olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı?

-Vaktinizi ayırarak araştırmama sağladığınız katkılardan dolayı teşekkürlerimi sunarım.

EK 3: Uzman görüşme formu

UZMAN GÖRÜŞ FORMU

	UYGUN*	GELİŞTİRİLMELİ*	UYGUN DEĞİL*	*Lütfen maddelerle ilgili görüşünüzü ilgili bölümdeki kutucuğa işaretleyiniz. **Lütfen varsa geliştirme önerilerinizi madde karşılıklarında bulunan alanlara yazınız GELİŞTİRME ÖNERİNİZ**
<i>Sanat Eğitimi Görüşme Soruları</i>				
1. Soru				
2. Soru				
3. Soru				
4. Soru				
5. Soru				

LÜTFEN VARSA GENEL ÖNERİLERİNİZİ AŞAĞIDAKİ ALANA YAZINIZ

<i>Tarih</i>	
<i>Ad-Soyad</i>	
<i>Meslek</i>	
<i>Görev Yeri</i>	
<i>Eğitim Düzeyi</i>	
<i>İmza</i>	

EK 4: MEB görsel sanatlar dersi öğretim programındaki; 2,8,10. sınıf görsel sanatlar dersi ünite, konu ve kazanımlar

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

5. Program'daki kazanımların öncelikle yerelden evrensele ve öğrenci seviyesine uygun olarak işlenmesi tercih edilmelidir.

6. Program'ın sanatın önemine vurgu yapan kazanımlarında Atatürk'ün "Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir." sözü ile kültürel miras, sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanları arasında bağlantı kurulmalıdır.

7. Program'da yer alan kazanımları elde etmek için oyun, drama, örnek olay inceleme gibi farklı öğretim yöntemleri dikkate alınmalı; bilgilerin sadece ezbere dayalı olarak elde edilmesinden kaçınılmalıdır.

8. Öğretmen, yetenekli öğrencileri keşfetmeli ve onları yönlendirebilmelidir.

9. Görsel Sanatlar dersinin sadece biçimlendirmeye dayalı bir ders olmadığı anlayışından hareketle öğrencinin kendi duygu ve düşüncelerini, edindiği bilgi ve becerileri hem yazılı hem de sözel olarak ifade edebilmeleri sağlanmalıdır.

10. Program'da yer alan biçimlendirme çalışmaları genel öğrenci profiline göre oluşturulmuştur. Ancak öğretmen uygun gördüğü durumlarda (öğrencinin ilgi, bilgi ve beceri düzeyi ile bulunduğu şehir ve okulun imkânlarına göre) değişikliğe gidebilir.

11. Program'ın üç öğrenme alanından birisi olan Kültürel Miras alanı ile ilgili konular, müze eğitimi ve sanat tarihi ile ilişkilendirilmelidir.

12. Müzeler, öğren yerleri, sanat galerileri, reklam ajansları, fuarlar, festivaller, bienaller, trienaller, matbaalar, sanat ve zanaat atölyeleri, kütüphaneler, arşivler vb. gibi yerlere planlı ve programlı ziyaretler yapılmalı veya sanatçılar ve zanaatkarlar okula davet edilmelidir. Bu imkânların bulunmadığı yerlerde kitap, dergi, gazete, İnternet, tıpkıbasım, belgesel ve buna benzer materyallerden yararlanılmalıdır.

13. Dersler öğrencinin çevresinde gördüğü dünyayı içine alan ve öğrencinin ilgisini çekebilecek nitelikte güncel olaylarla (ekonomik, çevresel ve kültürel sürdürülebilirlik, doğal afetler, çevre duyarlılığı, iş sağlığı güvenliği, bilimsel gelişmeler, teknolojik gelişmeler, küresel ısınma, sağlıklı beslenme, zararlı alışkanlıklar ve korunma yolları, enerji kaynakları tasarrufu vb.) ilişkilendirilmelidir.

14. Öğretmen, Program'ın uygulanması ile ilgili açıklamalara dikkat ederek öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak esnek uygulamalara yer verilmelidir.

15. Türk ve dünya sanatına ait bilgiler, kazanımlara göre seçilen konuların sanat tarihi boyutuna bağlı olarak verilir. Öğretmen farklı dönemlerin özelliklerini, önemli sanatçıları ve sanat eserlerinden örnekleri bir bütünlük içerisinde gösteren sanat tarihi şeridi oluşturmalı, bunu bir öğretim materyali olarak kullanmalıdır. Geçmiş dönemlerde yapılmış sanat eserlerinin yanı sıra güncel sanat örneklerine de yer verilmelidir.

16. Program'da yer alan değerlerin, açık veya örtük bir şekilde kazanımların içeriğine göre, öğrenciler tarafından benimsenmesi sağlanmalıdır.

17. Öğretmen, sanat alanındaki etik kurallara ilişkin olarak başkasına ait eserlerin kopyalanmaması, ekran değerlendirmesinde nesnel ve objektif davranılması, çalışmaların bir başkasına yaptırılmaması gerektiğini vurgulamalıdır.

18. Uygun koşullara sahip olan okullarda sanat atölyeleri, kolay havalandırılabilir olmalıdır. Araç-gereç ve malzemeler güvenli bir şekilde kullanılmalı, öğrencilerin çeşitli sağlık sorunları (alerji, astım, bronşit vb.) dikkate alınmalıdır. Öğretmenler öğrencileri, bazı araçların (makas, maket bıçağı vb.) kullanımı konusunda uyarmalıdır. Evde ve okulda kullanılan araç gereç ve malzemelerin zehirli madde (sprey boya vb.) içermemesine dikkat edilmelidir.

19. Öğrencilerin çalışmalarının sergilenmesine fırsat sunulmalı ve sergilerin düzenlenmesinde öğrencilere aktif rol verilmelidir. Örneğin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'ndaki birçok beceriyi geliştiren sergi süreci 6 aşamada ele alınabilir:

Sergi temasının seçimi; sergi duyurusu (ilan, afiş, davetiye vb.); sergi düzenlemesi (fiziksel ortam, isimlendirme vb.); sergi açılışı; sergi sonrası (değerlendirme ve izlenimlerin kayıt altına alınması); sergideki çalışmaların arşivlenmesi (İmkânlar dâhilinde basılı veya sanal ortamda pdf olarak CD'de katalog biçimine getirilebilir.)

2. SINIF KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

Öğrencilerin ikinci sınıf Görsel Sanatlar dersinde deneyimlerinden, okul ile yakın çevresinden, Türk kültüründen ve farklı kültürlerden esinlenerek yeni fikirler oluşturmaları üzerinde durulur. Bu fikirlerini uygulamaya yansıtırken sanat malzemelerini ve tekniklerini kullanmaları sağlanır. Bu düzeyde öğrencilere sevgi, saygı, yardımseverlik, sorumluluk, adalet, öz-denetim, dostluk ve vatanseverlik değerleri verilirken kendini kabul, kişiler arası ilişkiler gibi kişisel, sosyal ve eğitsel gelişim alanlarına da değinilir. Kazanımlar disiplinler arası yaklaşım kapsamında Türkçe dersi "Yazma" öğrenme alanıyla, Hayat Bilgisi dersi "Doğada Hayat" ve "Ülkemde Hayat" üniteleriyle ve Matematik dersi oran-orantı konusu ve diğer ilgili olan derslerin kazanımlarıyla ilişkilendirilebilir.

2.1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme

G.2.1.1. Görsel sanat çalışmasını oluştururken karşılaştığı sorunlara çeşitli çözümler bulur.

Belirlenen konuyu nasıl ifade edeceği, mekânı nasıl oluşturacağı, hangi renkleri, çizgiyi, biçimi/şekli ve formu kullanacağı sorgulanır.

G.2.1.2. Görsel sanat çalışmasını oluştururken beklenmedik/öngörülemeyen sonuçların ortaya çıkabileceğini fark eder.

Yapılması planlanan ve düşünülen şeylerin çalışmaya başladıktan sonra o anki duruma ve sürece bağlı olarak değişebileceği, bunun da olağan olduğu üzerinde durulur.

G.2.1.3. Çalışmasına hayallerini yansıtır.

Hayal kurmanın ne olduğu örneklendirilerek öğrencilere bununla ilgili çalışma yaptırılır.

G.2.1.4. Farklı yazılı kaynak, kavram ve temalardan esinlenerek görsel sanat çalışmasını oluşturur.

G.2.1.5. Görsel sanat çalışmasında ön ve arka planı kullanır.

İki boyutlu sanat eserleri üzerinde ön ve arka planın ne olduğu üzerinde durulur. Sonra aile kavramının ele alındığı bir resim yapmaları istenebilir. Kazanım ile ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.

G.2.1.6. Görsel sanat çalışmasında ölçü ve oran-orantıya göre objeleri yerleştirir.

G.2.1.7. Görsel sanat çalışmasını oluşturmak için gözleme dayalı çizimler yapar.

Okul bahçesinden, sınıftaki bir nesneden, çiçekten, oyuncaklarından vb. yola çıkarak çizim yapmaları üzerinde durulur.

G.2.1.8. Günlük yaşamından yola çıkarak görsel sanat çalışmasını oluşturur.

Doğal çevreyi bozan ve onu yok eden olgular üzerinde durulabilir. Afişin ne olduğu ve niçin yapıldığı açıklanabilir. Çevrelerindeki bu olgulara örnek vermeleri ve sonrasında çevre duyarlılığı konusunda afiş yapmaları istenebilir.

G.2.1.9. Farklı materyalleri kullanarak üç boyutlu çalışma yapar.

Bu çalışmalar oluşturulurken elle şekillendirme tekniği kullanılabilir. Bu kapsamda basit şekilde hayvan, meyve ve günlük kullanım eşyaları gibi şekillendirmeler yapılabilir.

8. SINIF KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

Sekizinci sınıf Görsel Sanatlar dersinde daha önce öğrenilen bilgi, beceri ve deneyimlerin özümsemesi üzerine odaklanılır. Öğrencilerin görsel sanat çalışmalarını oluştururken farklı teknikleri bir arada kullanmaları sağlanır. Öğrencilerin sanat eseri konusundaki yargılarını geliştirebilmeleri için sanatın amacı, anlamı ve değeri üzerine sorgulama yapılmasına yoğunlaşılır. Bu düzeyde öğrencilerle sevgi, dostluk, saygı, yardımseverlik, sorumluluk ve adalet değerleri üzerinde durulurken güvenli ve sağlıklı yaşam, kendini kabul, eğitsel ve mesleki gelişim, toplum ve aile, kişiler arası ilişkiler gibi kişisel, sosyal ve eğitsel gelişim alanları da göz önünde bulundurulur. Kazanımlar, disiplinler arası yaklaşım kapsamında Matematik dersi perspektif konusu ve diğer ilgili derslerin kazanımlarıyla ilişkilendirilebilir.

8.1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme

G.8.1.1. Görsel sanat çalışması oluşturma sürecini eskiz defterinde gösterir.

Girişimcilik bağlamında planlama yapma, yaptıklarını raporlaştırma, sunma ve savunma konularına değinilir.

G.8.1.2. Görsel sanat çalışmalarından oluşan bir sunum dosyası hazırlar.

Öğrencinin dönem başından itibaren yapmış olduğu araştırma ve uygulama çalışmalarından bazılarının belli bir sistematik içerisinde hazırlanması ve sunulması sağlanır.

G.8.1.3. Görsel sanat çalışmasını oluşturmak için güncel sanattan yararlanır.

Çağın getirdiği teknolojik yeniliklerle oluşturulmuş sanat eserleri ve tasarımlardan örnekler gösterilerek öğrencinin kendi yapmak istediği çalışmada bunlardan nasıl yararlanılabileceği üzerinde durulur.

G.8.1.4. Yazı ve görsel kullanarak görsel sanat çalışması oluşturur.

Güncel ve sosyal sorumluluk gerektiren konularla ilgili afiş veya karikatür çalışmasının özellikleri ve oluşturulma süreci üzerinde durulabilir.

G.8.1.5. Güncel olayları görsel sanat çalışmasına yansıtır.

Ekonomi, doğal afetler, çevre duyarlılığı, iş sağlığı güvenliği, bilimsel gelişmeler, teknolojik gelişmeler vb. konulardan yararlanılabilir.

G.8.1.6. Görsel sanat çalışmasında farklı perspektif tekniklerini kullanır.

Mekânda derinlik etkisi yaratmak için tek kaçarlı / iki kaçarlı perspektif ve hava perspektifi birlikte kullanılır.

G.8.1.7. Gözleme dayalı çizimlerinde farklı bakış açılarını yansıtır.

Çizimler; kuş bakışı, balıkgözü, solucan bakışı, karşıdan bakış gibi farklı bakış açılarıyla oluşturulur.

G.8.1.8. Farklı teknik ve materyalleri bir arada kullanarak üç boyutlu çalışma yapar.

10.2.1.3. Müze ve sanat galerileri aracılığı ile farklı kültürleri tanır.

Kültürel çeşitliliğin bir zenginlik olduğu vurgulanarak farklı kültürel değerlere saygılı olunmasının gerekliliği hatırlatılır.

10.3. GÖRSEL SANATLARDA BİÇİMLENDİRME

10.3.1. Desen Çalışmaları II

10.3.1.1. İnsan figürünü konu alan sanat eserlerini inceler.

10.3.1.2. Ölçü ve oranı kullanarak insan figürlü kompozisyon yapar.

10.3.1.3. İnsan figüründe rakursi görünümün farkına varır.

10.3.1.4. Kompozisyonda mekân-figür ilişkisini kurar.

10.3.2 Renkli Resim Uygulamaları II

10.3.2.1. Sanatçı eserlerinden renkli resim tekniklerini tanır.

Pastel boya tekniği, suluboya tekniği, guaj boya tekniği ve kolaj tekniği ile çalışan sanatçılara ait eser örneklerinin incelenmesi sağlanarak teknik özelliklerin farklılıkları vurgulanır.

10.3.2.2. Renkli resim tekniklerinden herhangi biri ile özgün çalışmalar yapar.

10.3.2.3. Resim çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini kullanır.

10.3.3. Üç Boyutlu Çalışmalar

10.3.3.1. Heykel ve kabartma (rölyef) arasındaki farkı açıklar.

a) Görsellerden yararlanarak Sivas Divriği Ulu Camii'nin taç kapılarının incelenmesinin yanı sıra tarihsel bir değeri olan dinî bir yapıya ait kabartmaların incelenmesi sağlanır.

b) İlhan Koman'ın "Akdeniz Heykeli" (1980) isimli eserinin yanı sıra bulunduğu çevredeki bir heykelin incelenmesi sağlanır.

10.3.3.2. Farklı malzemelerle üç boyutlu çalışmalar yapar.

Öğrencilerde çevre bilinci oluşturmak amacıyla çalışmalarında hazır malzeme yerine özellikle atık malzeme kullanmaları istenir.

10.3.3.3. Üç boyutlu çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini uygular.

Sorumluluk kazanmalarını sağlamak amacıyla öğrencilerin, çalışma bitiminde çevresel temizliklerini kendilerinin yapmaları gerektiği vurgulanır.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı :Rüveyda ÖNLER

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :Bartın Üniversitesi, Resim-İş Öğretmenliği Lisans Programı

Yüksek Lisans Öğrenimi :Bartın Üniversitesi, Resim-İş Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı

Bildiği Yabancı Diller :

Bilimsel Faaliyet/Yayınlar :

Aldığı Ödüller :

İş Deneyimi

Stajlar : Bartın Güzel Sanatlar Lisesi-Görsel Sanatlar Öğretmeni (2021-2022)

Projeler ve Kurs Belgeleri :

Çalıştığı Kurumlar : My Friends Kids Doğa ve Orman Anaokulu/Kreş

İletişim

E-Posta Adresi :

Tarih : 29/08/2025 (Tez Savunma Tarihi)

